

Х А С Б А Н К Х Х К
(Монгол Улсад бүртгэлтэй аж ахуйн нэгж)

Аудитлагдсан санхүүгийн тайлан
2013 оны 12 дугаар сарын 31

ХасБанк ХХК

**2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН**

АГУУЛГА	ХУУДАС
ЗАХИРЛУУД БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ	1
ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ	2-3
ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН	4
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН	5
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН	6
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН	7-8
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД	9 - 96

ХасБанк ХХК

БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

АЛБАН ХАЯГ:

ХасБанкны байр
Ерөнхий сайд Амарын гудамж,
Шуудангийн салбар-46, Хайрцаг-721,
Улаанбаатар-14200
Монгол Улс

ТУЗ-ИЙН ГИШҮҮД:

Чулууны Ганболд
Магваны Болд
Дүгэрсүрэнгийн Бат-Очир
Пэрэнлэйн Эрдэнэжаргал
Майкл Мадден
Речард Ранкен
Биндэрьяагийн Саран
Нямтайширын Цэлмүүн
Сара Джари (2013.10.29-нд чөлөөлөгдсөн)
Шүжи Ири (2013.12.10-нд сонгогдсон)
Арвид Түэркнэр (2013.12.10-нд чөлөөлөгдсөн)
Сабина Журмэн (2013.12.10-нд сонгогдсон)

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА:

Дашнямын Ашидмаа

АУДИТОРУУД:

Эрнст энд Янг Монголия Аудит ХХК
Мэргэшсэн нягтлан бодогчид

ЗАХИРЛУУД БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

ХасБанк ХХК-ийн (цаашид Банк гэх) Гүйцэтгэх захирал Дүгэрсүрэнгийн Бат-Очир болон Банкны санхүүгийн асуудал хариуцсан удирдах ажилтан Ганзоригийн Эрдэнэбаяр, бид энэхүү тайлангийн 4-96 дугаар хуудсанд үзүүлсэн, Банкны санхүүгийн тайлангууд нь 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартуудын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.

ДҮГЭРСҮРЭНГИЙН БАТ-ОЧИР
(Гүйцэтгэх захирал)

ГАНЗОРИГИЙН ЭРДЭНЭБАЯР
(Санхүү хариуцсан захирал)

Улаанбаатар хот, Монгол Улс
Огноо: 2014 оны 3 дугаар сарын 25

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

ХасБанк ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчид

Бид ХасБанк ХХК-ийн 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Банкны санхүүгийн байдлын тайлан, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо болон бусад тайлбар тодруулгуудаас бүрдсэн санхүүгийн тайлангуудад аудит хийж гүйцэтгэлээ.

Санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор удирдлагын хүлээх хариуцлага

Санхүүгийн тайлангуудыг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартын дагуу бэлтгэх, үнэн зөв толилуулах ба залилан, алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх боломжийг бий болгоход шаардлагатай гэж удирдлагын тодорхойлсон дотоод хяналтууд нь удирдлагын хариуцлага байдаг.

Аудиторын хариуцлага

Хийж гүйцэтгэсэн аудит дээрээ үндэслэн эдгээр санхүүгийн тайлангуудын талаар хараат бус дүгнэлт гаргах нь бидний хариуцлага юм. Бид аудитаа Аудитын олон улсын стандартын дагуу хийж гүйцэтгэсэн болно. Тэдгээр стандартууд нь ёс зүйн шаардлагуудад нийцэж ажиллах мөн санхүүгийн тайлангууд нь материаллаг алдаагүй эсэх талаар зохистой баталгаажуулалтыг олж авахын тулд аудитаа төлөвлөж гүйцэтгэхийг биднээс шаарддаг.

Аудитын ажилд санхүүгийн тайлангийн дүн болон тодруулгуудын талаар аудитын нотолгоо олж авах горимуудыг гүйцэтгэх ажил багтана. Сонгон авах горимууд нь залилан болон алдааны улмаас санхүүгийн тайлан буруу илэрхийлэгдсэнээс үүсэх эрсдэлийн үнэлгээ зэргийг багтаасан аудиторуудын мэргэжлийн үнэлэмжээс хамаарна. Тэдгээр эрсдэлийн үнэлгээнүүдийг хийхдээ аудитор нь байгууллагын дотоод хяналтын үр нөлөөтэй эсэх талаар дүгнэлт гаргах зорилгоор биш зөвхөн тухайн нөхцөл байдалд зохистой аудитын горимуудыг зохиох үүднээс байгууллагын санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх, тэдгээрийг үнэн зөв толилуулах үйл явцад холбоотой дотоод хяналтыг харгалзаж үздэг. Мөн аудитын ажилд хэрэгжүүлж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын таарамж, удирдлагын хийсэн нягтлан бодох бүртгэлтэй холбоотой тооцооллуудын бодитой эсэхийг үнэлж үзэх ажил орно.

Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь бидний гаргасан дүгнэлтэд хангалттай, зохистой үндэслэл болж чадна гэдэгт бид итгэлтэй байна.

Building a better
working world

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН (Үргэлжлэл)

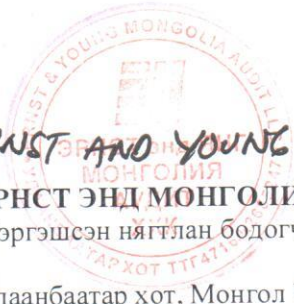
ХасБанк ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчид (Үргэлжлэл)

Дүгнэлт

Бидний дүгнэлтээр дээр нэрлэсэн санхүүгийн тайлангууд нь 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартуудын дагуу материаллаг алдаагүй, үнэн зөв толилуулсан байна.

Хэрэглээний хязгаарлалт

Энэхүү тайланг өөр ямар нэгэн зорилгоор биш, Монгол Улсын "Компанийн тухай хууль"-ийн 94 дүгээр зүйлд заасан хуулийн этгээд болох Банкны хувьцаа эзэмшигчийн захиалсан аудиттай холбогдуулан Банкны хувьцаа эзэмшигчид зориулан гаргасан болно. Бид энэхүү тайлангийн агуулгын хүрээнд өөр аливаа нэг гуравдагч талын өмнө хариуцлага хүлээхгүй болно.

ERNST AND YOUNG MONGOLIA AUDIT LLC
ЭРНСТ ЭНД МОНГОЛИЯ АУДИТ ХХК
Мэргэшсэн нягтлан бодогчид
Улаанбаатар хот, Монгол Улс

ПЕТР МАРКИ
Захирал

Огноо: 2014 оны 3 дугаар сарын 25

**2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН
ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН**

	Тодруулга	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	4	181,022,347	127,996,992
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	5	(100,332,244)	(67,972,299)
Хүүний цэвэр орлого		80,690,103	60,024,693
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	6	5,799,626	3,249,974
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	6	(782,369)	(595,810)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	6	5,017,257	2,654,164
Арилжааны цэвэр олз	7	2,568,294	2,222,197
Үйл ажиллагааны бусад орлого - цэвэр	8	4,142,363	529,468
Үйл ажиллагааны нийт орлого		92,418,017	65,430,522
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын зардал	9	(9,706,640)	(2,423,785)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого		82,711,377	63,006,737
Үйл ажиллагааны зардал	10	(54,142,727)	(44,108,246)
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	29	1,323,934	1,270,175
Татварын өмнөх ашиг		29,892,584	20,168,666
Орлогын албан татварын зардал	11	(5,520,275)	(4,921,301)
Тайлант жилийн ашиг		24,372,309	15,247,365
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-
Банкны хувьцаа эзэмшигчид ногдох, татварын дараах нийт дэлгэрэнгүй орлого		24,372,309	15,247,365
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг (төгрөгөөр):			
Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашиг	12	1,197.44	749.12
Нэгж хувьцаанд ногдох шингэрсэн ашиг	12	1,197.44	749.12

Хавсаргасан тодруулга нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨРХ САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

	Тодруулга	2013 мян.төг	2012 мян.төг
ХӨРӨНГӨ			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	13	238,614,870	174,463,368
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	14	121,851,611	142,638,165
Урвуу репо хэлцэл	15	29,991,255	3,498,061
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	636,835	-
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – худалдах зорилгоор эзэмшиж буй	17	-	79,742
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	17	15,500,694	478,492
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	329,582,816	88,135,490
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	18	1,029,541,294	630,919,177
Бусад хөрөнгө	19	4,361,822	6,283,343
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	20	5,105,763	1,031,577
Үндсэн хөрөнгө	21	29,595,235	24,992,318
Биет бус хөрөнгө	22	5,666,416	4,498,568
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	23	1,035,981	684,300
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		1,811,484,592	1,077,702,601
ӨР ТӨЛБӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	24	141,706,978	55,931,724
Репо хэлцэл	25	162,428,300	63,004,615
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	26	644,483,183	516,023,247
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	626,804	-
Зээлээр авсан санхүүжилт	27	664,368,204	286,052,999
Хоёрдогч өглөг	28	58,637,886	48,864,226
Хойшлогдсон нөхцөлт хандив	29	1,957,277	1,576,638
Бусад өр төлбөр	30	13,142,756	7,381,421
Орлогын албан татварын өглөг		1,928,160	1,034,996
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		1,689,279,548	979,869,866
БАНКНЫ ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧДЭД НОГДОХ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ			
Энгийн хувьцаа	31	20,353,656	20,353,656
Хувьцааны урамшуулал		34,989,097	34,989,097
Бусад нөөц	32	10,531,368	10,531,368
Хуримтлагдсан ашиг		56,330,923	31,958,614
НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		122,205,044	97,832,735
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		1,811,484,592	1,077,702,601

Хавсаргасан тодруулга нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

**2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН**

	Энгийн хувьцаа мян.төг	Хувьцааны урамшуулал мян.төг	Бусад нөөц мян.төг	Хуримтлагд- сан ашиг мян.төг	Нийт мян.төг
2012.01.01-ний өдрийн байдлаар	20,353,656	34,989,097	10,531,368	16,711,249	82,585,370
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	-	-	-	15,247,365	15,247,365
2012.12.31-ний өдрийн байдлаар	20,353,656	34,989,097	10,531,368	31,958,614	97,832,735
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	-	-	-	24,372,309	24,372,309
2013.12.31-ний өдрийн байдлаар	20,353,656	34,989,097	10,531,368	56,330,923	122,205,044

Хавсаргасан тодруулга нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

**2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

	Тодруулга	2013 мян.төг	2012 мян.төг
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Татварын өмнөх ашиг		29,892,584	20,168,666
Тохируулга:-			
Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	7	(381,046)	41,371
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз	8	(21,382)	(1,124)
Биет бус хөрөнгө борлуулсны олз		(4,517)	-
Худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө борлуулсны олз		(9,819)	(40,768)
Валютын ханшийн бодит бус олз	8	(3,479,465)	(246,531)
Харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	9	9,681,496	2,415,178
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтын алдагдал	9	25,144	8,607
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	10	3,710,494	2,828,492
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга	10	816,248	540,616
Данснаас хассан үндсэн хөрөнгө	10	69	-
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	10	31,314	15,273
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	29	(1,323,934)	(1,270,175)
Ажлын капиталын өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны ашиг		38,937,186	24,459,605
<i>Үйл ажиллагааны хөрөнгийн өөрчлөлтүүд:</i>			
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц		(24,441,404)	(23,376,094)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж		20,100,764	(104,241)
Урвуу репо хэлцэл		(26,493,194)	(3,498,061)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		(357,110,494)	(97,350,765)
Худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө		(4,064,367)	(564,517)
Бусад хөрөнгө		2,578,714	(1,383,555)
<i>Үйл ажиллагааны пассивын өөрчлөлтүүд:</i>			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж		81,954,306	(6,485,611)
Репо хэлцэл		99,423,685	14,182,028
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж		115,677,112	147,479,888
Бусад өр төлбөр		4,682,119	4,481,674
Үйл ажиллагаанаас орсон/(-нд зарцуулсан) мөнгөн гүйлгээ		(48,755,573)	57,840,351
Орлогын албан татварын төлөлт		(4,978,793)	(4,822,925)
Үйл ажиллагаанаас орсон/(-нд зарцуулсан) цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(53,734,366)	53,017,426

**2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

	Тодруулга	2013 мян.төг	2012 мян.төг
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Худалдан авсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалт		(69,580,206)	(24,247,666)
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого		253,190	260,224
Биет бус хөрөнгө борлуулсны орлого		6,600	-
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт		(8,545,289)	(8,997,949)
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт		(1,986,179)	(1,100,993)
Хөрөнгө оруулалтын цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(79,851,884)	(34,086,384)
САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Зээлээр авсан эх үүсвэрийн татан авалт		501,497,800	111,103,740
Хоёрдогч өглөгийн татан авалт		-	11,955,949
Зээлээр авсан эх үүсвэрийн эргэн төлөлт		(165,082,378)	(42,511,454)
)	
Төлсөн ногдол ашиг	33	-	(697,392)
Хүлээн авсан хойшлогдсон нөхцөлт хандив	29	1,704,573	2,136,771
Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		338,119,995	81,987,614
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө		19,548,729	3,959,599
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт		204,533,745	100,918,656
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		259,889,309	191,011,054
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	34	519,971,783	295,889,309
Хүүний үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Төлсөн хүү		96,244,403	62,931,591
Хүлээж авсан хүү		177,687,958	127,376,968

Хавсаргасан тодруулга нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

1. БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

Тус банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь Монголбанкнаас олгосон 24 тоот зөвшөөрлийн дагуу банк, санхүүгийн үйлчилгээ байна. Тайлант хугацаанд банкны үйл ажиллагааны мөн чанарт томоохон өөрчлөлт гараагүй болно.

Банк нь Монгол улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм. Банкны үндсэн үйл ажиллагаагаа явуулдаг албан хаяг нь ХасБанкны байр, Ерөнхий сайд Амарын гудамж, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, Монгол Улс.

Банкны толгой компани нь ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК ба Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулдаг. Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид нь:

- ▶ Монголын Алт (МАК) ХХК
- ▶ Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци
- ▶ ОРИКС Корпораци
- ▶ Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк
- ▶ Ронок Партнерс С.А.Р.Л
- ▶ ИАЙТи Капитал Менежмент ХХК
- ▶ Мерси Корп
- ▶ Триодос Фэйр Шэйр Фонд
- ▶ Нээлттэй нийгэм форум
- ▶ Улаанбаатар Ротари Клуб
- ▶ Магваны Болд
- ▶ Чулууны Ганболд
- ▶ ИАЙТи ХХК

ТУЗ-ийн 2014 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдрийн шийдвэрээр Банкны 2013 оны 12 дугаар сарын 31-нээр дуусгавар болсон санхүүгийн тайланг баталж, нийтэд мэдээллэхийг зөвшөөрсөн.

2.1 Тайлан бэлтгэх үндэслэл

Бодит үнэ цэнээрээ хэмжигдэх “Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл”, “Борлуулахад бэлэн” болон “Худалдах зорилгоор эзэмшиж байгаа” хөрөнгө оруулалтыг эс тооцвол санхүүгийн тайлангуудыг түүхэн өртгийн зарчмаар бэлтгэсэн болно. Санхүүгийн тайлан дахь дүнгүүдийг тодруулгад өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд мянганы орноор, Монгол төгрөгөөр тайлагнасан.

2.1 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (Үргэлжлэл)

Нийцлийн мэдэгдэл

Банкны санхүүгийн тайлангууд нь Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын зөвлөл (НББОУСЗ)-өөс баталж гаргасан санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартууд (СТОУС)-ын дагуу бэлтгэгдсэн болно.

Санхүүгийн тайлангийн толилуулга

Банк нь санхүүгийн байдлын тайлангийн зүйлсийг хөрвөх чадварынх нь дарааллаар толилуулсан. Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах 12 сарын дотор (богино хугацаанд) ба 12 сараас хойшхи хугацаанд (урт хугацаанд) гарсан хүлээн авсан эсвэл хийсэн төлбөрийн талаарх шинжилгээг Тодруулга 37-д толилуулсан.

Хэрэв Банк нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй, тооцоог цэвэр дүнгээр нь барагдуулах, эсвэл хөрөнгийг борлуулж өр төлбөрийг барагдуулах ажлыг нэгэн зэрэг хийхээр зэхэж байгаа л бол санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлэн, цэвэр дүнгээр санхүүгийн байдлын тайланд толилуулах эрхтэй. Нягтлан бодох бүртгэлийн аливаа нэг стандарт эсвэл тайлбараар шаардсан эсвэл зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод тусгайлан тодруулсанчлан орлого, зарлагыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд цэвэршүүлэн тайлагнаж болохгүй.

2.2 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүд

Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэглэх явцдаа удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг тодорхойлохдоо үнэлэмж, ойролцоолсон тооцооллуудыг хэрэглэдэг. Хамгийн том үнэлэмж, ойролцоолсон тооцооллуудыг дор үзүүлэв. Үүнд:

Тасралтгүй үйл ажиллагаа

Банкны удирдлага Банкны тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулах чадварыг үнэлж үзсэн бөгөөд Банк нь ойрын ирээдүйд бизнесээ тасралтгүй явуулж чадах хэмжээний нөөцтэй гэж дүгнэсэн. Цаашилбал удирдлага нь банкны үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах чадварын талаар эргэлзээ төрүүлж болох аливаа нэг материаллаг тодорхойгүй байдлын талаар олж мэдсэн зүйлгүй байна. Тиймээс, Банкны санхүүгийн тайлангуудыг тасралтгүй үйл ажиллагааны зарчимд суурилан бэлтгэнэ.

Барилгын элэгдэл

Барилгын доорхи газрын түрээсийн хугацаа 40 жилээс бага гэсэн хэдий ч барилгыг ашиглалтын ойролцоолсон хугацаа болох 40 жилийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар элэгдүүлдэг. Монгол Улсын Газрын тухай хуульд зааснаар Банк нь газрын түрээсийн хугацааг сунгах хүсэлтийг гаргах эрхтэй ба тодорхой шалгууруудыг хангасан тохиолдолд засгийн газрын эрх бүхий байгууллага түрээсийн хугацааг сунгадаг. Банкны удирдлага тэдгээр шаардлагуудыг хангаж байгаа ба түрээсийн хуримтлагдсан хугацааг 40 жил гэж ойролцоолон тооцоолсон нь зохистой, бодитой гэдэгт итгэлтэй байна.

2.2 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүд (үргэлжлэл)

Зээл, урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал

Банк нь үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэх шаардлагатай эсэхийг үнэлэх үүднээс санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр дангаараа томоохон дүнтэй зээл, урьдчилгаануудыг хянаж үздэг. Тухайлбал, үнэ цэнийн бууралтыг тодорхойлох үед ирээдүйн мөнгөн урсгалын дүн, хугацааг ойролцоолон тооцоолоход удирдлагын үнэлэмж шаардагддаг. Ийм тооцоолол нь олон тооны хүчин зүйлүүдийн талаарх таамаглалууд дээр үндэслэдэг ба бодит үр дүнгээс өөр байж болох бөгөөд энэ нь ирээдүйд сангийн хэмжээнд өөрчлөлт оруулахад хүргэж болно.

Гарсан нь бодитоор нотлогдож байгаа гэхдээ үр дагавар нь бодитоор нотлогдоогүй алдагдлуудын улмаас сан байгуулах шаардлагатай эсэхийг тодорхойлох үүднээс тусгай үнэлгээгээр үнэлж, үнэ цэнийн бууралтгүй гэж тодорхойлсон зээл урьдчилгаанууд ба дангаар том дүнтэй биш бүх зээл, урьдчилгаануудыг нийлүүлж, эрсдэлийн ойролцоо шинж чанараар нь багцлан, багцын үнэлгээг хийнэ. Багцын үнэлгээ нь тухайн багцын өгөгдлүүд (хугацаа хэтрэлтийн түвшин, зээлийн ашиглалт, зээлийн дүн ба барьцаа хөрөнгийн дүнгийн хоорондын харьцаа гэх мэт) эрсдэлийн төвлөрөл, эдийн засгийн өгөгдлүүд (ажилгүйдлийн түвшин, үл хөдлөх хөрөнгийн үнийн индексүүд гэх мэт)-ийг авч үздэг.

Зээл, урьдчилгаануудын үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 9 ба 18-д толилуулсан болно.

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт

Мөн Банк нь бодит үнэ цэнэ нь өртгөөсөө их хэмжээгээр эсвэл урт хугацаанд тогтмол буурч байгаа, борлуулахад бэлэн өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтууд дээр үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг бүртгэдэг. “Их хэмжээ”, “Урт хугацаа” гэдгийг тодорхойлоход үнэлэмж шаардлагатай. Энэ үнэлэмжийг хийхдээ Банк нь хувьцааны үнийн өөрчлөлтийн түүх, хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь өртгөөсөө ямар хугацаанд, ямар хэмжээгээр доогуур байсан зэрэг олон хүчин зүйлийг үнэлж үзнэ.

Хойшлуулсан татварын хөрөнгө

Алдагдлыг ашиглах боломжтой татвар ногдох ашиг олох магадлал байгаа үед татварын алдагдал дээр хойшлуулсан татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Ирээдүйд олох татвар ногдох ашгийн хугацаа, хэмжээ ба ирээдүйн татвар төлөвлөлтийн стратеги зэрэг дээр үндэслэн хойшлуулсан татварын хөрөнгийг тодорхойлоход үнэлэмж шаардлагатай.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ

Санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг идэвхтэй зах зээл дээрээс олж авах боломжгүй байгаа үед тэдгээрийг математик загваруудыг ашиглах гэх мэт төрөл бүрийн үнэлгээний техникүүдийг ашиглан тодорхойлно. Тэдгээр загварт хэрэглэх өгөгдлүүдийг ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдлүүдээс гарган авах ба ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдөл байхгүй байгаа тохиолдолд бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход үнэлэмж шаардлагатай. Үнэлэмжинд төлбөрийн чадвар, урт хугацаат санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн хувирамтгай байдал, хөнгөлөлтийн түвшин, урьдчилгаа төлбөрийн хувь хэмжээ, хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны өгөгдмөл хувь хэмжээний талаарх төсөөлөл гэх мэт загварын орцуудыг авч үзэх ажил багтана.

Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн үнэлгээний талаарх илүү дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 35-т толилуулсан болно.

2.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого ба толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд

2013 оны 1 сарын 1-ээс хүчин төгөлдөр болсон доорхи СТОУС-уудаас бусад Банкны хэрэгжүүлж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд нь өмнөх санхүүгийн жилийнхтэй адил юм.

Шинэ болон нэмэлт өөрчлөлтүүдийн стандартууд

- СТОУС 1, *Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартыг Анх удаа хэрэгжүүлэх (Нэмэлт өөрчлөлт) – Засгийн газрын зээл – СТОУС 1-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд*
- СТОУС 7, *Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулгууд – Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг цэвэршүүлэн тайлагнах – СТОУС 7-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд*
- СТОУС 10, *Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан, НББОУС 27 Тусдаа санхүүгийн тайлан*
- СТОУС 11, *Хамтарсан хэлцэл, НББОУС 28 Хараат компани дахь хөрөнгө оруулалт*
- СТОУС 12, *Бусад аж ахуйн нэгжүүд дэх хувь оролцооны тодруулга*
- СТОУС 13, *Бодит үнэ цэнийн хэмжилт*
- НББОУС 19, *Ажиллагсдын тэтгэвэр тэтгэмж (2011 онд хянан засварласан)*
- НББОУС 27, *Тусдаа санхүүгийн тайлан (2011 онд хянан засварласан)*
- НББОУС 28, *Хараат компани дахь хөрөнгө оруулалт (2011 онд хянан засварласан)*

СТОУС-ын сайжруулалтын үр дүнд хийгдсэн дараах нэмэлт өөрчлөлтүүд нь банкны бүртгэлийн бодлого, санхүүгийн байдал эсвэл гүйцэтгэлд нөлөө үзүүлэхгүй болно

Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг гаргах өдрийн байдлаар батлагдаж гарсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байсан стандартуудын жагсаалтыг дор үзүүлэв. Банк энэхүү стандартуудыг хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх өдрөөс мөрдөх хандлагатай байна.

- СТОУС 9, *Санхүүгийн хэрэглүүр*³
- СТОУС 9, СТОУС 7, НББОУС 39(*Нэмэлт өөрчлөлт*), *Хейджийн бүртгэл болон СТОУС 9, СТОУС 7, НББОУС 39-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд*
- СТОУС 10, СТОУС 12, НББОУС 27 (2011), *СТОУС 10, СТОУС 12, НББОУС 27 (2011) – Охин компани дахь хөрөнгө оруулалтын бүртгэл*¹
- НББОУС 19 *Нэмэлт өөрчлөлтүүд, НББОУС 19 Ажиллагсдын тэтгэвэр тэтгэмжид оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд – Ажиллагсдын тэтгэмжийн төлөвлөгөө: Ажиллагсдын оруулсан хувь нэмэр*²
- НББОУС 32 *Нэмэлт өөрчлөлтүүд, НББОУС 32 Санхүүгийн хэрэглүүрт орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд: Толилуулга - Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг цэвэршүүлэх*¹
- НББОУС 39 *Нэмэлт өөрчлөлтүүд, НББОУС 39 Санхүүгийн хэрэглүүр: Хүлээн зөвшөөрөлт ба хэмжилт – Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл шилжүүлэх болон Хейджийн нягтлан бодох бүртгэл*¹
- СТОУТХ 21, *Суутгалууд*¹
- Сайжруулалт, 2010-2012 он болон 2011-2013 он, *2013 оны 12 сард гаргасан СТОУС-д оруулсан өөрчлөлтүүд*⁴

¹ 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно

² 2014 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно

³ Хүчин төгөлдөр болох хугацааг тодорхой заагаагүй боловч хэрэгжүүлэх боломжтой

⁴ Эдгээр сайжруулалтыг 2014 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болох боловч үүнээс өмнө хэрэгжүүлэх боломжтой

2.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого ба толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд(үргэлжлэл)

Энэхүү стандарт болон тайлбарын жагсаалтыг ирээдүйд дагаж мөрдөх нь Банкны тодруулга, санхүүгийн байдал эсвэл гүйцэтгэлд нөлөө үзүүлнэ гэж тооцоолж байна.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо

Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэл

Банк нь санхүүгийн тайлангаа өөрийн үйл ажиллагааны болон тайлагналын мөнгөн нэгж болох Монгол төгрөгөөр гаргадаг. Гадаад валютын гүйлгээг анх бүртгэхдээ гүйлгээ хийсэн өдрийн ханшаар үйл ажиллагааны мөнгөн нэгжрүү хөрвүүлж бүртгэнэ. Гадаад валютаар бүртгэсэн мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн ханшаар дахин хөрвүүлдэг. Арилжааны бус үйл ажиллагаанаас үүссэн ханшийн бүх зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд “Бусад үйл ажиллагааны орлого” гэж бүртгэнэ. Түүхэн өртөг нь гадаад валютаар хэмжигдэх мөнгөн бус зүйлүүдийг анхны гүйлгээний өдрийн ханшаар хөрвүүлнэ. Бодит үнэ цэнэ нь гадаад валютаар хэмжигдэх мөнгөн бус зүйлүүдийг бодит үнэ цэнэ тодорхойлогдсон өдрийн ханшаар хөрвүүлнэ.

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт

(i) Хүлээн зөвшөөрөх өдөр

Бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө арилжаа хийсэн өдөр (Банк тухайн хэрэглүүрийн гэрээний нэг тал болсон өдөр) хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд “хэвийн нөхцөлтэй арилжаа” буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, худалдахад холбогдох хөрөнгийг зах зээлийн журам, хэлцлээр тогтоосон хугацаанд зайлшгүй шилжүүлэхийг шаарддаг арилжаа орно.

(ii) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь орлого, зардлын дансанд бүртгэх санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд

Зах зээлийн эрсдэлүүдийг удирдахын тулд Банк валютын ханшны форвард болон своп гэрээ хэлцлүүд гэсэн санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг ашигладаг. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг ба бодит үнэ цэнэ нь эерэг байгаа үед хөрөнгө, харин сөрөг байгаа үед өр төлбөр гэж бүртгэнэ. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг “Арилжааны цэвэр орлого”-д бүртгэдэг.

Санхүүгийн хэрэглүүрүүдэд агуулагдсан санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг салгаж авч үзэх ёстой ба тэдгээрийн эдийн засгийн үзүүлэлтүүд болон эрсдэлүүд нь агуулагч гэрээний эдийн засгийн үзүүлэлтүүд болон эрсдэлүүдтэй нягт холбоотой биш, мөн агуулагч гэрээг худалдах зорилгоор эзэмшээгүй ба анх хүлээн зөвшөөрөхдөө "Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зарлагын дансанд бүртгэгдэх" гэж ангилаагүй тохиолдолд тэдгээрийг бодит үнээр нь бүртгэнэ. Агуулагч гэрээнээс нь салгасан санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг арилжааны багц дахь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөр нь бүртгэх ба уг өөрчлөлтийг нь дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо(Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(iii) Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөр

"Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй" санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнээр нь бүртгэнэ. "Арилжааны цэвэр орлого"-д бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тусгана. Хүүний болон ногдол ашгийн орлого эсвэл зардлыг гэрээний нөхцлийн дагуу эсвэл төлбөрийн эрх үүссэн үед нь "Арилжааны цэвэр орлого" дансанд бүртгэнэ.

Энэ бүлэгт ойрын хугацаанд борлуулах эсвэл эргүүлэн худалдан авах зорилгоор олж авсан өрийн бичгүүд, энгийн хувьцаа, үнэт цаасууд орсон.

(iv) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зардлын дансанд бүртгэгддэг санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр

Энэ бүлгийн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр нь удирдлага анх хүлээн зөвшөөрөхдөө энэ бүлэгт оруулахаар шийдвэрлэсэн санхүүгийн хэрэгслүүд байна. Дараах нөхцлүүд хангагдсан үед санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө энэ ангилалд оруулахаар шийдвэрлэж болох ба шийдвэрийг хэрэгсэл нэг бүр дээр гаргана. Үүнд:

- ▶ Энэхүү шийдвэр нь хөрөнгө, өр төлбөрийг хэмжих эсвэл хөрөнгө, өр төлбөрөөс үүсэх олз гарзыг ялгаатай сууриар орлого, зардалд хүлээн зөвшөөрснөөс бий болох тууштай бус байдлыг арилгах эсвэл дорвитойгоор бууруулахаар байвал;
- ▶ Эдгээр санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр нь санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн бүлгийн нэг хэсэг эсвэл аль аль нь бөгөөд тэдгээрийг хүчин төгөлдөр эрсдэлийн удирдлагын бодлого эсвэл хөрөнгө оруулалтын стратегийн дагуу удирдаж, гүйцэтгэлийг нь бодит үнэ дээр нь суурилан хэмждэг байх;
- ▶ Гэрээнд зааснаас бусад тохиолдолд мөнгөн урсгалыг ихээхэн хэмжээгээр өөрчлөх нэг эсвэл түүнээс олон тооны санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг санхүү хэрэгсэл нь агуулж байвал.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зардлын дансанд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнээр нь тусгана. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг "Арилжааны цэвэр олз" дансанд бүртгэнэ. Олсон хүүний орлогыг "Хүүний орлого" дансанд, гарсан хүүний зардлыг "Хүүний зардал" дансанд үр ашигт хүүний аргыг хэрэглэн хуримтлуулж бүртгэх ба ногдол ашгийн орлогыг тус ногдол ашгийг хүртэх эрх үүссэн үед нь "Үйл ажиллагааны бусад орлого"-д бүртгэнэ.

2012 болон 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар Банкинд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зардлын дансанд бүртгэгддэг санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөр байсангүй.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(v) Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтанд өөрийн хөрөнгийн ба өрийн үнэт цааснууд багтана. “Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй” ба “бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зардлын дансанд бүртгэгдэх” гэсэн ангилалд ороогүй өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтыг “Борлуулахад бэлэн” гэж ангилна. Тодорхойгүй хугацаагаар эзэмших хандлагатай, төлбөрийн чадварын хэрэгцээг хангах үүднээс эсвэл зах зээлийн нөхцөл байдал өөрчлөгдсний улмаас борлуулж болох өрийн үнэт цаасууд энэ ангилалд орно.

Банк нь аливаа зээл, авлагуудыг “Борлуулахад бэлэн” санхүүгийн хөрөнгө гэж ангилаагүй. Анхны хэмжилтийн дараа борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтуудыг бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг.

Хэрэгжээгүй ашиг алдагдлыг өөрийн хөрөнгийн (бусад дэлгэрэнгүй орлого) "Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын нөөц"-д бүртгэдэг. Хөрөнгө оруулалтыг борлуулахад, өөрийн хөрөнгөд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан ашиг эсвэл алдагдлыг орлогын тайланд "Үйл ажиллагааны бусад орлого"-оор хүлээн зөвшөөрнө. Банк нь нэг төрлийн үнэт цаасанд нэгээс илүү удаа хөрөнгө оруулсан бол тэдгээрийг "эхэлж авснаа эхэлж зарлагадах" зарчмыг баримтлан борлуулсан гэж үзнэ. Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг эзэмшиж байх хугацаанд олсон хүүний орлогыг үр ашигт хүүний аргыг ашиглан хүүний орлогоор бүртгэнэ. Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг эзэмшиж байх хугацаанд олсон ногдол ашгийг төлбөрийн эрх нь тогтоогдсон үед орлогын тайланд "Үйл ажиллагааны бусад орлого"-д хүлээн зөвшөөрдөг. Ийнхүү хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайлангийн "Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал"-д хүлээн зөвшөөрч, борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын нөөцөөс хасч өгнө.

(vi) Дуусах хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

Тогтмол эсвэл тодорхойлж болохуйц төлбөртэй, тогтоосон хугацаатай, Банк дуусах хугацаа хүртэл нь эзэмших хандлага болоод чадвартай, үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгийг "Дуусах хугацаа хүртэл нь эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалт" гэнэ. Эхний хэмжилтийн дараа дуусах хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг үр ашигт хүүний арга ашиглаж тооцсон хорогдуулсан өртгөөс үнэ цэнийн бууралтын санг хассан дүнгээр хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг үр ашигт хүүний салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын урамшуулал, хөнгөлөлт болон шимтгэлийг оролцуулан тооцдог. Хорогдуулалт нь дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн "Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого"-д багтана. Уг хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Хэрэв Банк бага биш дүнтэй “дуусах хугацаа хүртэл эзэмших” хөрөнгө оруулалтыг дуусгавар хугацаанаас нь өмнө худалдах эсвэл дахин ангилах бол (зарим нэг онцгой тохиолдлуудаас бусад) нийт бүлгээр нь “борлуулахад бэлэн” бүлэгт дахин ангилна. Үүнээс гадна Банк нь дараагийн хоёр жилд “дуусах хугацаа хүртэл эзэмших” бүлгээс аливаа нэг санхүүгийн хөрөнгийг дахин ангилахыг хориглодог.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(vii) Харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгаа

“Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж” ба “Харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгаа”-нд идэвхитэй зах зээл дээр бүртгэлгүй, тогтмол эсвэл тодорхойлох боломжтой төлбөртэй дараахаас бусад үүсмэл бус санхүүгийн хэрэглүүрүүд багтана. Үүнд:

- ▶ Банк нэн даруй эсвэл ойрын хугацаанд борлуулах хандлагатай байгаа ба Банк анх хүлээн зөвшөөрөхдөө “Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зардлын дансанд бүртгэгдэх” гэж ангилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүд;
- ▶ Банк анх хүлээн зөвшөөрөхдөө “Борлуулахад бэлэн” гэж ангилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүд;
- ▶ Банк зээлийн үнэ цэнийн бууралтын улмаас биш өөр бусад шалтгааны улмаас анх оруулсан хөрөнгөө нийт дүнгээр нь эргүүлэн олж авч чадахгүй болсон санхүүгийн хэрэглүүрүүд.

Анх хэмжээний дараа “Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж” ба “Харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгаа”-г үр ашигт хүүний аргыг хэрэглэн хорогдуулсан өртгөөс үнэ цэнэ бууралтын санг хассан дүнгээр бүртгэнэ. Хорогдуулсан өртгийг үр ашигт хүүний салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын урамшуулал, хөнгөлөлт болон шимтгэлийг оролцуулан тооцно. Хорогдуулалт нь орлогын тайлангийн "Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого"-д багтана. Уг хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Банк богино хугацаанд зээлийг зарах хандлагатай байгаа учраас уг зээлийг “Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй” гэж ангилахаар хүлээж байгаа үед Банк зээл олгох тодорхой нэг амлалтыг гаргаж болно. Эдгээр амлалтыг үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр гэж бүртгэж, бодит үнэ цэнээр нь хэмжин зөрүүг орлого, зардлын дансанд бүртгэнэ.

Зээлийг татан авах үед Банк зээлийг хадгалж үлдэх ба богино хугацаанд худалдахгүй гэсэн амлалт гаргасан бол энэ амлалтыг хэрэгжүүлэх нь төвөгтэй ба алдагдал хүлээх магадлалтай (жишээ нь: харилцагч талын зээлийн үйл явдлын улмаас) үед л энэ амлалтыг бүртгэнэ.

(viii) Зээлээр авсан эх үүсвэр болон хоёрдогч өглөг

Зээлээр авсан эх үүсвэр болон хоёрдогч өглөг нь гадаад дотоодын санхүүгийн байгууллагаас гэрээгээр хүлээсэн үүргийг хэлэх болно.

Анх хэмжээний дараа, зээллэгүүд болон хоёрдогч өглөгийг дараагийн тайлант хугацаанд үр ашигт хүүний аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо зээл авах үеийн хөнгөлөлт, урамшуулал ба үр ашигт хүүний нэг салшгүй хэсэг болж буй зардлуудыг авч үзнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхны хүлээн зөвшөөрөлт ба дараагийн тайлант үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(viii) Зээлээр авсан эх үүсвэр болон хоёрдогч өглөг (Үргэлжлэл)

Банкны зээлээр авсан эх үүсвэрүүд болон хоёрдогч өглөгийн шинжилгээг Тодруулга 27 болон 28-д тус тус толилуулсан.

(ix) Бусад банкуудад өгөх өр төлбөр

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудаас татсан төгрөгийн болон валютын хадгаламжууд болон дотоод гадаадын арилжааны банкууд, Монголбанкны хугацаатай хадгаламжууд үүнд хамрагдана.(Тодруулга 23)

Анх хэмжсэний дараа зээллэгүүдийг үр ашигт хүүний аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

(x) Харилцагчдад өгөх өр төлбөр

Харилцагчдаас авсан харилцах, хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламж хамрагдана.(Тодруулга 26)

Анх хэмжсэний дараа зээллэгүүдийг үр ашигт хүүний аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

(xi) Санхүүгийн хөрөнгийн дахин ангилал

“Борлуулахад бэлэн” ангиллаас дахин ангилсан санхүүгийн хөрөнгө дээр өмнө нь хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд бүртгэсэн аливаа нэг олз гарзыг хөрөнгө оруулалтын үлдсэн хугацааны туршид үр ашигт хүүний аргаар хорогдуулж, орлого, зардлын дансанд бүртгэнэ. Хорогдуулсан шинэ үнэ, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын хоорондох аливаа нэг зөрүүг мөн хөрөнгийн үлдсэн хугацааны туршид үр ашигт хүүний аргаар хорогдуулна. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж тодорхойлбол өмнөх хугацаанд өөрийн хөрөнгөнд бүртгэсэн дүнг дэлгэрэнгүй орлогын тайланруу шилжүүлэн бүртгэнэ.

Хэрэв хөрөнгө нь зээл, авлагын тодорхойлолтод нийцэж байгаа бөгөөд Банк хөрөнгийг ойрын ирээдүйд эсвэл дуусах хугацаа хүртэл нь эзэмших хандлага ба чадвартай байгаа бол Банк үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгийг “Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй” гэсэн ангиллаас “Зээл ба авлага” гэсэн ангилалд дахин ангилж болно. Хэрэв санхүүгийн хөрөнгийг дахин ангилсан ба орж ирэх мөнгөний хэмжээ өссөний улмаас Банк ирээдүйд хүлээн авах мөнгөний ойролцоолсон дүнг дараагийн тайлант хугацаанд өсгөсөн бол уг өсөлтийн нөлөөг ойролцоолсон тооцоололд өөрчлөлт оруулсан өдрөөс эхлэн “Үр ашиг хүүний түвшинд хийсэн залруулга” гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Дахин ангилал нь удирдлагын шийдвэрээс хамаарах ба хэрэглүүр тус бүр дээр тодорхойлно. Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа аливаа нэг санхүүгийн хэрэглүүрийг “Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зардлын дансанд бүртгэгдэх” бүлэгт дахин ангилаагүй.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт

(i) Санхүүгийн хөрөнгө

Дараах тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг (хэрэглэх боломжтой бол, санхүүгийн хөрөнгийн хэсгийг эсвэл хоорондоо төсөөтэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн хэсгийг) үл хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- ▶ Тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрх нь дууссан, эсвэл
- ▶ Банк тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсвэл "дамжуулан өнгөрөөх" хэлцлийн дагуу хүлээн авсан мөнгөө нийт дүнгээр нь удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр гуравдагч талд төлөх үүрэг хүлээсэн, эсвэл
 - ▶ Банк хөрөнгийн бараг бүх эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлсэн, эсвэл
 - ▶ Банк тухайн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлээгүй боловч хөрөнгийн хяналтыг шилжүүлсэн.

Банк хөрөнгөөс мөнгө хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсвэл "дамжуулан өнгөрөөх" хэлцэл хийсэн боловч хөрөнгөтэй холбоотой ихэнхи эрсдэл, өгөөж болон хяналтыг шилжүүлээгүй тохиолдолд хөрөнгийг Банкны уг хөрөнгөд үргэлжлүүлэн оролцоор байх хэмжээгээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Энэ тохиолдолд Банк холбогдох өр төлбөрийг мөн хүлээн зөвшөөрнө. Шилжүүлсэн хөрөнгө ба холбогдох өр төлбөр Банкны хадгалж үлдсэн эрх, үүргийг тусган харуулсан сууриар хэмжинэ.

Энэхүү үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн баталгаа хэлбэртэй байвал оролцоог тус хөрөнгийн анхны бүртгэлийн дүн ба Банкны төлөх шаардлагатай болох хамгийн их дүнгийн аль багаар хэмжинэ.

2013 онд Банк зарим орон сууцны зээлүүдийг үл хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 18).

(ii) Санхүүгийн өр төлбөр

Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөхөөс чөлөөлөгдсөн, өр төлбөр цуцлагдсан эсвэл хугацаа нь дууссан бол үл хүлээн зөвшөөрдөг. Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй зээлийн гэрээгээр сольсон эсвэл одоо байгаа зээлийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол эдгээр өөрчлөлт шинэчлэлтийг анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт ба шинэ өр төлбөрийн хүлээн зөвшөөрөлт гэж үзнэ. Анхны санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүн ба төлсөн дүн хоёрын зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт (Үргэлжлэл)

Буцаан худалдан авах, урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүд

Ирээдүйд тодорхой заасан хугацаанд буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл ('репо')-ийн дор худалдсан үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайлангаас үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Учир нь Банк эзэмшилтэй холбоотой ихэнхи эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байна. Санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн авсан бэлэн мөнгөө хөрөнгөөр, репо хэлцлийн хуримтлагдсан хүүг өр төлбөрөөр тус тус тусгах ба энэ нь Банкинд олгосон зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Борлуулсан ба ирээдүйд буцаан худалдан авах үнийн зөрүүг хүүний зардал гэж үзэж үр ашигт хүүний аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна.

Эсрэгээрээ, буцаан худалдах хэлцэл ('урвуу репо')-ийн дор худалдан авсан үнэт цааснуудыг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөггүй. Төлсөн мөнгөө хуримтлуулсан хүүний хамт тайлан тэнцэлд “Зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаа” гэж тусгах ба энэ нь Банкнаас авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Худалдан авсан ба буцаан худалдах үнийн зөрүүг “Хүүний цэвэр орлого” гэж бүртгэх ба үр ашигт хүүний аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна.

Хэрэв буцаан худалдах хэлцлээр худалдан авсан үнэт цаасыг гуравдагч талд худалдсан бол үнэт цаасыг буцаан өгөх үүргийг “Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр” гэж бүртгэх ба бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн аливаа олз эсвэл гарзыг “Арилжааны цэвэр орлого”-д бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт

Идэвхитэй зах зээл дээр арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэгслүүдийн санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнэ нь аливаа гүйлгээний зардлыг хасаагүй биржийн ханш болон дилерийн үнэ (урт позицитайн хувьд нийлүүлэлтийн үнэ, богино позицитайн хувьд эрэлтийн үнэ) -н дээр үндэслэнэ.

Идэвхитэй зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэгслүүдийн хувьд бодит үнийг нь тохиромжтой үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлно. Эдгээр аргуудад цэвэр өнөөгийн үнэ цэнийн аргачлал, зах зээлийн үнийн мэдээ нь байдаг ойролцоо төсөөтэй өөр бусад санхүүгийн хэрэгслүүдтэй харьцуулсан арга, опционы үнэлгээний загвар, зээлийн загвар болон бусад тохиромжтой аргууд багтана.

Зах зээлийн өнөөгийн үнэ цэнэ эсвэл зах зээлийн мэдээлэл нээлттэй биш үед үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхой санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг. Тэдгээрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо бодит зах зээлийн гүйлгээний дүн болон үнийг тооцож үүнээс банк хамгийн тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашигладаг. Позит хаах үнэ, дебит кредит үнэлгээний тохируулга, хөрвөх чадварын зөрүү, тухайн загварын хязгаарлалтууд нь авах зарах үнийн зөрүүг тодорхойлоход нөлөөлөх бөгөөд тэдгээр нөлөөллийн хамрах хүрээгээр загварт тохируулга хийдэг. Түүнчлэн санхүүгийн хэрэгслийг анх бүртгэхдээ ашиг алдагдлыг хойшлуулах бөгөөд орлого орж ирэх нь тодорхой болсон эсвэл хэрэглүүрийг дахин хүлээн зөвшөөрөх үед хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн шинжилгээ болон бусад шаардлагатай мэдээллийг тодруулга 35-д багтсан.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Банк нь санхүүгийн хөрөнгө эсвэл бүлэг санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орсныг нотлох бодит нотолгоо байгаа эсэхийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр үнэлж үзнэ. Хэрэв хөрөнгийг анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараа нэг буюу түүнээс олон тооны "Алдагдлын тохиолдол"-ын улмаас үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо бий болсон ба уг "Алдагдлын тохиолдол" нь санхүүгийн хөрөнгө эсвэл бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн ойролцоолон тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалд нөлөөлж байгаа үед санхүүгийн хөрөнгийг эсвэл бүлэг санхүүгийн хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж үзнэ.

Үнэ цэнийн бууралтын нотолгоонд зээлдэгч эсвэл бүлэг зээлдэгчид нь санхүүгийн томоохон хүндрэлд орсон, зээлийн хүү болон үндсэн төлбөр зөрчилд орсон, дампуурал эсвэл санхүүгийн өөр бусад дахин зохион байгуулалтанд орох магадлалтай болсон, зөрчилтэй холбоотой эдийн засгийн нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлт гэх мэт тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалд хэмжиж болохуйц бууралт байгааг харуулсан бодит өгөгдөл бий болох зэрэг орно.

(i) **Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө**

Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө (банкууд дахь харилцах, харилцагч нарт олгосон зээл, урьдчилгаа, дуусах хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалт)-ийн хувьд Банк эхлээд дангаараа чухал ач холбогдолтой санхүүгийн хөрөнгө тус бүрийн хувьд үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа эсэхийг нэг бүрчлэн (тусгайлан), дараа нь дангаараа чухал ач холбогдолгүй санхүүгийн хөрөнгийг нийлүүлэн (бүлгээр нь) үнэлнэ. Хэрэв Банк нь нэг бүрчлэн үнэлэгдсэн санхүүгийн хөрөнгийн үнэлгээний хувьд (чухал ач холбогдолтой, холбогдолгүй эсэхийг үл харгалзан) үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байхгүй гэж үзвэл ойролцоо зээлийн эрсдэлийн шинж чанар бүхий санхүүгийн хөрөнгийн бүлэгт оруулан үнэ цэнийн бууралтыг нь нэгдсэн байдлаар үнэлдэг. Үнэ цэнийн бууралтын нэг бүрчилсэн үнэлгээ хийгдсэн, үнэ цэнийн бууралтын алдагдал нь хүлээн зөвшөөрөгдсөн, эсвэл үргэлжилж буй хөрөнгийг бүлгийн үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд оруулахгүй.

Үнэ цэнийн бууралтын алдагдал гарсан талаар бодит нотолгоо байгаа бол алдагдлыг тухайн хөрөнгийн бүртгэлийн дүн ба ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнийн (бодитоор тохиолдоогүй ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг оруулахгүй) зөрүүгээр хэмжинэ. Хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг эрсдэлийн сангийн дансаар бууруулах ба алдагдлын дүнг орлого, үр дүнгийн тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Бүртгэлийн бууруулсан дүн дээр хүүний орлогыг үргэлжлүүлэн хуримтлуулах ба үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих зорилгоор ирээдүйн мөнгөн урсгалыг бууруулахад ашигласан хүүг ашиглан хуримтлуулна. Хүүний орлогыг “Хүү ба түүнтэй адилтгах орлого”-ын нэг хэсэг болгон бүртгэнэ. Цаашид эргэн төлөгдөх ямар нэг бодит чиг хандлага байхгүй байгаа, бүх барьцаа хөрөнгийг борлуулсан эсвэл банкинд шилжүүлсэн үед зээлийг холбогдох зээлийн эрсдэлийн сангийн хамт данснаас хасна. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрсний дараах үйл явдлын улмаас тооцоолсон үнэ цэнийн бууралтын алдагдал өсөж эсвэл буурвал, сангийн дансыг залруулах замаар өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг өсгөж эсвэл бууруулна. Данснаас хассан хөрөнгө дараа нь эргэн төлөгдвөл “Зээлийн алдагдлын зардал” дансны кредитэд бүртгэнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (Үргэлжлэл)

(i) Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө (Үргэлжлэл)

Орж ирнэ гэж тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнийг санхүүгийн хөрөнгийн анхны, үр ашигт хүүний хувиар бууруулан тооцдог. Зээлийн хүүний хувь нь хувьсах байх нөхцөлд үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих хөнгөлөлтийн хувь нь өнөөгийн үр ашигт хүүний хувьтай тэнцүү байна. Банк арилжааны зориулалттай хөрөнгийг “Зээл ба авлага” ангилалд дахин ангилсан бол үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих хөнгөлөлтийн хувь нь дахин ангилсан өдрийн шинэ үр ашигт хүүний хувьтай тэнцүү байна. Барьцаатай санхүүгийн хөрөнгийн ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоо нь барьцааг хураан авах нь боломжтой эсэхээс үл хамааран тус барьцааг хураан авч, албадан борлуулахад гарах зардлыг хассаны дараах мөнгөн урсгалыг харуулдаг.

Үнэ цэнийн бууралтыг багцын үнэлгээг хийхдээ санхүүгийн хөрөнгийн төрөл, хамаарах салбар, газарзүйн байрлал, барьцаа хөрөнгийн төрөл, хугацаа хэтрэлтийн байдал болон бусад гол хүчин зүйлс зэрэг зээлийн эрсдэлийн шинж чанаруудыг харгалзан үзсэн банкны дотооддоо хэрэглэдэг зээллэгийн ангиллын систем дээр үндэслэн санхүүгийн хөрөнгийг бүлэглэнэ.

Эрсдэлийн бүлэг тус бүр дээр түүхэн дундаж алдагдлыг харгалзах зээлийн үлдэгдэлд нь хувааж үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тооцох энгийн аргачлалыг сонгосон. Өнөө үед үгүй болсон түүхэн нөхцөл байдлын нөлөөг арилгах, түүхэн алдагдлын суурилж буй жилүүдэд хамааралгүй өнөөгийн нөхцөл байдлын нөлөөг харуулах үүднээс түүхэн алдагдлын мэдээнд өнөө үед ажиглагдахуйц өгөгдлүүдэд үндэслэн тохиргоо хийнэ.

Ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалын өөрчлөлтийн тооцоолол нь жил жилийн ажиглаж болохуйц холбогдох өгөгдлүүдийн өөрчлөлтүүдийг тусгасан. (Үүнд: ажиглалтын түвшин, эд хөрөнгийн үнэ, өргөн хэрэглээний барааны үнэ, төлбөрийн чадавхи, алдагдлыг илэрхийлэх хүчин зүйлс бүлгээр болон ач холбогдлоор нь). Ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалыг тооцоолоход ашигласан аргачлал, таамаглалуудыг тооцоолсон алдагдал, бодитоор хүлээсэн алдагдлын хоорондын зөрүүг багасгах зорилгоор тогтмол хянана.

(ii) Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө орлуулалт

Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын хувьд, Банк нь хөрөнгө оруулалт эсвэл бүлэг хөрөнгө оруулалт нь үнэ цэнийн бууралтад орсныг нотлох бодит нотолгоо байгаа эсэхийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр үнэлж үзнэ.

Борлуулахад бэлэн гэж ангилагдсан өрийн хэрэгслийн хувьд Банк хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгөтэй адил шалгуураар хөрөнгө оруулалт тус бүрийн хувьд үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа эсэхийг үнэлж үзнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

(ii) Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө орлуулалт (Үргэлжлэл)

Гэсэн хэдий ч, үнэ цэнийн бууралтаар бүртгэх дүн нь хуримтлагдсан алдагдал (хорогдуулсан өртөг болон өнөөгийн бодит үнэ цэнийн зөрүүнээс тухайн хөрөнгө оруулалттай холбоотой дэлгэрэнгүй орлогын тайланд өмнө нь хүлээн зөвшөөрч байсан үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмжих) байна. Ирээдүйн хүүгийн орлого нь бууруулсан бүртгэлийн үнэ дээр суурилах ба үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих зорилгоор ирээдүйн мөнгөн урсгалыг бууруулахад ашигласан хүүг ашиглан хуримтлуулна. Хүүний орлогыг “Хүү ба түүнтэй адилтгах орлого”-ын нэг хэсэг болгон бүртгэнэ. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд дэлгэрэнгүй орлогын тайланд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрсний дараах зээлийн үйл явдлын улмаас өрийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ өсөж эсвэл буурвал, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайлангаар дамжуулан буцаана.

“Борлуулахад бэлэн” гэж ангилагдсан өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтын хувьд, хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь өртгөөсөө их хэмжээгээр эсвэл урт хугацаанд тогтмол буурч байвал бодит нотолгоонд багтана. Үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа тохиолдолд хуримтлагдсан алдагдал (худалдан авалт ба өнөөгийн бодит үнэ цэнэ хоёрын зөрүүнээс орлогын тайланд өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн байсан тухайн хөрөнгө оруулалттай холбоотой үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмжигдэх)-ыг өөрийн хөрөнгөөс хасч дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнэ бууралтын алдагдлын буцаалтыг орлогын тайлангаар дамжуулдаггүй, үнэ цэнийн бууралтын дараах бодит үнэ цэнийн өсөлтийг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгана.

(iii) Зээлийн шинэчилсэн гэрээ

Хэрэв боломжтой бол банк нь барьцаа хөрөнгийг хурааж өөрийн болгохоос илүүтэйгээр аль болох гэрээг шинэчлэн байгуулах боломжийг хайж байдаг. Үүнд зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарийг сунгах, зээлийн шинэ нөхцлийг санал болгох зэрэг ойлголтыг хамруулж болох юм. Зээлийн гэрээг нэгэнт шинэчлэн байгуулсан бол аливаа нэг үнэ цэнийн бууралтыг зээлийн нөхцлийг өөрчлөхөөс өмнө тооцож байсны нэг адил анхны үр ашигт хүүний аргыг ашиглан хэмжих ба зээлийг хугацаа хэтэрсэн гэж үзэхгүй. Гэрээнд заасан зээлийн шалгуур нөхцлүүд биелж буй эсэх, ирээдүйн зээл төлөлт хийгдэх баталгаа байгаа эсэхийг баталгаажуулах үүднээс зээлийн шинэчилсэн гэрээнд удирдлагын зүгээс байнгын хяналт тавин ажилладаг. Эдгээр зээл нь зээлийн анхны үр ашигт хүүний хувиар тооцдог тусгайлсан болон багцын үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамрагдсаар байна.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг цэвэршүүлэх

Хэрэв байгууллага нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй, тооцоог цэвэр дүнгээр нь барагдуулах, эсвэл хөрөнгийг борлуулж өр төлбөрийг нь барагдуулах ажлыг нэгэн зэрэг хийхээр зэхэж байгаа бол санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлэн, цэвэр дүнгээр нь тайлан тэнцэлд толилуулах эрхтэй. Мастер цэвэршүүлэлт гэрээнүүдийн хувьд энэ нь хэрэгждэггүй ба холбогдох хөрөнгө болон өр төлбөрийг нийт дүнгээр нь санхүүгийн байдлын тайланд тус тусад нь толилуулдаг.

“Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдал

Ажил гүйлгээний үнэ нь ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрийн зах зээлийн ажил гүйлгээний бодит үнэ цэнээсээ ялгаатай эсвэл нээлттэй зах зээлийн мэдээллийн үнэлгээний аргад суурилсан байвал Банк бодит үнэ цэнэ, ажил гүйлгээний зөрүүг түргэн хугацаанд бусад үйл ажиллагааны цэвэр орлогоор хүлээн зөвшөөрнө (Эхний өдрийн ашиг ба алдагдал). Илэрхий нээлттэй мэдээлэлд суурилагагүй бол ажил гүйлгээний үнэ болон үнэлгээний загварын зөрүүг орлого орж ирэх нь тодорхой болсон эсвэл санхүүгийн хэрэглүүрийг үл хүлээн зөвшөөрөх үед бодит үнэ цэнийг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Түрээс

Тухайн гэрээ нь түрээсийн гэрээ эсвэл түрээс агуулж байгаа эсэхийг тодорхойлохдоо гэрээний агуулга дээр үндэслэх ба гэрээг гүйцэтгэхэд тусгай хөрөнгийг ашиглах шаардлагатай эсэх ба гэрээ нь хөрөнгийг ашиглах эрхийг шилжүүлж байгаа эсэх зэргийг үнэлж үзэх шаардлагатай.

Банк түрээслэгч

Банкинд түрээслэж байгаа хөрөнгийн бүх эрсдэл, өгөөжийг шилжүүлэхгүй байгаа тохиолдолд түрээсийн гэрээ нь үйл ажиллагааны түрээс байна. Үйл ажиллагааны түрээсийн төлбөрийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар бодож дэлгэрэнгүй орлогын тайланд зардлаар бүртгэнэ.

Банк түрээслүүлэгч

Түрээслүүлэгч нь хөрөнгийн эзэмшилтэй холбоотой бараг бүх эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байгаа түрээсийг үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилна. Үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээг анх байгуулахад гарсан шууд зардлуудыг түрээслэсэн хөрөнгийн бүртгэлийн дүн дээр нэмэх ба түрээсийн хугацаанд түрээсийн орлогыг зөвшөөрөхтэй адил аргаар хүлээн зөвшөөрнө.

Орлого, зардлыг хүлээн зөвшөөрөх

Эдийн засгийн өгөөж нь Банкинд орж ирэх нь тодорхой болсон хэмжээгээр орлогыг хүлээн зөвшөөрөх ба орлогыг найдвартайгаар хэмжиж болно. Орлогыг хүлээн зөвшөөрөхөөс өмнө дараах тусгай шалгуурууд хангагдсан байх ёстой. Үүнд:

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Орлого, зардлыг хүлээн зөвшөөрөх (Үргэлжлэл)

(i) Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого ба зардал

Хорогдуулсан өртгөөр нь хэмждэг бүх санхүүгийн хэрэглүүрүүд, “Борлуулахад бэлэн” гэж ангилагдсан хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө, “Бодит үнэ цэнийн өсөлт бууралт нь орлого, зарлагын дансанд бүртгэгдэх” гэж ангилагдсан санхүүгийн хэрэгслүүдийн хүүний орлого, зардлыг үр ашигт хүүний хувийг (ирээдүйд төлөх эсвэл хүлээн авах мөнгөний ойролцоолон тооцоолсон дүнг санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацаа эсвэл түүнээс богино хугацааны туршид санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн цэвэр дүнрүү нь бууруулах хүү) хэрэглэн бүртгэнэ.

Тооцоололд санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний бүх нөхцлүүдийг (жишээ нь: урьдчилгаа төлбөрийн хувилбарууд) харгалзан үзсэн ба тухайн хэрэглүүрт шууд хамааралтай ба зээлийн ирээдүйн алдагдал биш харин үр ашигт хүүний салшгүй нэг хэсэг болж байгаа аливаа төлбөр эсвэл өсөн нэмэгдэх зардлуудыг багтаасан.

Банк хийх төлбөр, хүлээн авах мөнгөний талаар хийсэн өөрийн ойролцоолсон тооцоололдоо өөрчлөлт оруулбал санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг залруулна. Залруулсан бүртгэлийн дүнг анхны үр ашигт хүүний түвшин дээр үндэслэн тооцоолох ба бүртгэлийн дүнгийн зөрүүг “Бусад үйл ажиллагааны орлого” гэж бүртгэнэ. Гэхдээ ирээдүйд хүлээн авах мөнгөний хэмжээ өссөний улмаас Банк ирээдүйд хүлээн авах мөнгөний ойролцоолсон дүнг дараагийн тайлант хугацаанд өсгөсөн бол уг өсөлтийн нөлөөг ойролцоолсон тооцоололд өөрчлөлт оруулсан өдрөөс эхлэн “Үр ашигт хүүний түвшинд хийсэн залруулга” гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгийн эсвэл төсөөтэй бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын улмаас бууруулсан бол үнэ цэнийн бууралтыг хэмжих зорилгоор ирээдүйн мөнгөн урсгалыг бууруулахдаа хэрэглэсэн хүүний түвшинг ашиглан хүүний орлогыг үргэлжлүүлэн хүлээн зөвшөөрнө.

(ii) Хураамж ба шимтгэлийн орлого

Банк нь өөрийн харилцагч нарт үзүүлдэг төрөл бүрийн үйлчилгээнээс хураамж, шимтгэлийн орлого олдог. Хураамжийн орлогыг дараах хоёр бүлэгт хувааж болно. Үүнд:

Тодорхой хугацааны туршид үзүүлж байгаа үйлчилгээнүүдээс олсон хураамжийн орлого.

Тодорхой хугацааны туршид үйлчилгээг үзүүлж олох орлогыг тэр хугацааны туршид нь хуримтлуулна. Эдгээр хураамжинд шимтгэлийн орлого, хөрөнгийн удирдлага, хамгаалалтын болон бусад удирдлага, зөвлөгөөний хураамжууд орно.

Татан авах нь тодорхой зээлүүд дээр “Зээлийн үйлчилгээний шимтгэл”-ийг хойшлуулах (өсөн нэмэгдэх аливаа зардлын хамт) ба зээлийн үр ашигт хүүний залруулга гэж хүлээн зөвшөөрнө. Татан авахгүй нь бараг тодорхой болсон зээлүүдийн “Зээлийн үйлчилгээний шимтгэл”-ийг үүрэг хүлээсэн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Орлого, зардлыг хүлээн зөвшөөрөх (Үргэлжлэл)

(ii) Хураамж ба шимтгэлийн орлого (Үргэлжлэл)

Гүйлгээний үйлчилгээний хураамжийн орлого

Гуравдагч талтай гүйлгээний талаар хэлэлцээр хийх эсвэл гүйлгээнд оролцохтой холбоотойгоор үүссэн хураамжууд (хувьцаа эсвэл бусад үнэт цаасыг худалдан авах, бизнес худалдан авах, худалдах зохицуулалт гэх мэт)-ыг холбогдох гүйлгээ дууссан үед хүлээн зөвшөөрнө. Тодорхой нэг гүйцэтгэлтэй уягдсан хураамж эсвэл хураамжийн бүрэлдэхүүн хэсгийг холбогдох шалгуурууд хангагдсаны дараа хүлээн зөвшөөрнө.

(iii) Арилжааны цэвэр орлого

Арилжааны үйл ажиллагааны үр дүнд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн бүх олз, гарз ба холбогдох хүүний орлого, зардал, “Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй” санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрийн ногдол ашиг орно.

Бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгөн гүйлгээний тайланд зааснаар бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөд касс дахь мөнгө, Монголбанкин дахь хязгаарлалтгүй харилцах данс, бусад банкин дахь харилцах ба 3 сар түүнээс бага хугацаатай хадгаламжууд орно.

Үндсэн хөрөнгө

Бүх үндсэн хөрөнгийг анхлан өртгөөр нь бүртгэдэг. Дараагийн тайлант хугацаанд гарсан зардлыг тухайн зардалтай холбогдсон ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөжийг Банк хүртэх магадлалтай ба өртгийг нь найдвартайгаар хэмжих боломжтой тохиолдолд л хөрөнгийн бүртгэлийн дүн дээр нэмж эсвэл зохистой бол тусдаа хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрдөг. Аливаа сольсон хэсгийн бүртгэлийн дүнг үл хүлээн зөвшөөрнө. Бүх урсгал засварыг тэдгээрийн гарсан тайлангийн хугацааны дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг.

Хүлээн зөвшөөрсний дараах үед үндсэн хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл ба хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр илэрхийлдэг.

Хөрөнгө тус бүрийн өртгийг үлдэх өртөг хүртэл нь, ойролцоолон тооцоолсон дараах ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргаар элэгдүүлнэ.

Барилга	40жил
Тавилга, тоног төхөөрөмж	10 жил
Компьютер, техник хэрэгсэл	5 жил
Тээврийн хэрэгсэл	10 жил
Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт	Түрээсийн гэрээний хугацаа болон ашиглалтын хугацааны аль богиноор

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Үндсэн хөрөнгө (Үргэлжлэл)

Үндсэн хөрөнгийн дүн, элэгдүүлэх хугацаа, арга нь өмнө хийгдсэн тооцоолол ба үндсэн хөрөнгөд агуулагдаж буй ирээдүйн эдийн засгийн өгөөжийн хүлээгдэж буй хэрэглээний хэв загварт нийцэж байгаа гэдгийг баталгаажуулах үүднээс үндсэн хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацаа, элэгдлийн аргыг санхүүгийн жилийн эцэс бүрт хянаж үздэг.

Үндсэн хөрөнгийг худалдан борлуулах үед эсвэл түүний ашиглалт, борлуулалтаас ирээдүйд эдийн засгийн үр ашиг хүлээгдэхгүй болсон үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн борлуулалтын цэвэр орлого (хэрэв байгаа бол), дансны цэвэр үнэ хоёрын зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгөд компьютерийн программ хангамж, лиценз, патент, эрхийн өртөг орно.

Зөвхөн биет бус хөрөнгийн өртгийг зохистойгоор хэмжиж болох ба хүлээгдэж буй эдийн засгийн ирээдүйн өгөөж нь Банкинд орж ирэх нь магадлалтай болсон үед л биет бус хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө.

Тусад нь авсан биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь бүртгэдэг. Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, биет бус хөрөнгийг хуримтлагдсан хорогдуулалт болон үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр нь тайланд тусгадаг.

Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа нь тодорхой эсвэл тодорхой бус эсэхийг үнэлнэ. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийг эдийн засгийн үр ашигтай хугацааны туршид нь хорогдуулна. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулах хугацаа болон аргыг хамгийн багадаа санхүүгийн жил бүрийн эцэст хянаж үздэг. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацаа эсвэл хүлээгдэж буй ирээдүйн үр өгөөжийн хэв загварт орсон өөрчлөлтийг хорогдуулалтын хугацаа эсвэл аргын аль тохиромжтойг нь өөрчлөх замаар бүртгэлд тусгах ба уг өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзнэ.

Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулалтын зардлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд биет бус хөрөнгийн үүрэгтэй нь нийцсэн зардлын бүлэгт хүлээн зөвшөөрнө.

Биет бус хөрөнгийн өртгийг дараах ойролцоогоор тооцоолсон ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргыг ашиглан, үлдэх өртөг хүртэл нь хорогдуулна. Үүнд:

Компьютерийн программ хангамж	2-10жил
Патент ба эрх	3 жил

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орсон байж болох шинж тэмдэг байгаа эсэхийг Банк тайлант хугацаа тутамд шалгаж үздэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрсэн эсвэл жилд нэг удаа хийдэг хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын тестийг хийж гүйцэтгэх үед Банк нь хөрөнгөөс цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцож үздэг. Цуглуулан авах дүн нь хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн бодит үнэ цэнэ (борлуулалтын зардлыг хасаж тооцсон) ба ашиглалтын өртөг хоёрын аль өндөр нь байна. Хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн дансны дүн нь цуглуулан авах дүнгээс илүү байгаа үед хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж үзэн цуглуулан авах дүн хүртэл нь бууруулж бүртгэнэ. Ашиглалтын үнийг үнэлэхдээ, тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалыг мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ ба хөрөнгөд харгалзах эрсдэлүүдийн талаарх өнөөгийн зах зээлийн үнэлгээнүүдийг тусгасан татварын өмнөх хөнгөлөлтийн хувь хэмжээгээр бууруулан өнөөгийн үнэ цэнийг олно. Борлуулалтын зардлыг хассаны дараах бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашиглан тооцоолно. Үнэлгээний үржүүлэгч, нийтэд хувьцаагаа зардаг охин компанийн хөрөнгийн бирж дээрх хувьцааны үнэ эсвэл бодит үнэ цэнийн бусад үзүүлэлтүүдээр эдгээр тооцооллыг хэмжиж болно.

Гүүдвиллээс бусад хөрөнгө дээр, тайлагналын өдөр бүр өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал арилсан эсвэл буурсан эсэх талаар ямар нэгэн шинж тэмдэг байгаа эсэх талаар үнэлгээг хийдэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрвэл Банк нь тухайн хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн нөхөн төлөгдөх дүнг ойролцоогоор тооцож үзнэ. Хамгийн сүүлд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш хөрөнгийн цуглуулан авах дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцооллуудад өөрчлөлт гарсан тохиолдолд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг буцаана. Буцаалт нь хязгаартай байх ба ингэснээр хөрөнгийн бүртгэлийн дүн нь цуглуулан авах дүн ба өмнөх жилүүдэд хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөөгүй байсан бол байх ёстой байсан бүртгэлийн цэвэр дүнгээс (элэгдлийг хассан цэвэр дүнгээс) хэтрэхгүй байна. Ийм буцаалтуудыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн баталгаа

Бизнесийн хэвийн нөхцөлд Банк аккредитив, баталгаа, хүлээн зөвшөөрөлт гэх мэт санхүүгийн баталгааг гаргадаг. Санхүүгийн баталгааг санхүүгийн тайлангуудад анхлан бүртгэхдээ бодит үнээр нь буюу хүлээн авсан урамшууллын дүнгээр "Бусад өр төлбөр"-т хүлээн зөвшөөрдөг. Ийнхүү анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараа, баталгаа бүрт Банкны хүлээх хариуцлагыг хорогдуулсан урамшуулал ба уг баталгааны улмаас үүсэх аливаа нэг санхүүгийн үүргийг биелүүлэхэд шаардлагатай зардлын хамгийн сайн тооцоолсон дүн хоёрын аль ихээр нь хэмжинэ.

Санхүүгийн баталгааны холбогдох өр төлбөрийн аливаа өсөлтийг дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн "Үнэ цэнийн бууралтын алдагдал" дансанд бүртгэнэ. Хүлээн авсан урамшууллыг санхүүгийн баталгааны хүчинтэй байх хугацааны туршид нь шулуун шугамын аргаар тооцож дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн "Хураамж, шимтгэлийн цэвэр орлого" дансанд хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Ажиллагсдын тэтгэмж

(i) Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин ба түүнтэй холбогдох бусад зардлуудыг Банкны ажилчдаас холбогдох үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд нь зардалд тусгана. Ажилтнуудад ээлжийн амралт зэрэг богино хугацааны чөлөөтэй үед нөхөн олговрыг ажилласан жилийг нь харгалзан олгодог бөгөөд өвчтэй байх хугацааны нөхөн олговрыг цаг тухайд нь олгодог.

(ii) Заавал төлөх даатгалын шимтгэлүүд

Монгол Улсын холбогдох хууль, тогтоомжид заасны дагуу Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниуд нь Монгол Улсын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлнө. Эдгээр шимтгэлийг гарсан хугацаанд нь орлого, үр дүнгийн тайланд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө. Банк мөн өөрсдийн байгуулсан тэтгэврийн санд шимтгэл төлдөг. Төлсөн шимтгэлийг ажилтны банкинд ажилласан хугацаанд нь хувь тэнцүүлэн "Тэтгэврийн сангийн зардал" дансанд бүртгэнэ.

Сангууд

Компанид (а) өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн өнөөгийн үүрэг (хуулийн эсвэл ёс зүйн) байгаа (б) энэхүү үүргээ биелүүлэхэд эдийн засгийн өгөөж агуулсан баялгийг зарцуулах нь тодорхой болсон ба үүргийн дүнг бодитойгоор ойролцоолон тооцоолох боломжтой үед санг хүлээн зөвшөөрнө. Аливаа нэг сантай холбоотой зардлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд аливаа нөхөн төлбөрийг хассан цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

Татвар

(i) Тайлант хугацааны орлогын албан татвар

Одоогийн болон өмнөх тайлант хугацааны өнөөгийн албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг татварын байгууллагаас буцаан авахаар хүлээж байгаа эсвэл татварын байгуулагад төлөх дүнгээр хэмжинэ. Энэ дүнг тооцоолоход хэрэглэсэн татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд нь санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан.

(ii) Хойшлуулсан орлогын албан татвар

Хойшлуулсан орлогын албан татварыг тайлагналын өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь, тэдгээрийн санхүүгийн бүртгэлийн дүн хоёрын хооронд түр зөрүүний дүнгээс тайлан тэнцлийн аргыг хэрэглэн тооцдог. Дараахаас бусад бүх түр зөрүүнүүд дээр хойшлуулсан орлогын албан татварын өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- ▶ Хэрэв хойшлуулсан орлогын албан татварын өр төлбөр нь гүүдвиллээс эсвэл бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Татвар (Үргэлжлэл)

(ii) Хойшлуулсан орлогын албан татвар (Үргэлжлэл)

Дараахаас бусад бүх хасагдах түр зөрүүнүүд, ашиглаагүй татварын хөнгөлөлт, ашиглаагүй татварын алдагдлууд дээр, эдгээрийг ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох магадлал байгаа үед хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- ▶ Хэрэв хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгө нь бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийгдэх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол;
- ▶ Охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт, хамтарсан компани дахь ашиг сонирхолтой холбоотой татвар ногдох түр зөрүүнүүдийн хувьд, үүссэн түр зөрүү нь ойрын ирээдүйд арилах ба түр зөрүүг ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох магадлал байгаа бол.

Хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр хянаж үздэг ба энэхүү хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн ашиглахад хангалттай хэмжээний татвар ногдох орлого орж ирэх магадлал буурах үед уг бүртгэлийн дүнг бууруулна. Үл хүлээн зөвшөөрсөн хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр дахин үнэлж үздэг ба хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг ашиглахыг зөвшөөрсөн татвар ногдох орлого ирээдүйд орж ирэх магадлалтай болсон үед хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгийг олж авах эсвэл өр төлбөрийг барагдуулах тэр тайлант хугацаанд хэрэглэгдэнэ гэж хүлээж байгаа (тайлант жилийн эцсийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд дээр үндэслэн) татварын хувь хэмжээгээр хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгө, өр төлбөрийг хэмжинэ.

Өөрийн хөрөнгөнд шууд хүлээн зөвшөөрсөн зүйлүүдтэй холбоотой тайлант жилийн болон хойшлуулсан татваруудыг мөн өөрийн хөрөнгөнд хүлээн зөвшөөрөх ба дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй.

Нэг татвар төлөгч, нэг татварын байгууллагад хамаарах хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлэн тайлагнах хуулиар олгогдсон эрхтэй бол хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлэн тайлагнаж болно.

Энгийн хувьцааны ногдол ашиг

Энгийн хувьцааны ногдол ашгийг өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрөх ба Банкны хувьцаа эзэмшигчид баталсан үед өөрийн хөрөнгөөс хасна. Хугацааны дундуурх ногдол ашгийг зарласан, Банк буцаах аргагүй болсон үед өөрийн хөрөнгөөс хасна.

Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараа батлагдсан тайлант жилийн ногдол ашгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах үйл явдал гэж толилуулна.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Өөрийн хөрөнгийн нөөц

Банкны санхүүгийн байдлын тайлан дээрх өөрийн хөрөнгө (бусад дэлгэрэнгүй орлого)-нд бүртгэгдсэн нөөцөд дараах нөөцүүд орно. Үүнд:

“Бусад нөөц” нь Банкны захирлуудын зөвлөлийн шийдвэр дээр үндэслэсэн хуримтлагдсан ашгийн ашиглалтыг илэрхийлдэг. Бусад нөөцийн зорилгыг одоогийн байдлаар тодорхойлоогүй байна. Бусад нөөцийн хөрөнгийг Банкны үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах ёстой ба ногдол ашгийн төлбөрийг хийхэд ашиглах ёсгүй.

Засгийн газрын нөхцөлт хандив

Засгийн газрын нөхцөлт хандивыг хүлээн авах нь тодорхой болсон ба дагалдах бүх нөхцлүүдэд нийцнэ гэж үзэж байгаа үед хүлээн зөвшөөрнө. Нөхцөлт хандив нь зардлын зүйлтэй холбогдож байгаа үед нөхцөлт хандивыг нөхөн олгох хандлагатай зардлуудтай тааруулахад шаардагдах хугацааны туршид орлогоор хүлээн зөвшөөрнө. Нөхцөлт хандив нь хөрөнгөтэй холбогдож байгаа үед үүнийг хойшуулсан орлогоор хүлээн зөвшөөрөх ба холбогдох хөрөнгийн хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны туршид тэнцүү хэмжээгээр орлогод хүлээн зөвшөөрнө.

Банк мөнгөн бус нөхцөлт хандивыг хүлээн авч байгаа үед хөрөнгө ба нөхцөлт хандивыг нийт нэрлэсэн дүнгээр нь бүртгэх ба хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны туршид ба холбогдох хөрөнгийн өгөөжийг хэрэглэх хэлбэрээс хамааран жил бүр адил хэмжээтэйгээр орлогын тайлан руу бичнэ. Засгийн газар эсвэл холбогдох байгууллагаас зээл эсвэл төсөөтэй тусламжийг өнөөгийн хэрэгжиж буй зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэйгээр олгож эсвэл үзүүлж байгаа үед энэхүү тааламжтай хүүний нөлөөллийг засгийн газраас олгож буй нэмэлт нөхцөлт хандив гэж үзнэ.

Үнэт металл

Зоос ба соёлын үнэт зүйлсийг өртөг, цэвэр бодит үнэ цэнэ хоёрын аль багаар нь тусгана.

Хураан авсан хөрөнгө

Банкны бодлого нь хураан авсан хөрөнгийг дотоод үйл ажиллагаандаа ашиглах эсвэл худалдан борлуулахыг тодорхойлдог. Дотоод үйл ажиллагаандаа ашиглахаар тодорхойлогдсон хөрөнгө нь холбогдох хөрөнгийн данс руу шилждэг. Худалдан борлуулахаар тодорхойлогдсон хөрөнгийг “Борлуулах зориулалттай хөрөнгө”-ийн данс руу шилжүүлдэг. Ашиглалтыг нь банк тодорхойлоогүй хураан авсан хөрөнгийг энэ дансанд бүртгэсэн болно.

Хураан авсан хөрөнгийг анхлан тэдгээрийн бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн ба холбогдох зээлийн буцаан авалт хийгдсэн өдрийн байдлаарх үлдэгдэл дүнгийн аль багаар нь хүлээн зөвшөөрөх ба холбогдох зээл, урьдчилгааг үнэ цэнийн бууралтын сангийнх нь хамт тайлан тэнцэлд үл хүлээн зөвшөөрнө. Дараагийн тайлант хугацаанд хураан авсан хөрөнгийг өртөг ба бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн хоёрын аль багаар нь хэмжиж, “Бусад хөрөнгө”-нд бүртгэнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Борлуулах зориулалттай хөрөнгө

Борлуулах зориулалттай хөрөнгийг дансны үнэ ба борлуулах зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль багаар үнэлнэ. Хураан авсан хөрөнгийг үргэлжлүүлэн ашиглахаас илүү борлуулснаар үлдэгдэл өртгийг нөхөх боломжтой бол хөрөнгийг борлуулах зориулалттай хөрөнгөд ангилна. Энэ нөхцлийг хангахын тулд хураан авсан хөрөнгө нь зах зээл дээр тохиромжтой үнээр идэвхтэй арилжаалагдах, хөрөнгө болон худалдах багц нь өөрийн одоо байгаа нөхцөл байдлаараа түргэн борлогдох боломжтой, удирдлага худалдан борлуулахаар шийдсэн, нэг жилийн дотор зарагдах магадлал өндөртэй байх ёстой.

Сегмент тайлагнал

Банкны сегмент тайлагнал нь дараах үйл ажиллагааны сегментүүд дээр суурилсан байдаг: иргэдийн банк, бизнесийн банк, моргейжийн банк, хөрөнгө зохицуулалтын хэлтэс.

Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

Нэгж хувьцааны үндсэн ашгийг тооцоолохдоо энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд олгохоор тооцсон жилийн цэвэр ашгийг тайлант хугацааны туршид гаргасан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоонд харьцуулж тооцоолно.

Шингэрүүлсэн нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг тооцоолохдоо энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд олгохоор тооцсон жилийн цэвэр ашгаас татвараар тохируулагдсан хөрвөгч давуу эрхийн хувьцааны хүү болон хөрвөгч бондын нөлөөг хассаны дараа тайлант хугацааны туршид гаргасан шингэрүүлсэн энгийн хувьцааны хөрвүүлэлтийн нөлөөг тооцсон энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоонд харьцуулан тооцно.

Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Санхүүгийн тайлагналын зорилгоор дараах этгээдүүдийг банкны холбоотой талууд хэмээн авч үзнэ. Үүнд:

- ▶ Банкны удирдлага, бодлого эрхлэх үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа шийдвэрт шууд буюу шууд бус байдлаар, дангаараа буюу бусадтай хамтрах хэлбэрээр хяналт тогтоож нөлөөлдөг, эсхүл нөлөөлөх боломж бүхий тал;
- ▶ Банктай нэгдмэл сонирхолтой этгээд;
- ▶ Банкны гол удирдах албан тушаалтнууд, тэдний эцэг эх, гэр бүлийн гишүүн, эсвэл тэдний шууд буюу шууд бусаар хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд;
- ▶ (i)-д заасан иргэдийн гэр бүлийн гишүүд, эсвэл тэдгээрийн шууд буюу шууд бусаар хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд; эсвэл
- ▶ Банк болон түүнтэй холбоотой талын ажиллагсдыг урамшуулах зорилгоор ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж олгодог.

Ойрын садан төрөл гэж иргэний гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садангийн хүн, тэдгээр нь шууд буюу шууд бус хэлбэрээр хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд, түүний нэгдмэл сонирхолтой этгээд

Холбоотой талуудтай хийсэн бүх гүйлгээ болон дансдын үлдэгдлийн мэдээллүүдийг нэгдсэн санхүүгийн тайланд хавсаргасан бөгөөд Тодруулга 38-д задаргааг толилуулсан.

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

Удирдлагын зорилгоор Банк нь бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ дээрээ суурилан үйл ажиллагааны дараах дөрвөн сегментэд хуваагддаг. Үүнд:

Иргэдийн банк-	Харилцагчдын харилцах данс, хадгаламжийн данс, дебет болон кредит карт, бичил бизнесийн зээл, хэрэглээний зээл, санхүүгийн түрээс, эко зээл, төлбөр шилжүүлгүүд.
Бизнесийн банк-	Жижиг дунд үйлдвэр болон компанийн харилцагчдад үзүүлдэг арилжааны банкны үйл ажиллагаа нь дебет хэрэгслүүд, харилцах данс, хадгаламж, овердрафт, зээл, худалдааны санхүүжилт, бусад кредит хэрэгслүүд, олон улсын шилжүүлэг.
Моргейжийн банк-	Орон сууц худалдан авахад зориулсан моргейжүүд, арилжааны хөрөнгө худалдан авахад зориулсан моргейжүүд, орон сууцны хадгаламжийн бүтээгдэхүүн.
Хөрөнгө зохицуулалтын хэлтэс-	Бэлэн мөнгөний удирдлага, Монголбанкны үнэт цаас, банк хоорондын зээл, хадгаламж, санхүүгийн хэрэглүүрийн арилжаа.

Банкны удирдлага нь нөөцийн хуваарилалт, гүйцэтгэлийн үнэлгээний талаар шийдвэр гаргахдаа хэрэглэх зорилгоор өөрийн бизнесийн үйл ажиллагааны үр дүнг тусад нь хянаж байдаг. Сегментийн гүйцэтгэлийг үйл ажиллагааны ашиг, алдагдал (зарим тохиолдолд санхүүгийн тайлангууд дээрх үйл ажиллагааны ашиг алдагдлаас өөрөөр хэмждэг) дээр нь үндэслэн үнэлдэг. Орлогын албан татварыг компанийн түвшинд удирддаг ба сегментүүдэд хуваарилдаггүй.

Удирдлага нь гүйцэтгэлийн хэмжүүр нь нийт орлого, зардал биш цэвэр хүүний орлого байдаг учраас хүүний орлогыг цэвэр дүнгээр нь тайлагнадаг.

Үйл ажиллагааны сегментүүдийн хооронд шилжих үнэ нь гуравдагч талтай хийж байгаа гүйлгээний нэг адил зарчмаар тооцогддог.

2013 ба 2012 онд нэг хөндлөнгийн харилцагч эсвэл талтай хийсэн гүйлгээний орлого нь Банкны нийт орлогын 10%-иас илүү гараагүй.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Дараах хүснэгтэнд Банкны 2013 оны үйл ажиллагааны сегментүүдийн орлого, ашиг ба зарим нэг хөрөнгө, өр төлбөрийн мэдээллүүдийг үзүүлж байна.

	Иргэдийн Банк 2013 мян. Төг	Бизнесийн банк 2013 мян. төг	Моргейжийн банк 2013 мян. төг	Хөрөнгө зохицуулалтын Хэлтэс 2013 мян. төг	Хуваарилаг- даагүй 2013 мян. төг	Нийт 2013 мян. төг
Орлого						
Гуравдагч тал	27,190,350	57,731,724	17,970,325	(11,081,601)	607,219	92,418,017
Сегмент хоорондын	12,934,108	(18,032,086)	(5,855,172)	10,953,150	-	-
Нийт үйл ажиллагааны орлого	40,124,458	39,699,638	12,115,153	(128,451)	607,219	92,418,017
Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын алдагдал	(876,143)	(8,667,401)	(137,952)	-	(25,144)	(9,706,640)
Цэвэр үйл ажиллагааны орлого	39,248,315	31,032,237	11,977,201	(128,451)	582,075	82,711,377
Үр дүнгүүд						
Цэвэр хүүний орлого (зардал)	25,014,927	54,870,776	17,933,760	(17,129,360)	-	80,690,103
Цэвэр хураамж, шимтгэлийн орлого	2,127,841	2,852,849	36,567	-	-	5,017,257
Цэвэр арилжааны алдагдал	-	-	-	(2,277,076)	-	(2,277,076)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	(368,636)	(130,848)	-	(3,913)	(3,207,097)	(3,710,494)
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга	-	-	-	-	(816,248)	(816,248)
Сегментийн ашиг (алдагдал)	34,362,176	29,445,687	11,977,201	(199,226)	(45,693,254)	29,892,584
Орлогын албан татварын зардал	-	-	-	-	(5,520,275)	(5,520,275)
Тухайн жилийн ашиг	34,362,176	29,445,687	11,977,201	(199,226)	(51,213,529)	24,372,309
Хөрөнгө						
Капитал зардал						
Үндсэн хөрөнгө	-	-	-	-	8,545,288	8,545,288
Бусад биет бус хөрөнгө	-	-	-	-	1,986,179	1,986,179
	-	-	-	-	10,531,467	10,531,467

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	Иргэдийн Банк 2013 мян. төг	Бизнесийн банк 2013 мян. төг	Моргейжийн банк 2013 мян. төг	Хөрөнгө зохицуулалтын Хэлтэс 2013 мян. төг	Хуваарилаг- даагүй 2013 мян. төг	Нийт 2013 мян. төг
Нийт хөрөнгө	338,228,619	530,366,530	160,946,144	458,484,858	323,458,441	1,811,484,592
Нийт өр төлбөр	484,833,999	230,444,262	136,983,091	819,990,003	17,028,193	1,689,279,548

Дараах хүснэгтэнд Банкны 2012 оны үйл ажиллагааны сегментүүдийн орлого, ашиг ба зарим нэг хөрөнгө, өр төлбөрийн мэдээллүүдийг үзүүлж байна.

	Иргэдийн Банк 2012 мян.төг	Бизнесийн банк 2012 мян. төг	Моргейжийн банк 2012 мян. төг	Хөрөнгө зохицуулалтын Хэлтэс 2012 мян. төг	Хуваарилаг- даагүй 2012 мян. төг	Нийт 2012 мян. төг
Орлого						
Гуравдагч тал	18,193,680	36,103,105	17,384,013	(6,533,213)	282,937	65,430,522
Сегмент хоорондын	5,228,859	(5,453,491)	(8,984,545)	9,209,177	-	-
Нийт үйл ажиллагааны орлого	23,422,539	30,649,614	8,399,468	2,675,964	282,937	65,430,522
Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын алдагдал	4,506	(2,463,802)	44,118	-	(8,607)	(2,423,785)
Цэвэр үйл ажиллагааны орлого	23,427,045	28,185,812	8,443,586	2,675,964	274,330	63,006,737
Үр дүнгүүд						
Цэвэр хүүний орлого (зардал)	17,757,147	33,912,834	17,356,653	(9,001,941)	-	60,024,693
Цэвэр хураамж, шимтгэлийн орлого	436,533	2,190,271	27,360	-	-	2,654,164
Цэвэр арилжааны алдагдал	-	-	-	(41,371)	-	(41,371)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	(147,885)	(138,295)	(3,624)	(4,059)	(2,534,629)	(2,828,492)
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга	-	-	-	-	(540,616)	(540,616)

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	Иргэдийн банк 2012 мян. төг	Бизнесийн банк 2012 мян. төг	Моргейжийн банк 2012 мян. төг	Хөрөнгө зохицуулалтын Хэлтэс 2012 мян. төг	Хуваарилаг- даагүй 2012 мян. төг	Нийт 2012 мян. төг
Сегментийн ашиг (алдагдал)	<u>19,003,619</u>	<u>26,957,717</u>	<u>8,416,063</u>	<u>2,278,497</u>	<u>(36,487,230)</u>	<u>20,168,666</u>
Орлогын албан татварын зардал					(4,921,301)	(4,921,301)
Тухайн жилийн ашиг	<u>19,003,619</u>	<u>26,957,717</u>	<u>8,416,063</u>	<u>2,278,497</u>	<u>(41,408,531)</u>	<u>15,247,365</u>
Хөрөнгө						
Капитал зардал						
Үндсэн хөрөнгө	-	-	-	-	8,997,949	8,997,949
Бусад биет бус хөрөнгө	-	-	-	-	1,100,993	1,100,993
Нийт хөрөнгө	<u>247,904,515</u>	<u>280,495,656</u>	<u>102,519,006</u>	<u>151,162,125</u>	<u>295,621,299</u>	<u>1,077,702,601</u>
Нийт өр төлбөр	<u>378,155,672</u>	<u>135,894,210</u>	<u>1,973,365</u>	<u>453,853,564</u>	<u>9,993,055</u>	<u>979,869,866</u>

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Нийт сегментийн татварын өмнөх ашгийг Банкны татварын өмнөх нийт ашигтай тулган дараах байдлаар үзүүлэв.

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Нийт сегментийн татварын өмнөх ашиг	75,585,838	56,655,896
Компанийн боловсон хүчний зардал	(24,381,517)	(18,599,487)
Компанийн удирдлагын зардал	(21,893,811)	(18,245,171)
Бусад үйл ажиллагааны орлого	607,218	282,937
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	-	83,098
Зээл болон бусад хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтын алдагдал	(25,144)	(8,607)
	29,892,584	20,168,666

Сегментүүдийн нийт хөрөнгийг Банкны нийт хөрөнгөтэй дараах байдлаар нийцүүлэн тайлагнаж байна.

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Нийт сегментийн хөрөнгө	1,488,026,151	782,081,302
Бэлэн мөнгө болон Монголбанкн дахь харилцах	238,614,870	174,463,368
Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж	39,146,611	83,667,825
Бусад хөрөнгө	4,293,565	6,283,343
Худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	5,105,763	1,031,577
Үндсэн хөрөнгө	29,595,235	24,992,318
Биет бус хөрөнгө	5,666,416	4,498,568
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	1,035,981	684,300
Санхүүгийн байдлын тайланд тусгасан нийт хөрөнгө	1,811,484,592	1,077,702,601

Сегментүүдийн нийт өр төлбөрийг Банкны нийт өр төлбөртэй тулган дараах байдлаар үзүүлэв.

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Нийт сегментийн өр төлбөр	1,672,251,355	969,876,811
Хойшлогдсон нөхцөлт хандив	1,957,277	1,576,638
Бусад өр төлбөр	13,142,756	7,381,421
Орлогын албан татварын өглөг	1,928,160	1,034,996
	1,689,279,548	979,869,866

4. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ОРЛОГО

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	157,344,867	113,769,673
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	21,627,677	12,188,226
Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж	1,181,734	1,758,265
Урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүд	74,836	280,828
Бэлэн мөнгө болон Монголбанкин дахь харилцах	793,233	–
	181,022,347	127,996,992

5. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ЗАРДАЛ

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	55,071,947	44,743,038
Зээлээр авсан санхүүжилт	27,279,114	14,738,663
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах хадгаламж	13,251,667	4,721,113
Хоёрдогч өглөг	4,372,635	2,839,897
Репо хэлцэл	356,881	929,588
	100,332,244	67,972,299

6. ХУРААМЖ БА ШИМТГЭЛИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Хураамж ба шимтгэлийн орлого		
Мөнгөн гуйвуулга болон бусад үйлчилгээний орлого	3,285,223	2,509,303
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	1,520,475	272,250
Дансны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	727,600	281,728
Зээлийн шимтгэл, хураамж	266,328	186,693
	5,799,626	3,249,974
Хураамж ба шимтгэлийн зардал		
Банкны үйлчилгээний хураамж	449,359	299,138
Картын гүйлгээний хураамж	333,010	296,672
	782,369	595,810
	5,017,257	2,654,164

7. АРИЛЖААНЫ ЦЭВЭР ОЛЗ

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Гадаад валют	2,187,248	2,263,568
Хувьцаа	(10,463)	(41,371)
Өрийн бичиг	391,509	-
	2,568,294	2,222,197

Гадаад валютын орлогод спот, форвард, болон бусад санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдийн хэлцлээс бий болсон ашиг алдагдлууд орно.

“Хувьцаа”-ны орлого/(зардал)-д өөрийн хөрөнгийн үнэт цаасыг худалдан авах, худалдах арилжааны үр дүн болон тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтүүд орно.

Өрийн бичгийн орлогод өрийн бичгийн үнэт цаасыг худалдан авах, худалдах арилжааны үр дүн болон тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтүүд орно.

8. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ОРЛОГО - ЦЭВЭР

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Арилжааны бус валютын олз	3,479,466	246,531
Түрээсийн орлого	138,669	104,521
Үндсэн хөрөнгө худалдан борлуулсны олз	21,382	1,124
Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө худалдан борлуулсны олз (Тодруулга 20)	9,819	40,768
Бусад	493,027	136,524
	4,142,363	529,468

9. ЗЭЭЛИЙН ҮНЭ ЦЭНИЙН БУУРАЛТЫН АЛДАГДЛЫН ЗАРДАЛ

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 18)		
Жижиг дунд үйлдвэрлэлийн (ЖДҮ) зээл	8,676,065	2,472,557
Орон сууцны зээл	153,017	(26,700)
Жижиг бизнесийн зээл	388,995	(66,257)
Хэрэглээний зээл	559,541	125,690
Санхүүгийн түрээс	(102,199)	(65,068)
Бусад	6,077	(25,044)
	9,681,496	2,415,178
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 19)	25,144	8,607
	9,706,640	2,423,785

10. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Боловсон хүчний зардлууд*	24,381,517	18,599,487
Мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	6,186,215	7,615,457
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 21)	3,710,494	2,828,492
Зар сурталчилгааны зардал	3,465,908	3,424,147
Түрээс	3,273,717	2,719,964
Хадгаламжийн даатгалын зардал	1,910,682	-
Харуул хамгаалалтын зардал	1,859,445	1,644,599
Харилцаа холбооны зардал	1,308,366	1,085,521
Хүлээн авалтын зардал	1,261,069	921,352
Бусад үйл ажиллагааны зардал	1,932,759	980,591
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга (Тодруулга 22)	816,248	540,616
Тээвэр	786,954	831,244
Албан томилолт	714,995	743,408
Бичиг хэрэг	695,697	592,884
Ашиглалтын зардал	536,313	501,198
Үндсэн хөрөнгийн урсгал засвар	427,234	323,326
Гишүүнчлэл ба аудитын зардал	352,207	168,958
Даатгал	259,566	205,289
Хандив	123,494	290,876
Торгууль	59,105	75,359
Зээл барагдуулалтын зардал	49,359	30,751
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (Тодруулга 19)	31,314	(15,273)
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны зардал (Тодруулга 21)	69	-
	54,142,727	44,108,246
* Боловсон хүчний зардлууд		
Цалин, шагнал, урамшуулал	21,460,158	16,296,061
Эрүүл мэнд нийгмийн даатгалын шимтгэл	2,170,986	1,742,969
Тэтгэврийн тогтоосон төлөвлөгөөний дагуу хийсэн хуримтлалын хорогдуулга	665,024	450,013
Сургалт	85,349	110,444
	24,381,517	18,599,487

11. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ЗАРДАЛ

2012 болон 2013 онуудын 12 дугаар сарын 31-ээр дуусгавар болсон орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүнд:

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн үр дүнд ногдох орлогын албан татвар	5,871,956	5,804,030
Хойшлогдсон татвар:		
Түр зөрүүний үүсэлт, буцаалттай холбоотой	(351,681)	(882,729)
	<u>5,520,275</u>	<u>4,921,301</u>

Банк нь санхүүгийн тайланд орлогын дүнг орлогын татварын хуульд заасан чөлөөлөгдөх эсвэл үл чөлөөлөгдөх зүйлүүдээр залруулсан дүнг үндэслэн орлогын татварын зардлыг тооцдог. Банк 3 тэрбум (2012 онд 3 тэрбум) төгрөг хүртэл ашгаас 10% (2012 онд 10%)-ийн, 3 тэрбумаас (2012 онд 3 тэрбум) дээш төгрөгийн ашгаас 25% (2012 онд 25%)-ийн орлогын албан татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүний орлогод татвар тооцохгүй. Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал болон урьдчилгаа төлбөр нь татвар ногдох орлогоос хасагдах зардал болдог.

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардлыг Банкинд хүчин төгөлдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардалд 12 дугаар сарын 31-ээр хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Татварын өмнөх ашиг	29,892,584	20,168,666
25 %-ийн орлогын албан татвар (2012 онд 25%)	7,473,146	5,042,167
Бага хувийн татвар ногдох орлогын нөлөө	(450,000)	(450,000)
Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(1,575,068)	(51,607)
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал	72,197	380,741
Тайлант жилийн татварын зардал	<u>5,520,275</u>	<u>4,921,301</u>

2013 онд үр ашигт орлогын албан татварын хувь хэмжээ 18.47% байсан. (2012 онд 24.40%)

12. НЭГЖ ХУВЬЦААНД НОГДОХ АШИГ

Дараах хүснэгтээр нэгж хувьцааны үндсэн болон шингэрсэн ашгийн тооцоололтонд ашигласан орлого болон хувьцааны мэдээллийг үзүүлэв:

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарах тайлант жилийн татварын дараах ашиг ба нийт дэлгэрэнгүй орлого	24,372,309	15,247,365
	2013	2012
Нэгж хувьцааны үндсэн болон шингэрсэн ашигт ногдох энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоо	20,353,656	20,353,656
Нэгж хувьцааны ашиг		
Тайлант жилд банкны хувьцаа эзэмшигчдийн:	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Нэгж хувьцааны үндсэн ашиг	1,197.44	749.12
Нэгж хувьцааны шингэрсэн ашиг	1,197.44	749.12

Санхүүгийн тайлангуудын бүртгэлийн болон тэдгээрийг гүйцэтгэж дуусах өдрүүдийн хооронд энгийн эсвэл боломжит энгийн хувьцаа мөн нэгж хувьцааны ашгийг дахин тайлагнах шаардлагатай гүйлгээ гараагүй болно.

13. БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНКИН ДАХЬ ХАРИЛЦАХ

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Монголбанкин дахь харилцах	202,049,732	135,272,695
Бэлэн мөнгө	36,565,138	39,190,673
	238,614,870	174,463,368

Монголбанкнаас тавигддаг шаардлагын дагуу Монголбанкинд харилцах данс байршуулдаг. Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний заавал байлгах үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн дунджийн 12.0% (2012: 12.0%)-аас багагүй байдаг. 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны заавал байлгах шаардлагатай 14 хоногийн дундаж нөөцийн хэмжээ дотоод валютаар 71,715.80 сая төгрөг (2012: 46,886.75 сая төгрөг) ба гадаад валютаар 17,768.70 сая төгрөг (2012: 18,156.35 сая төгрөг) байсан.

14. БУСАД БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	<u>121,851,611</u>	<u>142,638,165</u>

Бусад банк санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж нь дотоодын болон гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь дотоод болон гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн харилцах болон хадгаламжийн дансыг хэлнэ.

15. УРВУУ РЕПО ХЭЛЦЭЛ

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Урвуу репо хэлцэл	<u>29,991,255</u>	<u>3,498,061</u>

Урвуу репо хэлцлийн дагуу Банк нь Монголбанкны үнэт цаасыг тодорхой заасан ирээдүйн өдөр өндөр үнээр борлуулах нөхцөлтэй худалдан авсан. Үнэт цаас нь 2 хоногийн хугацаатай, зах зээлийн үнэ нь 2012 болон 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх дансны өртөгтэй ойролцоо байсан.

16. САНХҮҮГИЙН ҮҮСМЭЛ ХЭРЭГСЛҮҮД

Доорх хүснэгтэнд хөрөнгө, өр төлбөр болон нэрлэсэн үнийг санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнээр харууллаа. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дүнгээрээ санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн суурь үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүний индексээс шалтгаалан санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн үнэлгээнд өөрчлөлт орно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

	Хөрөнгө 2013 мян.төг	Өр төлбөр 2013 мян.төг	Нэрлэсэн үнэ 2013 мян.төг
Борлуулах зорилготой хэлцлүүд			
Валютын форвард хэлцэл	596,833	626,804	1,140,957
Валютын своп хэлцэл	40,002	-	1,151,945
	<u>636,835</u>	<u>626,804</u>	<u>2,292,902</u>

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсвэл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд нилээн тогтворгүй байна. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний жижиг хэмжээний өөрчлөлт нь ч банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

16. САНХҮҮГИЙН ҮҮСМЭЛ ХЭРЭГСЛҮҮД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Банк нь санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд тодорхойлдог. (Тодруулга 39.4-г үзнэ үү).

Форвард хэлцлүүд

Форвард хэлцлүүд нь санхүүгийн хэрэглүүрийг ирээдүйн тодорхой нэгэн цагт, тогтоосон үнээр нэг тал нь худалдан авч, нөгөө тал нь худалдах тухай үүрэг хүлээсэн гэрээнүүд юм. Форвардыг лангууны арын зах зээлд гэрээний дагуу арилжаална.

Своп хэлцлүүд

Ирээдүйн тодорхой нэгэн үед хэлцлийн хоёр талын оролцогчийн хооронд хүүний түвшин, гадаад валютын ханшийн түвшин эсвэл хувьцааны индекс зэргийг суурь болгон төлбөр солилцох зорилготой тохиролцоо юм.

Валютын своп хэлцлийн үед банк нь тодорхой хэмжээний валютыг худалдаж, оронд нь мөн тохиролцсон хэмжээний өөр нэг валютыг хүлээн авна. Валютын своп тус бүр нэг бүрчилсэн гэрээгээр зохицуулагдана.

Бодит үнэ цэнэ

Тодруулга 35-д санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн тодруулгыг оруулсан.

17. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй:		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ	-	79,742
Борлуулахад бэлэн:		
Тогтмол орлоготой хөрөнгө оруулалт		
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу эрхтэй бонд (“ИЗББ”), бодит үнэ цэнээр	13,250,686	-
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан энгийн бонд (“ИЗББ”), бодит үнэ цэнээр	1,474,508	-
	14,725,194	-
Хувьцаагаарх хөрөнгө оруулалт		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалтын өртөг	775,500	478,492
	15,500,694	478,492
Дуусах хугацаа хүртэл эзэмших:		
Монголбанкны үнэт цаасны хорогдуулсан өртөг	224,745,335	88,135,490
Засгийн газрын үнэт цаасны хорогдуулсан өртөг	89,661,748	-
Засгийн газрын бондын хорогдуулсан өртөг	15,175,733	-
	329,582,816	88,135,490

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт гэдэг нь Хонг Конгын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй байгууллагад оруулсан хөрөнгө оруулалт юм.

Энгийн болон давуу эрхтэй “ИЗББ” нь Монголын Ипотекийн Корпорациас гаргасан хүү тооцдог, урт хугацаат үнэт цаас юм (Тодруулга 18-г үзнэ үү).

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт нь хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй компанид оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ. Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хувьцаанд оруулсан хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийг бодитойгоор хэмжих боломжгүй учир тэдгээрийг өртгөөр нь бүртгэдэг. Үнэлгээний техникүүдийг ашиглан хийсэн бодит үнэ цэнийн тооцооллууд хоорондоо их хэмжээгээр зөрнө гэсэн хүлээлттэй байна. Энэ хөрөнгө оруулалтын хувьд зах зээлийн үнэ байхгүй ба Банк энэхүү хөрөнгө оруулалтыг урт хугацаагаар эзэмших хандлагатай байгаа.

Монголбанкны болон Засгийн газрын үнэт цаас нь богино хугацаатай, хүү тооцдог, хямдруулсан үнээр гаргасан үнэт цаас юм.

Засгийн газрын бонд нь урт хугацаатай, хүү тооцдог, хямдруулсан үнээр гаргасан үнэт цаас юм.

18. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Жижиг, дунд бизнесийн зээл	541,851,743	293,511,086
Орон сууцны зээл	180,158,347	112,348,667
Бичил бизнесийн зээл	150,561,456	100,501,700
Хэрэглээний зээл	100,956,245	80,162,045
Санхүүгийн түрээс	22,992,426	19,469,689
Бусад	40,221,477	26,576,758
	1,036,741,694	632,569,945
Хуримтлагдсан хүүний авлага	11,268,515	7,277,473
Нийт зээл ба урьдчилгаа	1,048,010,209	639,847,418
Хасах нь: Үнэ цэнэ бууралтын сан	(18,468,915)	(8,928,241)
Цэвэр зээл ба урьдчилгаа	1,029,541,294	630,919,177

Нийт дүнгээр нь үл хүлээн зөвшөөрөөгүй шилжүүлсэн хөрөнгө

Банк нь 2012 оны 1, 4 болон 6 дугаар саруудад тогтмол хүүтэй барьцаат зээлүүдийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг 100% авах эрхийг Монголын Ипотекийн Корпорацид (“МИК”) худалдсан ба зээлүүдийн гүйцэтгэлд баталгаа гаргаж өгсөн. Банк уг багцын бараг бүх эрсдэл, өгөөжийг өөртөө авч үлдсэн гэж тодорхойлсон ба тиймээс багцыг үл хүлээн зөвшөөрөөгүй болно. Банк уг гүйлгээг барьцаат зээллэг гэж бүртгэсэн ба хүлээн авсан мөнгийг санхүүгийн өр төлбөр гэж бүртгэсэн. Банк эдгээр зээлүүдтэй холбоотой үйлчилгээг үргэлжлүүлэн үзүүлсээр байсан учир МИК-ээс 0.5%-ийн үйлчилгээний шимтгэл авч байсан. 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар шилжүүлсэн зээлийн багцын бүртгэлийн дүн нь 2,298 сая төгрөг, санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүн нь 2,298 сая төгрөг байсан. Банк 2013 оны 7 дугаар сарын 17-ны өдөр зээлийн багцыг үлдэх өртгөөр нь буцаан худалдан авсан.

Нийт дүнгээр нь хүлээн зөвшөөрөөгүй шилжүүлсэн хөрөнгө

Банк нь 2013 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр тогтмол хүүтэй барьцаат зээлийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг 100% авах эрхийг МИК-ийн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компанид худалдаж, оронд нь ИЗББ-ыг худалдан авсан. Банк нь санхүүгийн тайланд зээлийн багцыг хүлээн зөвшөөрөөгүй ба давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн. Банк эдгээр зээлүүдтэй холбоотой үйлчилгээг үргэлжлүүлэн үзүүлсээр байгаа учир МИК-ээс 2.5%-ийн үйлчилгээний шимтгэл авдаг. Шилжүүлсэн өдрөөрх зээлийн багцын дансны дүн нь 14,725 сая төгрөг байсан. Санхүүгийн тайланд давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг 13,251 сая төгрөг болон 1,474 сая төгрөгөөр тус бүр тусгасан (Тодруулга 17). Давуу эрхтэй ИЗББ нь Монголбанкнаас авсан зээлийг төлөхөд зарцуулагдана. (Тодруулга 27).

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

18. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сангийн тохируулгыг зээлийн анги тус бүрээр нь салган үзүүлбэл:

	ЖДБ мян.төг	Орон Сууцны мян.төг	Бичил Бизнес мян.төг	Хэрэглээний мян.төг	Санхүүгийн Түрээс мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2013 оны 12 дугаар сарын 31							
2013 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	7,165,521	501,501	466,697	384,665	337,110	72,747	8,928,241
Эргэн төлөлт (Тодруулга 9)	12,716,496	486,221	598,110	674,616	71,843	29,676	14,576,962
Данснаас хассан	(4,040,431)	(333,204)	(209,115)	(115,075)	(174,042)	(23,599)	(4,895,466)
	-	(3,113)	(42,905)	(64,141)	(30,663)	-	(140,822)
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ээр	15,841,586	651,405	812,787	880,065	204,248	78,824	18,468,915
Тусгай үнэ цэнийн бууралт	10,967,927	-	-	-	1,011	-	10,968,938
Бүлгийн үнэ цэнийн бууралт	4,873,659	651,405	812,787	880,065	203,237	78,824	7,499,977
	15,841,586	651,405	812,787	880,065	204,248	78,824	18,468,915
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнийн бууралттай гарсан зээлийн тусгай үнэ цэнийн бууралтын дүнг хасахаас өмнөх нийт дүн	17,090,777	-	-	-	18,350	-	17,109,127

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

18. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (Үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сангийн тохируулгыг зээлийн анги тус бүрээр нь салган үзүүлбэл:

	ЖДБ мян.төг	Орон Сууцны мян.төг	Бичил Бизнес мян.төг	Хэрэглээний мян.төг	Санхүүгийн Түрээс мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2012 оны 12 дугаар сарын 31							
2012 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	4,701,003	541,758	580,484	302,682	424,217	104,821	6,654,965
Эргэн төлөлт (Тодруулга 9)	5,680,919	417,349	235,043	295,830	163,045	50,052	6,842,238
Данснаас хассан	(3,208,362)	(444,049)	(301,300)	(170,140)	(228,113)	(75,096)	(4,427,060)
	(8,039)	(13,557)	(47,530)	(43,707)	(22,039)	(7,030)	(141,902)
2012 оны 12 дугаар сарын 31-ээр	7,165,521	501,501	466,697	384,665	337,110	72,747	8,928,241
Тусгай үнэ цэнийн бууралт	3,211,584	-	-	-	108	-	3,211,692
Бүлгийн үнэ цэнийн бууралт	3,953,937	501,501	466,697	384,665	337,002	72,747	5,716,549
	7,165,521	501,501	466,697	384,665	337,110	72,747	8,928,241
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнийн бууралттай гарсан зээлийн тусгай үнэ цэнийн бууралтын дүнг хасахаас өмнөх нийт дүн	11,505,376	-	-	-	46,024	-	11,551,400

18. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Дангаараа үнэ цэнийн бууралтад орсон Банкны эзэмшиж буй зээлийн барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар 11,742 сая төгрөг (2012 онд 19,012 сая төгрөг) байна. Эдгээр үнэлгээг удирдлагаас хамгийн сүүлийн үеийн боломжит мэдээлэлд үндэслэн гаргасан. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 39 "Барьцаа хөрөнгө ба зээлийн бусад сайжруулалтууд" хэсгээс үзнэ үү.

Банк нь 2013 онд гадны санхүүгийн байгууллагатай хамтран, хамтын санхүүжилтийн зээл олгосон ба ийнхүү олгосон зээлийг ЖДБ-ийн зээлд бүртгэсэн. Банк нь хамтын санхүүжилтийн зээлийн зохион байгуулагч банкаар оролцож, зээлийн 50 хувийг санхүүжүүлсэн.

19. БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2013 МЯН.ТӨГ	2012 МЯН.ТӨГ
Бусад авлага	1,224,494	972,556
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(49,484)	(33,544)
	1,175,010	939,012
Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө	328,143	55,884
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(87,198)	(55,884)
	240,945	-
Хангамжийн ба бусад бараа материал	1,249,561	1,310,943
Урьдчилж төлсөн зардал	1,450,274	3,195,881
Тэтгэврийн тогтсон төлөвлөгөөнд зориулсан урьдчилгаа	-	531,730
Барьцаа	152,904	212,649
Үнэт метал	93,128	93,128
	2,945,867	5,344,331
	4,361,822	6,283,343
Бусад авлагын үнэ цэнийн бууралтын сан		
1-р сарын 1-нээр	33,544	30,129
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	25,144	8,607
Данснаас хассан дүн	(9,204)	(5,192)
12-р сарын 31-нээр	49,484	33,544
Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан		
1-р сарын 1-нээр	55,884	98,072
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	56,035	83,950
Буцаасан дүн (Тодруулга 10)	(24,721)	(99,223)
Данснаас хассан дүн	-	(26,915)
12-р сарын 31-нээр	87,198	55,884

20. ХУДАЛДАХ ЗОРИЛГООР ЭЗЭМШИЖ БУЙ ХӨРӨНГӨ

Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн тухайн жилийн хөдлөлийн задаргааг үзүүлбэл:

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
1-р сарын 1-нээр	1,031,577	613,855
Нэмэх нь: худалдан зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө рүү нэмж ангилсан	4,197,351	605,285
Хасах нь: жилийн турш худалдан борлуулсан	<u>(123,165)</u>	<u>(187,563)</u>
12-р сарын 31-нээр	<u>5,105,763</u>	<u>1,031,577</u>

Жилийн туршид 133 сая төгрөг (2012: 228.3 сая төгрөг)-ийн хөрөнгийг худалдсан. Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө худалдан борлуулсны олз нь 9.8 сая төгрөг (2012: 40.7 сая төгрөг) бөгөөд ‘Үйл ажиллагааны бусад орлого’ (Тодруулга 8) хэсэгт тайлагнасан.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

21. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

	Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт	Барилга байшин	Тээврийн хэрэгсэл	Тавилга, эд хогшил	Компьютер, тоног төхөөрөмж	Ашиглах зорилгоор эзэмшиж буй газар	Дуусаагүй капитал ажлууд	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2013 оны 12 сарын 31								
Өртгөөр								
2013 оны 1-р сарын 1-нээр	1,583,933	12,699,028	3,180,180	3,067,503	12,910,034	-	1,615,334	35,056,012
Нэмэгдсэн	48,724	95,258	271,078	250,756	4,669,743	2,091,896	1,117,833	8,545,288
Данснаас хассан	-	(2,083)	(96,671)	(18,587)	(166,623)	-	(65)	(284,029)
Худалдан борлуулсан	-	(167,900)	(92,942)	(54,018)	(160,707)	-	(27,691)	(503,258)
Дахин ангилсан	57,418	2,293,045	-	3,832	20,252	-	(2,374,547)	-
2013 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>1,690,075</u>	<u>14,917,348</u>	<u>3,261,645</u>	<u>3,249,486</u>	<u>17,272,699</u>	<u>2,091,896</u>	<u>330,864</u>	<u>42,814,013</u>
Хуримтлагдсан элэгдэл								
2013 оны 1-р сарын 1-нээр	644,283	1,391,422	992,567	1,013,635	6,021,787	-	-	10,063,694
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	349,582	338,227	308,258	298,345	2,416,082	-	-	3,710,494
Данснаас хассан	-	(2,081)	(96,671)	(12,471)	(172,737)	-	-	(283,960)
Худалдан борлуулсан	-	(2,449)	(66,502)	(44,118)	(158,381)	-	-	(271,450)
2013 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>993,865</u>	<u>1,725,119</u>	<u>1,137,652</u>	<u>1,255,391</u>	<u>8,106,751</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>13,218,778</u>
Дансны цэвэр дүн	<u>696,210</u>	<u>13,192,229</u>	<u>2,123,993</u>	<u>1,994,095</u>	<u>9,165,948</u>	<u>2,091,896</u>	<u>330,864</u>	<u>29,595,235</u>

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

21. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт	Барилга байшин	Тээврийн хэрэгсэл	Тавилга, эд хогшил	Компьютер, тоног төхөөрөмж	Ашиглах зорилгоор эзэмшиж буй газар	Дуусаагүй капитал ажлууд	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2012 оны 12 сарын 31								
Өртгөөр								
2012 оны 1-р сарын 1-нээр	1,116,508	10,575,052	2,797,136	2,584,031	8,585,882	-	1,105,239	26,763,848
Нэмэгдсэн	483,475	226,776	669,241	608,415	4,519,674	-	2,490,368	8,997,949
Худалдан борлуулсан	-	-	(286,197)	(140,993)	(195,522)	-	(83,073)	(705,785)
Дахин ангилсан	(16,050)	1,897,200	-	16,050	-	-	(1,897,200)	-
2012 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>1,583,933</u>	<u>12,699,028</u>	<u>3,180,180</u>	<u>3,067,503</u>	<u>12,910,034</u>	<u>-</u>	<u>1,615,334</u>	<u>35,056,012</u>
Хуримтлагдсан элэгдэл								
2012 оны 1-р сарын 1-нээр	345,237	1,115,074	887,006	820,200	4,514,370	-	-	7,681,887
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	299,046	276,348	285,432	275,064	1,692,602	-	-	2,828,492
Худалдан борлуулсан	-	-	(179,871)	(81,629)	(185,185)	-	-	(446,685)
2012 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>644,283</u>	<u>1,391,422</u>	<u>992,567</u>	<u>1,013,635</u>	<u>6,021,787</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>10,063,694</u>
Дансны цэвэр дүн	<u>939,650</u>	<u>11,307,606</u>	<u>2,187,613</u>	<u>2,053,868</u>	<u>6,888,247</u>	<u>-</u>	<u>1,615,334</u>	<u>24,992,318</u>

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

22. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

	Патент ба эрх мян.төг	Программ хангамж мян.төг	Дуусаагүй программ хангамж мян.төг	Нийт мян.төг
2013 оны 12-р сарын 31				
Өртгөөр				
1-р сарын 1-нээр	115,394	6,057,348	91,100	6,263,842
Нэмэгдсэн	18,264	724,823	1,243,092	1,986,179
Худалдан борлуулсан	(2,225)	-	-	(2,225)
12-р сарын 31-нээр	<u>131,433</u>	<u>6,782,171</u>	<u>1,334,192</u>	<u>8,247,796</u>
Хуримтлагдсан хорогдол				
1-р сарын 1-нээр	43,942	1,721,332	-	1,765,274
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	10,358	805,890	-	816,248
Худалдан борлуулсан	(142)	-	-	(142)
12-р сарын 31-нээр	<u>54,158</u>	<u>2,527,222</u>	<u>-</u>	<u>2,581,380</u>
Дансны цэвэр дүн	<u>77,275</u>	<u>4,254,949</u>	<u>1,334,192</u>	<u>5,666,416</u>
2012 оны 12-р сарын 31				
Өртгөөр				
1-р сарын 1-нээр	115,394	4,654,588	392,867	5,162,849
Нэмэгдсэн	-	1,009,893	91,100	1,100,993
Шилжүүлсэн	-	392,867	(392,867)	-
12-р сарын 31-нээр	<u>115,394</u>	<u>6,057,348</u>	<u>91,100</u>	<u>6,263,842</u>
Хуримтлагдсан хорогдол				
1-р сарын 1-нээр	32,925	1,191,733	-	1,224,658
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	11,017	529,599	-	540,616
12-р сарын 31-нээр	<u>43,942</u>	<u>1,721,332</u>	<u>-</u>	<u>1,765,274</u>
Дансны цэвэр дүн	<u>71,452</u>	<u>4,336,016</u>	<u>91,100</u>	<u>4,498,568</u>

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

23. ХОЙШЛОГДСОН ТАТВАРЫН (ӨР ТӨЛБӨР)/ХӨРӨНГӨ

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
1 сарын 1-ний өдрөөр	684,300	(198,429)
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгасан (Тодруулга 11)	351,681	882,729
12-р сарын 31-ний өдрөөр	<u>1,035,981</u>	<u>684,300</u>

	Хойшлогдсон татварын өр төлбөр мян.төг	Хойшлогдсон татварын хөрөнгө мян.төг	Цэвэр хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өр төлбөр) мян.төг
2013 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Үндсэн хөрөнгө	(322,492)	-	(322,492)
-Түргэвчилсэн татварын элэгдэл			
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		1,358,473	1,358,473
-Хойшлогдсон зээлийн хураамж			
	<u>(322,492)</u>	<u>1,358,472</u>	<u>1,035,981</u>
2012 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Үндсэн хөрөнгө	(294,827)	-	(294,827)
-Түргэвчилсэн татварын элэгдэл			
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	979,127	979,127
-Хойшлогдсон зээлийн хураамж			
	<u>(294,827)</u>	<u>979,127</u>	<u>684,300</u>

24. БУСАД БАНК САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Банк, санхүүгийн байгууллагын хадгаламж	<u>141,706,978</u>	<u>55,931,724</u>

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

25. РЕПО ХЭЛЦЭЛ

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Репо хэлцлүүд	<u>162,428,300</u>	<u>63,004,615</u>

Репо хэлцлийн дагуу Банк нь Монголбанкны үнэт цаасыг ирээдүйд эргэн худалдан авах нөхцөлтэй борлуулсан. Үнэт цаас нь 2 хоногийн хугацаатай, зах зээлийн үнэ нь 2012 болон 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх дансны өртөгтэй ойролцоо байсан.

26. ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Засгийн газар		
- Харилцах данс	1,420,139	2,700,114
- Хугацаагүй хадгаламж	913	2,560,151
- Хугацаат хадгаламж	-	4,883,492
Хувийн сектор		
- Харилцах данс	78,415,377	64,076,374
- Хугацаагүй хадгаламж	20,977,697	16,229,231
- Хугацаат хадгаламж	57,573,967	45,444,887
Иргэд		
- Харилцах данс	10,265,726	10,654,295
- Хугацаагүй хадгаламж	111,788,573	88,183,087
- Хугацаат хадгаламж	364,040,791	281,291,616
	<u>644,483,183</u>	<u>516,023,247</u>

Харилцагчдын харилцах, хадгаламжид банкнаас гаргаж буй санхүүгийн баталгаанд байршуулсан 8,771 сая (2012: 2,909 сая төгрөг) төгрөгийн барьцаа хөрөнгө багтаж байна.

27. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан эх үүсвэр		
Европын Сэргээн Босголт, Хөгжлийн Банк (“ЕСБХБ”)	49,916,201	9,328,285
ЭМИЭф- Сиранопоол	33,635,470	28,030,800
ДиИЖи-Германы Хөрөнгө оруулалтын Корпораци	32,845,067	-
Кредит Свисс Бичил Санхүүгийн Санг Удирдах Компани	24,979,728	21,070,785
ПРОПАРКО - Эдийн Засгийн Хамтын Ажиллагааг Дэмжих, Оролцоог Нэмэгдүүлэх Нийгэмлэг	24,771,289	-
Даян Дэлхийн Уур Амьсгалын Түншлэлийн Сан	24,625,039	20,681,140
Ойкокретит Дэлхий Дахины Хөгжлийн Хоршооллын Нийгэмлэг Ю.Эй.	19,788,147	7,780,926
РосЕвроБанк	18,221,666	14,396,532
Глобал Бичил Санхүүгийн Боломж	16,754,956	14,072,277
Бичил, Жижиг Дунд Аж Ахуйн Бонд ЭсЭй	16,118,897	-
Олон Улсын Хөрөнгө Оруулалтын Банк	13,084,623	-
ТриодосСикав II – Триодос Майкрофайнэнс Сан	11,097,941	6,870,680
Триодос Костоди Би.Ви	10,983,834	-
РиспоснЭбилити СИКАВ (ЛЮКС)	10,814,298	5,634,322
Нидерландын Хөгжлийн Санхүүжилтийн Компани (“ЭфЭмо”)	9,192,435	13,305,732
ВиДиКэ Спаарбанк	8,333,673	7,001,432
Азийн Майкрофайнэнс Санаачлага (“МИФА”)	8,307,215	-
АйЭнЖи	7,895,362	8,669,220
ЭсЭнЭс АйЭмЭф/ТриплЖамп	7,616,781	6,431,573
Капитал Гэстион	6,625,913	5,552,117
ЭСИБи Майкрофайнэнс Сан/Симбиотикс СИКАВ	5,181,402	-
КиСиДи Майкрофайнэнз Фондс (ЭфАйЭс)	5,015,231	4,220,847
ЭйЭсЭн-Новиб Фондс	4,151,933	3,480,989
Сүмитомо Мицүи Банк	3,894,463	-
Дюал Ритөрн Фанд СИКАВ	3,073,722	6,360,493
КэйЭфДаблю, Франкфурт ам Майн	2,894,906	2,354,171
РиспоснЭбилити СИКАВ (ЛЮКС) Майкрофайнэнс		
Лийдерс	2,503,664	5,655,313
РиспоснЭбилити Санхүүгийн Оролцуулах Сан	2,492,005	2,094,573
Триодос Фэйр Шэйр Фанд	1,710,939	1,434,163
Файнэтик Майкрофайнэнс	1,698,416	2,827,833
Уолберг Инвест Эс.Эй	1,654,502	1,387,164
Кива	1,560,564	1,582,334

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

27. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН ЭХ ҮҮСВЭР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан эх үүсвэр (үргэлжлэл)		
Эмержинг Састэйнэйбэл Сан	681,178	-
Атлантик Форфайтиеранг ЭйЖи	563,135	945,307
Виттана	52,132	12,238
Девелопинг Уорлд Маркет (ДиДаблюЭм)	-	15,949,091
ИэМэФ Бичил Санхүүгийн Сан	-	2,094,191
Калвертийн Нийгмийн Хөрөнгө Оруулалтын Сан	-	1,696,181
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци	-	1,391,259
Монарк Комюнити Фанд ХХК	-	703,243
АйСиФанд Сикав	-	697,543
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан нийт эх үүсвэр	392,736,727	223,712,754
Засгийн газар, төрийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр		
МонголБанк	207,801,244	1,254,222
Жижиг Дунд Үйлдвэрийг Хөгжүүлэх Сан	27,600,378	27,988,471
Сангийн Яам	11,292,746	12,039,576
Сангийн Яам / Японы Олон Улсын Хамтын Ажиллагааны Банк	10,852,627	8,726,574
Азийн Хөгжлийн Банк	4,050,048	4,908,905
Хөдөөгийн Ядуурлыг Бууруулах Хөтөлбөр	2,728,280	2,551,262
Хөдөлмөр Эрхлэлтийг Дэмжих Сан	2,470,907	-
Нийслэлийн Жижиг Дунд Үйлдвэрийг Хөгжүүлэх Сан	2,082,489	2,081,576
Бичил Санхүүгийн Хөгжлийн Сан	1,508,938	1,545,839
Засгийн газар, төрийн байгууллагаас авсан нийт эх үүсвэр	270,387,657	61,096,425
Бусад компаниас авсан эх үүсвэр		
Оюу Толгой ХХК	1,243,820	1,243,820
Эх үүсвэрийн нийт дүн	664,368,204	286,052,999

Засгийн газар, төрийн байгууллагаас авсан, дээр дурдсан бүх эх үүсвэрүүд нь Монгол Улсын Засгийн газартай холбоотой болно.

Банк нь тайлант хугацааны туршид өр төлбөрөө хугацаанаас өмнө урьдчилан төлөөгүй (2012: Тэг). 2013 болон 2012 оны туршид Банкны үл биелүүлсэн үндсэн болон хүүний өр төлбөр байгаагүй.

27. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН ЭХ ҮҮСВЭР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдэлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, төлбөрийн чадварын харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа)
- Санхүүгийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (хөрөнгө, өр төлбөрийн төлөгдөх хугацааны харьцаа, гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэг гадаад валютын арилжааны эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа, нийт хүүний эрсдэлийн харьцаа);
- Зээлийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (Эрсдэлтэй зээлийн багцын эрсдэл, зээлийн эрсдэлийн харьцаа үзүүлэлтүүд, алдагдлаар хаасан зээлийн харьцаа, том зээлдэгч болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбогдох этгээдэд олгосон зээлийн харьцаа, нийт том зээлдэгчдийн эрсдэлийн харьцаа);
- Бусад харьцаа үзүүлэлтүүд (Хадгаламж зээлийн харьцаа, хүү төлөх чадварын эрсдэл, үндсэн хөрөнгө ба нийт хөрөнгийн харьцаа, үндсэн хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтын харьцаа, үйл ажиллагааны зардал болон ашгийн харьцаа гэх мэт.).

Биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаануудыг хангаагүй тохиолдолд холбогдох зээлийн үүрэг биелэгдээгүйд тооцогдох буюу зээл нь нэхэмжилсэн үед төлөгдөх шаардлагатай болно. Тиймээс харьцаануудын биелэлтэнд холбогдох хэлтэс, ажилтнууд (санхүү, бүртгэлийн газар, санхүү хариуцсан захирал, мөн эрсдэлийн нэгдсэн удирдлагын газар, хөрөнгө зохицуулалтын газар, зээлийн удирдлагын газар г.м.) улирал тутамд хяналт тавин ажилладаг. Тодорхой харьцааны биелэлт хангагдахгүйг урьдчилан мэдсэн буюу олж илрүүлсэн тохиолдолд удирдлага нь зөрчлийг хэрэгсэхгүй тухай бичиг нэхэж авах, харьцааг өөрчлөн гэрээг шинээр байгуулах зэрэг шаардлагатай арга хэмжээг авдаг.

2013 оны 12-р сарын 31 болон 2012 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар Банк нь биелүүлэх шаардлагатай бүх харьцаануудыг хангасан.

28. ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Нидерландын Хөгжлийн Санхүүжилтийн Компани	25,098,919	21,052,017
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци	22,328,823	18,612,193
КэйЭфДаблю, Франкфурт ам Майн	6,242,365	5,027,482
Инкофин Импулс Бичил Санхүүгийн Хөгжлийн Сан	4,967,779	4,172,534
	58,637,886	48,864,226

Нидерландын Хөгжлийн Санхүүжилтийн Компанаас авсан хоёрдогч өглөг (“ЭфЭмӨ”)

2011 оны 10-р сарын 24 нд Нидерландын Хөгжлийн Санхүүжилтийн Компаниас (“ЭфЭмӨ”) 15,000,000 ам.долларын хөрвөх эрхтэй хоёрдогч өглөг авсан ба уг өглөг нь 2016 оны 10-р сарын 25-нд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй. Гэрээнд заасны дагуу, хоёрдогч өглөгийг хувьцаанд хөрвүүлэх сонголтыг зөвхөн ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчид нэмэлт хувьцаа гаргахыг зөвшөөрсөн бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн зарим хувьцаа эзэмшигчид нь өөрсдийн давуу эрхээ эдлэхээс татгалзсан тохиолдолд мөн КэйЭфДаблю болон ОУСК нь хөрвүүлэх эрхээ хэсэгчлэн болон бүрэн эдлэхээс татгалзсан тохиолдолд хийж болно. Тэнгэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК нь өөрийн хувьцаат капиталаас ЭфЭмӨ-д нэмэлтээр гаргах боломжтой гэж тодорхойлсны дараа Банк болон Тэнгэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК ЭфЭмӨ-рүү түүнд төлөх үлдэгдэл зээлийн үндсэн дүн дээр түүний хуримтлагдсан хүүний хэмжээг нэмсэн дүнг Тэнгэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаанд хөрвүүлэх талаар мэдэгдэл хүргүүлэх бөгөөд нэгж хувьцааны хөрвүүлэлтийн үнэ нь тухайн үед тогтоосон ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн шийдвэрээр тодорхойлогдоно. Хувьцаанд хөрвүүлсэн ЭфЭмӨ-гийн шинээр эзэмших хувьцаа нь бүрэн саналын эрхтэй энгийн хувьцаа байх бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн бусад бүх хувьцаатай тэнцүү эрхтэй байна.

Тус зээл нь жилийн 8.30%-ийн тогтмол хүүтэй. Банк татан буугдах тохиолдолд тус өглөг нь бусад бүх зээлдүүлэгчдийн өр төлөгдсөний дараагаар төлөгдөнө.

28. ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ (Үргэлжлэл)

Олон Улсын Санхүүгийн Корпорациас авсан хоёрдогч өглөг

- (i) 2010 онд Олон Улсын Санхүүгийн Корпорациас 5,000,000 ам.долларын хөрвөх эрхтэй хоёрдогч өглөг авсан ба уг өглөг нь 2018 оны 12-р сарын 15-нд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй. Олон Улсын Санхүүгийн Корпорацитай хийсэн гэрээ нь дээр дурдсан КэйЭфДаблю-тай хийсэн гэрээнд тусгагдсан хөрвүүлэх эрхтэй ижил шинж чанарын хөрвүүлэх эрхийг агуулж байгаа. Үүний дагуу хувьцаанд хөрвүүлэх сонголтыг зөвхөн ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчид нэмэлт хувьцаа гаргахыг зөвшөөрсөн бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн зарим хувьцаа эзэмшигчид нь өөрсдийн давуу эрхээ эдлэхээс татгалзсан тохиолдолд хийж болно. Энэ нөхцөлд Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци нь ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн үлдэгдэл хувьцааг өмнөх хувьцаа эзэмшигчдэд санал болгосон үнэтэй ижил үнээр худалдан авах эрхтэй. КэйЭфДаблю-гийн адилаар Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци нь хувьцааг бэлэн мөнгөөр худалдан авах эсвэл хоёрдогч өглөгийн үлдэгдлийг эргүүлэн төлөх хүсэлтээ Банкнд гаргах замаар хувьцааг худалдан авах эрхтэй.

Хувьцаанд хөрвүүлэхээр шийдвэрлэсэн үед Олон Улсын Санхүүгийн Корпорацийн шинээр эзэмших хувьцаа нь бүрэн саналын эрхтэй энгийн хувьцаа байх бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн бусад бүх хувьцаатай тэнцүү эрхтэй байна. Уг хувьцааны нийт хэмжээ нь ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн нийт хувьцаат капиталын 20%-иас илүү байж болохгүй.

Банк нь банкны үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлөө алдах, төлбөрийн чадвараа алдах, татан буугдах, бүтцийн зохион байгуулалтад орох болон Монголбанкны зөвшөөрөл авснаас бусад бүх тохиолдолд зээлийг хугацаа дуусахаас нь өмнө эргэн төлж болохгүй.

Тус зээлийн жилийн хүү нь 6 сарын ЛАЙБОР + 6.5 хувийн хувьсах хүү юм. 2013 оны 12-р сарын 31- нээрх үр ашигт хүү жилийн 6.915% (2012 онд 7.01%) байсан. Банк татан буугдах тохиолдолд тус өглөг нь бусад бүх зээлдүүлэгчдийн өр төлөгдсөний дараагаар төлөгдөнө.

- (ii) 2012 оны 6-р сарын 26-нд Банк нь ОУСК-тай 40,000,000 ам.долларын хоёрдогч өглөгийн гэрээнд гарын үсэг зурсан бөгөөд тус зээлийн эхний хэсэг болох 9,000,000 ам.долларыг 2012 оны 12-р сард 8.95%-ийн тогтмол хүүтэйгээр хүлээн авсан. Уг гэрээний хөрвөх нөхцөл нь ОУСК-тай 2010 онд байгуулсан хоёрдогч өглөгийн гэрээтэй ижил нөхцөлтэй ба 2020 оны 12-р сард эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй.

28. ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ (Үргэлжлэл)

КэйЭфДаблю, Франкфурт ам Майнаас хөрвөх нөхцөлтэй хоёрдогч өглөг

Банк нь КэйЭфДаблюгаас 1,800,000 евротой тэнцэх 2,747,230 америк долларын, хөрвөх нөхцөлтэй, арван жилийн хугацаатай хоёрдогч өглөгийг авсан. Зээлийн хүүний дээд хязгаар жилийн 9% байна. Тайлант жилд тус зээлийн үр ашигт хүү нь 5.844% (2012 онд 6.00%) байна.

Хөрвөх эрхтэй хоёрдогч өглөгийг 2017 оны 7-р сарын 20-нд бэлэн мөнгөөр бүхэлд нь эргэн төлөх эсвэл хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрийн дагуу Банкны толгой компани болох ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа руу хөрвүүлж болно. Хувьцаанд хөрвүүлэх сонголтыг зөвхөн ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчид нэмэлт хувьцаа гаргахыг зөвшөөрсөн бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн зарим хувьцаа эзэмшигчид нь хувьцаа эхний ээлжинд худалдан авах давуу эрхээ эдлэхээс татгалзсан тохиолдолд хийж болно. Энэ тохиолдолд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК үлдэгдэл хувьцаануудыг өмнөх хувьцаа эзэмшигчдэд санал болгосонтой ижил үнээр КэйЭфДаблю-д санал болгох үүрэгтэй. ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн капиталын хэмжээг өсгөх зориулалтаар шинээр гаргах хувьцааны үнийг хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаар тогтооно. Энэ нөхцөл байдалд КэйЭфДаблю хувьцаанд хөрвүүлэх сонголтоо хэрэгжүүлэхдээ хувьцааг бэлэн мөнгөөр худалдан авах эсвэл КэйЭфДаблю хоёрдогч өглөгийн үлдэгдлийг эргүүлэн төлөх хүсэлтийг Банкнд гаргаж эргүүлэн авсан эх үүсвэрээ ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа худалдан авахад зарцуулж болно. Аль ч сонголтын хувьд КэйЭфДаблю ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцааг худалдан авахад төлөх төлбөр ижил дүнтэй байна.

Хувьцаанд хөрвүүлэхээр шийдвэрлэсэн үед КэйЭфДаблю-гийн шинээр эзэмших хувьцаа нь бүрэн саналын эрхтэй энгийн хувьцаа байх бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн бусад бүх хувьцаатай тэнцүү эрхтэй байна. Уг хувьцааны нийт хэмжээ нь ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн нийт хувьцаат капиталын 20%-иас илүү байж болохгүй.

Банк нь банкны үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлөө алдах, төлбөрийн чадвараа алдах, татан буугдах, бүтцийн зохион байгуулалтад орох болон МонголБанкны зөвшөөрөл авснаас бусад бүх тохиолдолд зээлийг хугацаа дуусахаас нь өмнө эргэн төлж болохгүй. Банк татан буугдах тохиолдолд тус өглөг нь бусад бүх зээлдүүлэгчдийн өр төлөгдсөний дараагаар төлөгдөнө.

Инкофин Импульс Бичил Санхүүгийн Хөрөнгө Оруулалтын Сангаас авсан хоёрдогч өглөг

Энэхүү хоёрдогч өглөгийн зээлийг нэг удаагийн төлөлтөөр бэлэн мөнгө хэлбэрээр 2016 оны 12-р сард буюу зээл авснаас 84 сарын дараа төлнө. Зээлийн жилийн хүү 9.25% (2012 онд 9.25%) байна.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

29. ХОЙШЛУУЛСАН НӨХЦӨЛТ ХАНДИВ

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Микро Энержи Кредит Корпораци (“МЭК”)	954,444	875,116
ЭКО сан	657,433	696,907
Цэвэр агаар сан	280,543	-
СИИП	59,374	-
Дэлхийн эмэгтэйчүүдийн банк	2,848	2,397
Ядууст туслах зөвлөх нэгж (“ЯТЗН”)	2,635	2,218
	<u>1,957,277</u>	<u>1,576,638</u>

Нөхцөлт хандивын хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	1,576,638	689,015
Тайлант жилд хүлээн авсан	1,704,573	2,136,771
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	(1,323,934)	(1,270,175)
Бусад	-	21,027
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	<u>1,957,277</u>	<u>1,576,638</u>

30. БУСАД ӨР ТӨЛБӨР

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
Өглөг	10,732,051	5,226,266
Клирингийн саатал	2,409,462	2,153,912
Ногдол ашгийн өглөг (Тодруулга 33)	1,243	1,243
	<u>13,142,756</u>	<u>7,381,421</u>

31. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА

	1 бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй энгийн хувьцааны тоо		Дүн	
	2013	2012	2013 мян. төг	2012 мян. төг
1-р сарын 1-ний өдрөөр/ 12-р сарын 31-ний өдрөөр	<u>20,353,656</u>	<u>20,353,656</u>	<u>20,353,656</u>	<u>20,353,656</u>

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

32. БУСАД САН

Тайлант жилийн туршид бусад санд хөдөлгөөн гараагүй бөгөөд уг тайлангийн өдрийн байдлаар, энэхүү нөөцийн сангийн зориулалтын талаар ТУЗ-өөс гаргасан бодлогын баримт бичиг байхгүй байна.

33. ТӨЛСӨН БОЛОН ЗАРЛАСАН НОГДОЛ АШИГ

	2013 мян. төг	2012 мян. төг
1-р сарын 1-ний өдрөөр, ногдол ашгийн өглөг	1,243	698,635
Тайлант жилд зарласан ногдол ашиг	-	-
Тайлант жилд төлсөн ногдол ашиг	-	(697,392)
12-р сарын 31-ний өдрөөр, ногдол ашгийн өглөг (Тодруулга 30)	<u>1,243</u>	<u>1,243</u>

34. МӨНГӨ, ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

		2013 мян. төг	2012 мян. төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	13	238,614,870	174,463,368
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	14	121,851,611	142,638,165
Монголбанкны үнэт цаас	17	224,745,335	88,135,490
Засгийн газрын үнэт цаас	17	89,661,748	-
		<u>674,873,564</u>	<u>405,237,023</u>
Хасах нь: Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг үл санхүүжүүлэх, Монголбанкинд заавал байлгах нөөц (Тодруулга 13)		(89,484,500)	(65,043,096)
Хасах нь: Бусад банкинд байршуулсан, анхны дуусгавар хугацаа нь гурван сараас дээш хугацаа бүхий харилцах, хадгаламж		-	(20,100,764)
Хасах нь: Монголбанкны анхны дуусгавар хугацаа нь гурван сараас дээш хугацаа бүхий үнэт цаас		-	(24,203,854)
Хасах нь: Засгийн газрын анхны дуусгавар хугацаа нь гурван сараас дээш хугацаа бүхий үнэт цаас		(65,417,281)	-
Нийт мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө		<u>519,971,783</u>	<u>295,889,309</u>

35. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ**Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох**

Банк нь үнэлгээний техникүүдийг ашиглан санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлох, толилуулахдаа дараах түвшнийг хэрэглэдэг. Үүнд:

Түвшин 1: хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй (залруулаагүй), идэвхитэй зах зээл дээрх үнэ,

Түвшин 2: бүртгэсэн бодит үнэ цэнэд томоохон нөлөө үзүүлэх бүх өгөгдлүүдийг нь шууд болон шууд бусаар ажиглах боломжтой бусад техникүүд,

Түвшин 3: бүртгэсэн бодит үнэ цэнэд томоохон нөлөө үзүүлэх, ажиглаж болохуйц зах зээлийн өгөгдөл дээр суурилсан өгөгдлүүдийг ашигладаг техникүүд.

Дараах хүснэгтэд бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнийн түвшнээр нь ангилан үзүүлэв.

	Түвшин 1 мян.төг	Түвшин 2 мян.төг	Түвшин 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2013.12.31-ний өдрөөр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	-	-	-
Валютын своп хэлцэл	-	40,002	-	40,002
Валютын форвард хэлцэл	-	596,833	-	596,833
	-	636,835	-	636,835
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт- борлуулахад бэлэн	-	-	-	-
Тогтмол орлоготой хөрөнгө оруулалтууд	-	14,725,194	-	14,725,194
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хувьцаа	-	-	775,500	775,500
	-	14,725,194	775,500	15,500,694
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	-	-	-
Валютын форвард хэлцэл	-	626,804	-	626,804
2012.12.31-ний өдрөөр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй бусад санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	-	-	-	-
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хувьцаа	79,742	-	-	79,742
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт- Борлуулахад бэлэн	-	-	-	-
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хувьцаа	-	-	478,492	478,492
	79,742	-	478,492	558,234

35. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэнээрээ хэмжигддэггүй ч бодит үнэ цэнэ нь бодит үнэ цэнийн хүснэгтэд толилуулагддаг санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр

Ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдлүүдийг ашиглан үнэлгээний аргачлал (дискаунтлагдсан мөнгөн урсгалын загвар) дээр суурилан Банкны тооцсон эдгээр санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ нь 2 дугаар түвшинд ангилагддаг.

1 болон 2 дугаар түвшний хоорондох хөдөлгөөн

Бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн, санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийн 1 болон 2 дугаар түвшний хооронд ямар нэг хөдөлгөөн гараагүй.

Гол таамаглалуудын өөрчлөлтийн бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн 3 дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн бодит үнэ цэнийн нөлөө

Бодит үнэ цэнийг найдвартай тооцоолох боломжгүй тул 3 дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцоолох таамаглалын боломжит өөрчлөлтийн нөлөөг өртгөөр нь бүртгэсэн.

Бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ хараахан бүртгэгдээгүй байгаа санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашиглах аргачлал, таамаглалыг доор харуулав.

Бодит үнэ цэнэ нь дансны үнэтэйгээ ойролцоо хөрөнгө

Дуусгавар хугацаа нь богино (нэг хүртэл жил) болон түргэн борлогдох санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн дансны үнийг бодит үнэ цэнэтэйгээ ойролцоо гэж үзнэ. Уг таамаглалыг хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламж, янз бүрийн хүүтэй санхүүгийн хэрэглүүрүүдэд мөн ашиглана. Удирдлагын гүйцэтгэсэн бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд үндэслэн бодит үнэ цэнийг нь тооцсон нэгээс дээш жилийн хугацаатай бусад банк санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн бодит үнэ цэнэ нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь дансны үнэтэй ойролцоо байна. Энэ нь голчлон ижил төрлийн хадгаламжийн бүтээгдэхүүнүүдийн өнөөгийн зах зээлийн хүүний түвшин нь анхны зах зээлийн хүүний түвшнээс хол зөрүүгүй байгаатай холбоотой.

Тогтмол хүүтэй санхүүгийн хэрэглүүр

Хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлэгдсэн тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг Монгол улс дах ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн одоогийн зах зээлийн хүү болон тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн үеийн зах зээлийн хүүтэй харьцуулан тооцно.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

35. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй Банкны санхүүгийн хэрэгслүүдийг ангилал бүрээр нь дансны болон бодит үнэ цэнээр нь харьцуулан дараах хүснэгтээр харууллаа. Энэхүү хүснэгтэд санхүүгийн бус хөрөнгө болон санхүүгийн бус өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг оруулаагүй болно.

		Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ цэнэ мян.төг
2013 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дах харилцах	13	238,614,870	238,614,870
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	14	121,851,611	121,851,611
Урвуу репо хэлцэл	15	29,991,255	29,991,255
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	16	636,835	636,835
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт			
- худалдах зорилгоор эзэмшиж буй		-	-
- борлуулахад бэлэн	17	15,500,694	15,500,694
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	329,582,816	329,582,816
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	18	1,029,541,294	1,042,319,028
Бусад хөрөнгө	19	814,841	814,841
		1,766,534,216	1,779,311,950
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	24	141,706,978	141,706,978
Репо хэлцэл	25	162,428,300	162,428,300
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	26	644,483,183	644,483,183
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	16	626,804	626,804
Зээлээр авсан санхүүжилт	27	664,368,204	663,319,039
Хоёрдогч өглөг	28	58,637,886	54,742,966
Бусад өглөг	30	13,008,046	13,008,046
		1,685,259,401	1,680,315,316
2012 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дах харилцах	13	174,463,368	174,463,368
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	14	142,638,165	142,638,165
Урвуу репо хэлцэл	15	3,498,061	3,498,061
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт			
- худалдах зорилгоор эзэмшиж буй	17	79,742	79,742
- борлуулахад бэлэн	17	478,492	478,492
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	88,135,490	88,135,490
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	18	630,919,177	625,421,894
Бусад хөрөнгө	19	1,151,661	1,151,661
		1,041,364,156	1,035,866,873

35. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Санхүүгийн өр төлбөр**

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	24	55,931,724	55,931,724
Репо хэлцэл	25	63,004,615	63,004,615
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	26	516,023,247	516,023,247
Зээлээр авсан санхүүжилт	27	286,052,999	265,805,669
Хоёрдогч өглөг	28	48,864,226	48,767,462
Бусад өглөг	30	7,332,692	7,332,692
		977,209,503	956,865,409

36. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангахын тулд, Банк нь янз бүрийн буцалтгүй үүрэг болон болзошгүй өр төлбөр хүлээж байдаг. Хэдийгээр эдгээр үүргийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгаагүй байж болох ч, эдгээр нь зээлийн эрсдэл, улмаар Банкны нийт эрсдэлийг бүрдүүлж байдаг.

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
Болзошгүй өр төлбөр		
Гүйцэтгэлийн болон тендерийн баталгаа	14,709,938	6,493,692
Санхүүгийн баталгаа	10,938,113	13,104,456
Аккредитив	3,815,847	7,648,208
	29,463,898	27,246,356
Үүрэг		
Олгогдоогүй зээл	33,229,645	10,406,163
Нийт	62,693,543	37,652,519

Болзошгүй өр төлбөр

Аккредитив, баталгаа (нээлттэй аккредитив хамаарагдана) нь тусгай үйл явдал тохиолдоход харилцагчийн өмнөөс голдуу бараа бүтээгдэхүүний импорт болон экспорттой холбоотойгоор төлбөр хийх үүргийг Банкинд ногдуулдаг байна. Баталгаа, нээлттэй аккредитив нь зээлийн эрсдэлтэй ижил эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр гүйлгээний улмаас материаллаг алдагдал гарахгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Зээл олгох үүрэг хүлээсэн ч тус эрх нь хэрэгжээгүй

Зээлийн хэмжээг нэмэхээр шийдвэрлэсэн нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм үүргүүд нь тогтсон дуусах хугацаа эсвэл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг нь хэрэгжээгүй байтал тус үүргийнх нь хугацаа нь дууссан байж болох тул гэрээнд заасан дүн нь ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

36. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зээлийн хэмжээг нэмэх шийдвэрүүд нь харилцагчийн тодорхой шалгууруудыг хангах явдлаас шууд шалтгаалдаг учраас зээлийн боломжит алдагдал нь нийт хэрэгжээгүй үлдсэн зээл олгох үүргүүдийн дүнгээс бага байна. Богино хугацаат зээлийн үүргээс голдуу урт хугацаат зээлийн үүрэг нь илүүтэйгээр зээлийн эрсдэлтэй байдаг тул банк нь зээлийн үүргүүдийнхээ дуусах хугацааг хянаж байдаг.

Бусад болзошгүй үүргүүд

	2013	2012
	мян.төг	мян.төг
Батлагдсан, гэрээ байгуулсан:		
Үндсэн хөрөнгө	338,156	738,634
Биет бус хөрөнгө	44,467	54,592
Зар сурталчилгаа	25,020	-
	407,643	793,226

Үйл ажиллагааны түрээсийн үүрэг - Түрээслэгч нь Банк

Банк нь цуцлах боломжтой, үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээний дагуу түрээслэгч болж төрөл бүрийн барилгыг үйл ажиллагаа явуулах зорилгоор түрээслэдэг. Банк эдгээр гэрээнүүдийн хугацааг дуусгавар болгох тохиолдолд мэдэгдлээ нэг сарын өмнө өгөх үүрэгтэй. Түрээсийн гэрээнд аливаа шинэчлэх, худалдан авах, сайжруулах боломжуудыг тусгаагүй ба Банкинд эдгээр түрээсийн гэрээнд тал болсноор аливаа хязгаарлалтууд тавигдаагүй болно.

Үйл ажиллагааны түрээсийн үүрэг - Түрээслүүлэгч нь Банк

Банк нь цуцлах боломжтой, үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээний дагуу түрээслүүлэгч болж төрөл бүрийн барилгыг үйл ажиллагаа явуулах зорилгоор түрээслүүлдэг. Банк эдгээр гэрээнүүдийн хугацааг дуусгавар болгох тохиолдолд мэдэгдлээ нэг сарын өмнө өгөх үүрэгтэй. Түрээсийн гэрээнд аливаа шинэчлэх, худалдан авах, сайжруулах боломжуудыг тусгаагүй ба Банкинд эдгээр түрээсийн гэрээнд тал болсноор аливаа хязгаарлалтууд тавигдаагүй болно.

Шүүхийн нэхэмжлэл

Бизнесийн онцлог шинж чанарын улмаас Банкны салбарт шүүхээр асуудлыг шийдэх явдал энгийн үзэгдэл байдаг. Банк нь шүүхийн нэхэмжлэлтэй хэрхэн ажиллах талаар тогтсон журамтай. Нэгэнт мэргэжлийн зөвлөгөө авсан, гарч болох хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолсон бол Банк нь тухайн нэхэмжлэлийн банкны санхүүгийн байдалд үзүүлж болох сөрөг нөлөөллөөс хамгаалан дансандаа залруулах бичилт хийнэ. Тайлант жилийн эцэст лараах татварын байгууллагатай холбоотой хэргийг эс тооцвол Банкинд шийдэгдээгүй шүүхийн нэхэмжлэл байхгүй байсан.

Татварын хууль тогтоомжууд

Монгол улсын татварын байгууллагууд нь үүнд өөрсдийн тайлбар болон үнэлгээндээ илүү бат байр суурь баримталж болох ба урьд өмнө нь хэлэлцэж байгаагүй үйл ажиллагаа болон ажил гүйлгээг татварын байгууллага энд үгүйсгэж болно. Үүний үр дүнд мэдэгдэхүйц хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль болон алданги ногдуулж болох талтай. Татварын байгууллага нь шалгаж буй тайлант жилээс өмнөх 5 хүртэлх жилийн хугацааны татварын асуудлыг сөхөж шалгах эрхтэй байдаг. Зарим тодорхой нөхцөл байдалд үүнээс ч өмнөх хугацааг хамран шалгах боломжтой юм.

36. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Татварын хууль тогтоомжууд (үргэлжлэл)

Монгол Улсын шилжүүлгийн үнэ тогтоох тухай хууль тогтоомжууд нь дотоод, гадаадын шилжүүлгийн үнэ тогтоохтой холбоотой бүхий л хянах боломжтой ажил гүйлгээнүүдэд шилжүүлгийн үнийн залруулга хийж нэмэлт татвар ногдуулах боломжийг татварын байгууллагуудад олгодог. Гүйлгээний нөхцөл нь зах зээлийн нөхцлөөс өөр тохиолдолд татварын байгууллага нь татвар ногдуулах дүнгүүдийг залруулж нэмэлт татвар, торгууль болон алданги тооцох эрхтэй. Монгол Улсын шилжүүлгийн үнэ тогтоохтой холбоотой өнөөгийн дүрэм журмын товч, хураангуй байдлаас шалтгаалан уг асуудлын нөлөөг баттайгаар тооцоолох боломжгүй. Энэ нь байгууллагын санхүүгийн байдал буюу нийт үйл ажиллагаанд мэдэгдэхүйц нөлөөтэй байх магадлалтай юм.

Монгол улсын татварын хууль тогтоомжуудын, ялангуяа нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, суутгагчийн албан татвар, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, хувь хүний орлогын албан татвар болон бусад татварын хуулиудын зарим нэгэн заалтууд нь тодорхой тайлбар зааварчилгаагүй байдаг. Ийм зарим нэг тохиолдолд удирдлага нь эдгээр тайлбарлалт нь тодорхой бус байх боломжтой хууль тогтоомжуудыг Банкинд ногдох татварын хувь хэмжээг бууруулах байдлаар тайлбарлан үнэлдэг. Дээр дурьдсаны дагуу сүүлийн үед бий болсон захиргааны болон шүүхийн практикын шинэчлэлийн үр дүнд дээрх тодорхой бус байдлын талаарх байр суурь улам хатуу хяналт шалгалтанд өртөж болно. Хэдийгээр Банкны санхүүгийн байдал хийгээд нийт үйл ажиллагаанд томоохон нөлөө үзүүлэх боломжтой боловч татварын байгууллагын байр суурийг урьдчилан баттайгаар таамаглах боломжгүй болно. Энэ нь байгууллагын санхүүгийн байдал буюу нийт үйл ажиллагаанд мэдэгдэхүйц нөлөөтэй байх магадлалтай юм.

2012 онд орсон татварын шалгалтын үр дүнд Банк нь НӨАТ болон ААНОАТ-ын байр суурьтай холбоотойгоор татварын байгууллагатай шүүхийн маргаантай байсан. Удирдлага нь уг маргаанаас үүдэн үүсэж болох алдагдал нь торгууль, хүү болон алдангийн дүнг оруулаад 2012 онд 77,05 сая төгрөг хэмээн тооцож байсан. Хэдийгээр татварын алба Банкны эрхэлдэг банк бус үйл ажиллагаанаас олсон орлогод ногдох НӨАТ-ын өглөг хүчинтэй гэж үзэж байгаа ч удирдлага нь Банкны байр суурь шүүхийн өмнө ч зохистой бөгөөд үндэслэлтэй гэж үзэж байгаа. Учир нь 2009 онд Банк нь НӨАТ төлөгчөөр бүртгүүлэх өргөдөл өгсөн боловч холбогдох төрийн байгууллага уг өргөдлийг хүлээж аваагүй байна. Татварын тайлагналын зорилгоор элэгдэл тооцоход зарим үндсэн хөрөнгийг хэрхэн авч үзэх нь мөн тодорхойгүй бөгөөд шүүх хэрэгт оролцогч талууд үүнийг өөр өөрөөр тайлбарлаж байсан. 2013 оны 3 дугаар сарын 20-нд банк Татварын маргаан таслах зөвлөлөөс эцсийн шийдвэрийг хүлээн авсан бөгөөд 53 сая төгрөгийг төлөхөөр болсон. 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар банк энэхүү татварын өрийг барагдуулсан байна.

Удирдлага татварын хууль тогтоомжоос үүсэх эрсдэлийг тогтмол эргэн хянаж байдаг ба өнөө үед баттайгаар урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдлын улмаас ирээдүйд Банкны байр суурь өөрчлөгдөж болно.

37. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Дараах хүснэгтэнд Банкны хөрөнгө, өр төлбөрийг эргэн төлөгдөх, барагдах хугацаагаар нь харуулсан шинжилгээг харуулсан байна. Тодруулга 39.3 "Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба эх үүсвэрийн удирдлага"-аас Банкны зүгээс барагдуулах гэрээт үүргүүдийн бууруулж тооцоогүй хувилбарыг харна уу.

2013 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дах харилцах	238,614,870	-	238,614,870
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	121,851,611	-	121,851,611
Урвуу репо хэлцэл	29,991,255	-	29,991,255
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	636,835	-	636,835
Санхүүгийн хэрэглүүр -			
- худалдах зорилгоор эзэмшиж буй	-	-	-
- борлуулахад бэлэн	13,250,686	2,250,008	15,500,694
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	314,407,083	15,175,733	329,582,816
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	432,757,504	596,783,790	1,029,541,294
Бусад хөрөнгө	642,863	171,978	814,841
	1,152,152,707	614,381,509	1,766,534,216
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Үндсэн хөрөнгө	-	29,595,235	29,595,235
Биет бус хөрөнгө	1,334,192	4,332,224	5,666,416
Бусад хөрөнгө	3,453,853	93,128	3,546,981
Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	5,105,763	-	5,105,763
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	-	1,035,981	1,035,981
	9,893,808	35,056,568	44,950,376
Нийт	1,162,046,515	649,438,077	1,811,484,592
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	126,820,078	14,886,900	141,706,978
Репо хэлцэл	162,428,300	-	162,428,300
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	514,686,171	129,797,012	644,483,183
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	626,804	-	626,804
Зээлээр авсан санхүүжилт	319,390,992	344,977,212	664,368,204
Хоёрдогч өглөг	-	58,637,886	58,637,886
Бусад өглөг	9,461,435	3,546,611	13,008,046
	1,133,413,780	551,845,621	1,685,259,401

37. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
2013 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Хойшлуулсан нөхцөлт хандив	1,957,277	-	1,957,277
Бусад өр төлбөр	134,710	-	134,710
Орлогын албан татварын өр	1,928,160	-	1,928,160
	4,020,147	-	4,020,147
Нийт	1,137,433,927	551,845,621	1,689,279,548
Цэвэр	24,612,588	97,592,456	122,205,044
	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
2012 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дах харилцах	174,463,368	-	174,463,368
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	142,638,165	-	142,638,165
Урвуу репо хэлцэл	3,498,061	-	3,498,061
Санхүүгийн хэрэглүүр -			
- худалдах зорилгоор эзэмшиж буй	79,742	-	79,742
- борлуулахад бэлэн	-	478,492	478,492
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	88,135,490	-	88,135,490
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	274,601,637	356,317,540	630,919,177
Бусад хөрөнгө	1,151,661	-	1,151,661
	684,568,124	356,796,032	1,041,364,156
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Үндсэн хөрөнгө	-	24,992,318	24,992,318
Биет бус хөрөнгө	-	4,498,568	4,498,568
Бусад хөрөнгө	5,038,554	93,128	5,131,682
Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	1,031,577	-	1,031,577
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	-	684,300	684,300
	6,070,131	30,268,314	36,338,445
Нийт	690,638,255	387,064,346	1,077,702,601

37. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2012 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	34,894,097	21,037,627	55,931,724
Репо хэлцэл	63,004,615	-	63,004,615
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	419,159,302	96,863,945	516,023,247
Зээлээр авсан санхүүжилт	73,193,637	212,859,362	286,052,999
Хоёрдогч өглөг	-	48,864,226	48,864,226
Бусад өглөг	4,638,539	2,694,153	7,332,692
	594,890,190	382,319,313	977,209,503
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Хойшлуулсан нөхцөлт хандив	1,576,638	-	1,576,638
Бусад өр төлбөр	48,729	-	48,729
Орлогын албан татварын өр	1,034,996	-	1,034,996
	2,660,363	-	2,660,363
Нийт	597,550,553	382,319,313	979,869,866
Цэвэр	93,087,702	4,745,033	97,832,735

38. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК нь Банкыг эзэмшдэг. ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн жагсаалтыг Тодруулга 1-ээс харна уу.

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны явцад зээл олгох, хадгаламж байршуулах, гадаад валютын гуйвуулгын гүйлгээ хийх зэрэг хэд хэдэн гүйлгээг холбоотой талуудтай хийсэн. Эдгээр ажил гүйлгээг арилжааны нөхцлөөр зах зээлийн ханшаар гүйцэтгэсэн.

12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар, Банкны хувьд холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээ, дансны үлдэгдэл нь дараах байдалтай байгааг харуулав. Үүнд:

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
а) Холбоотой компаниудад олгосон зээл болон урьдчилгаа		
Толгой компани	7,764,896	-
Толгой компанийн бусад охин компаниуд	-	1,621,522
Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид	2,482,228	202,858
	<u>10,247,124</u>	<u>1,824,380</u>
Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Гишүүд болон гол удирдах албан тушаалтнууд	1,349,988	471,446
	<u>11,597,112</u>	<u>2,295,826</u>

Бусад охин компаниуд, Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Гишүүд, гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон барьцаат зээл болон урьдчилгаа нь жилийн 6.5%-ээс 27.6% (2012 онд 5.5%-27.6%) хувийн хүүтэй ба 1 хүртэл жилээс 14 хүртэл жилийн эргэн төлөгдөх хугацаатай байна. Уг санхүүгийн жилд эдгээр зээлээс олсон хүүний орлого нь 541.1 сая төгрөг болно (2012 онд 155.6 сая төгрөг).

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
б) Холбоотой компаниудын хадгаламж:		
Толгой компани	899,935	481,156
Толгой компанийн бусад охин компаниуд	3,920,519	3,461,389
Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид	1,006,434	2,338,362
Толгой компанийн хараат компаниуд	-	19,726
	<u>5,826,888</u>	<u>6,300,633</u>
Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Гишүүд болон гол удирдах албан тушаалтнууд	541,406	604,215
	<u>6,368,294</u>	<u>6,904,848</u>

Дээрх холбоотой компаниуд, Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл, гол удирдах албан тушаалтнуудын хадгаламж нь жилийн 0.0% -иас 14.6%-ийн хүүтэй байсан бөгөөд (2012 онд 0%-иас 15.80% хувь байсан.) Дээрх хадгаламж эзэмшигчдэд уг санхүүгийн жилд 324.9 сая төгрөгийн хүүний зардал төлсөн (2012 онд 457.3 сая төгрөг).

38. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
в) ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл:		
Европийн Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк	49,916,201	9,328,285
Триодос Фэйр Шэйр Сан	1,710,939	1,434,163
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци	-	1,391,259
Стичтин Триодос Доин	-	6,870,680
	<u>51,627,140</u>	<u>19,024,387</u>

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл нь жилийн 6.59% -өөс 16.73% хувийн хүүтэй байсан (2012 онд 4.01%-ээс 16.50%). Уг санхүүгийн жилд эдгээр зээлд төлсөн хүүний зардал нь 3,096.7 сая төгрөг (2012 онд 2,742.4 сая) байсан.

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
г) ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан хоёрдогч өглөг:		
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци (“IFC”)	<u>22,328,823</u>	<u>18,612,193</u>

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн дээрх хувьцаа эзэмшигчдээс авсан хоёрдогч өглөг нь жилийн 6.5% + 6 сарын ЛИБОР болон 8.95% хүүтэй (2012 онд 7.01% болон 8.95%) байсан. Уг санхүүгийн жилд хоёрдогч өглөгт төлсөн хүүний зардал нь 1,583.4 сая төгрөг (2012 онд 494.6 сая төгрөг) байсан.

	2013 мян.төг	2012 мян.төг
д) Төлсөн хамгаалалтын зардал:		
Толгой компанийн бусад охин компани	<u>1,861,551</u>	<u>1,636,595</u>

38. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2013 МЯН.ТӨГ	2012 МЯН.ТӨГ
е) Толгой компанийн бусад охин компаниудаас авсан шимтгэлийн орлого:		
Толгой компани	2,678	2,844
Толгой компанийн бусад охин компани	3,719	1,519
Хараат компани	-	1,471
Банкны хувь нийлүүлэгчид	39,761	191
	46,158	6,025
Банкны ТУЗ-ийн гишүүд ба гол удирдах албан тушаалтнууд	4,205	333
	50,363	6,358
ё) Толгой компанийн бусад охин компанид төлсөн гэрээний төлбөр:		
Толгой компани	2,954,600	2,735,472
Толгой компанийн бусад охин компани	297,109	380,314
Толгой компанийн хараат компани	-	215,916
	3,251,709	3,331,702
ж) Толгой компанийн бусад охин компаниудаас авсан түрээсийн орлого:		
Толгой компанийн бусад охин компани	24,844	-
Толгой компанийн хараат компани	-	18,196
	24,844	18,196
з) Холбоотой талуудын хооронд худалдсан үндсэн хөрөнгө:		
Толгой компани	-	95,381

38. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2013	2012
	мян.төг	мян.төг
и) Холбоотой компаниудаас авах авлага:		
Толгой компанийн бусад охин компани	-	253,724
Толгой компанийн хувь нийлүүлэгч	-	83,099
	<u>-</u>	<u>336,823</u>
к) Холбоотой компаниудад өгөх өглөг :		
Толгой компани	-	600,000
л) Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон нөхөн олговор		
Ажилчдад олгосон богино хугацаат тэтгэмж:		
Цалин, урамшуулал, нэмэгдэл	1,663,138	988,801
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл	182,329	108,845
	<u>1,845,467</u>	<u>1,097,646</u>

Холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний нөхцлүүд

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурьдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Холбоотой талуудын төлсөн болон хүлээн авсан хүү нь ердийн арилжааны хүүгээр тооцогдсон. Тайлант жилийн эцсээрх үлдэгдэл дүн барьцаагаар хангагдаагүй болно. Бусад холбоотой талуудын өглөг эсвэл авлагын дүнд ямар нэгэн хүлээн авсан эсвэл гаргасан баталгаа байхгүй. 2012 болон 2013 оны 12-р сарын 31-ээр дуусгавар болсон тайлант жилүүдэд Банк өөрийн холбоотой талуудтай холбоотойгоор эргэлзээтэй авлагын сан байгуулаагүй болно.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

39.1 Оршил

Эрсдэл нь банкны үйл ажиллагааны салшгүй хэсэг ба эдгээр эрсдэлийг байнгын илрүүлэлт, хэмжилт, хяналтын үйл явцуудаар дамжуулан удирддаг. Банк нь зээлийн эрсдэл, хөрвөх чадварын эрсдэл, хүүний түвшний эрсдэл, валютын ханшийн эрсдэл, урьдчилан төлөлтийн эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэлүүдтэй учирч байдаг. Эдгээр эрсдлүүд нь Банкны ашигт ажиллагаа болон хөрөнгөд шууд алдагдал учруулах, эсхүл банкны бизнесийн зорилгуудын биелэлтэд саад учруулж болзошгүй байдаг.

Банк нь эрсдэлийг бүрмөсөн арилгахад чиглэхээс илүүтэйгээр эрсдэл, өгөөжийг хамгийн оновчтой хослуулахад чиглэсэн эрсдэлийн удирдлагын бодлоготой. Одоо мөрдөж буй эрсдэлийн удирдлагын систем нь дараах зарчмуудыг агуулсан байна. Үүнд:

- (i) Эрсдэлүүдийг удирдаж буй этгээд нь зохицуулалтын болон хэмжилтийн системийг сайн ойлгож байна;
- (ii) Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс баталсан бодлогын дагуу эрсдэлийг хэмжиж байна; (“ТУЗ”);
- (iii) ТУЗ-өөс баталсан бодлогын дагуу эрсдэлийг хэмжиж байна;
- (iv) Капиталын хуваарилалт нь эрсдэлийн түвшинтэйгээ уялдаж байна;
- (v) Банк гүйцэтгэлийн хэмжилт нь эрсдэл даах байдалтай уялдаж байна.

Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалт

ТУЗ нь эрсдэлийг бүхэлд нь удирдах бөгөөд эрсдэлийн бодлого, зарчмуудыг батлах үүрэгтэй. Гэсэн хэдий ч, эрсдэлийг удирдах, хянах чиг үүрэг бүхий бие даасан нэгжүүд байдаг.

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороо ("ТЭУХ") ба Эрсдэлийн удирдлагын хороо ("ЭУХ")

ЭУХ нь дээд түвшний эрсдэлийн удирдлагын бодлого, зохицуулалтыг боловсруулдаг. ЭУХ нь бизнесийн газар, нэгжүүдийн санхүүгийн эрсдэлүүдийг урьдчилан илрүүлж, удирдах мөн хүлээх эрсдэлийн зохистой хэмжээг тогтоож өгөх, санхүүгийн эрсдэл ба гүйцэтгэлийг хэмжих зохистой систем, стандартууд бий болгох, эрсдэлийн тайлагнал ба удирдлагын хяналтын цогц үйл явцуудыг нэвтрүүлэх үүрэгтэй. ТЭУХ нь ЭУХ-ны боловсруулсан бизнесийн стратегиудыг хянах, батлах үүрэгтэй.

Эрсдэлийн Нэгдсэн Удирдлагын Газар

Банкны Эрсдэлийн нэгдсэн удирдлагын газар нь өдөр тутмын санхүүгийн байдал хийгээд зах зээлийн эрсдэлийг тодорхойлох, хэмжих, хянах, удирдах шууд хариуцлагыг хүлээнэ. Энэ газар нь мөн Банкны зээлийн багцын эрсдэл, төлбөрийн чадварын эрсдэл болон үйл ажиллагааны эрсдэлийг хариуцах үндсэн үүрэгтэй.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.1 Оршил (Үргэлжлэл)

Дотоод аудит

Банкны эрсдэлийн удирдлагын үйл явцад Дотоод аудитын газар жилд нэг удаа аудит хийх ба аудитын үед банкны журмуудын зохистой байдал хийгээд Банк эдгээр журмуудыг хэр мөрдөж байгаад хяналт хийдэг. Дотоод аудитын газар нь хийсэн бүх үнэлгээнийхээ үр дүнг банкны удирдлагатай хэлэлцэж, илрүүлсэн алдаа, дутагдал болоод өгөх зөвлөмжүүдийн талаар Аудитын хороонд тайлагнана.

Эрсдэлийг хэмжих болон тайлагнах систем

Банк нь статистик загваруудын тусламжтайгаар түүхэн алдагдлаас ойролцоолон тооцсон ердийн тохиолдолд хүлээж болзошгүй алдагдал болон гэнэтийн тохиолдолд учирч болзошгүй онцгой алдагдлыг давхар хэмжиж чадах системийг ашиглан эрсдэлийг хэмждэг. Эдгээр статистик загваруудыг түүхэн өгөгдлөөр тооцсон магадлалыг эдийн засгийн өнөөгийн орчинд нийцүүлэх байдлаар хэрэглэдэг. Тохиолдохгүй байх өндөр магадлалтай байсан туйлын ховор үйл явдал үнэхээр тохиолдсон үед гарч болох хамгийн муу үр дагавруудыг бас авч үздэг.

Эрсдэлийн удирдлага, хяналт нь гол төлөв Банкнаас тогтоосон хязгаарын биелэлтэд суурилна. Эдгээр хязгааруудад Банк өөрийн бизнесийн стратеги зорилт, тухайн зах зээлийн орчин, мөн цаашид хүлээх боломжтой эрсдэлийн түвшинг тусгаж өгсөн байна. Үүнээс гадна Банк нь өөрийн эрсдэл даах чадварыг бүх үйл ажиллагаа болон эрсдэлийн төрлүүдээр тодорхойлон хэмжиж, түүнд хяналт тавьж байдаг.

Эрсдэлийг цаг алдалгүй олж таних, шинжлэх, хянах үүднээс бизнесийн бүх нэгжүүдээс цуглуулсан мэдээллүүдийг шинжилж үздэг. Ингэж боловсруулсан мэдээллийг ТУЗ, ТЭУХ, ЭУХ, бүх газар, хэлтсийн захирлуудад танилцуулж, тайлбарладаг. Тайланд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцын хэмжээ, кредит метрикийн таамаглал, тогтоосон лимитийн гажилт, VaR, хөрвөх чадварын харьцаа болон эрсдэлийн утгуудын өөрчлөлтийг тусгана. Сар бүр үйлдвэрлэлийн салбар, харилцагчийн эрсдэлийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг тайлагнана. Улирал бүр газар нэгжийн захирлууд ЗТУБАХ сангийн зохистой байдалд үнэлгээ өгнө. Хяналтын зөвлөл Банкны нийт эрсдэлд өртөж болзошгүй багцыг тооцож, үнэлж, хянаж болохуйц бүрэн хэмжээний тайлантай улирал бүр танилцаж, үнэлгээ хийдэг.

Тусгайлан боловсруулсан эрсдэлийн тайланг Банкны бүх нэгжүүдэд хүргэдэг бөгөөд энэ нь бизнесийн нэгжүүдийг хамгийн сүүлийн үеийн шинэ мэдээлэлтэй байлгах зорилготой юм.

Гүйцэтгэх зөвлөл ба банкны холбогдох бусад бүх гишүүдэд VaR, хөрвөх чадварын шинжилгээ, зах зээлийн эрсдэлийн лимитийн биелэлт болон бусад аливаа эрсдэл үүсгэх хүчин зүйлийн талаар танилцуулна.

Эрсдэлийг бууруулах

Хүүний түвшний эрсдэл, гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт, зээлийн эрсдэл болон ирээдүйн үйл ажиллагаанаас үүдэж болзошгүй эрсдэлийн хэмжээг мэдрэмжийн шинжилгээ болон VaR аргаар тооцон, хянаж ажилладаг. Банк зээлийн эрсдэлийг бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө авдаг.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.1 Оршил (Үргэлжлэл)

Эрсдэлийн хэт төвлөрөл

Төвлөрөл нь ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг, эсвэл нэгэн ижил газар зүйн бүсэд болон эдийн засгийн ойролцоо шинж чанартай бизнес эрхэлдэг хэд хэдэн харилцагчид улс төр, эдийн засаг болон бусад аливаа өөрчлөлт гарахад тэдгээрийн гэрээний үүргээ гүйцэтгэхэд ижил маягаар нөлөөлөхөөр байвал үүсдэг. Төвлөрөл нь тухайн нэг салбарт болон газар зүйн байрлалд нөлөөлж буй нөхцөл байдалд Банк хэрхэн гүйцэтгэлээ хангах мэдрэмжийг илтгэнэ.

Эрсдэлийн хэт төвлөрлөөс зайлсхийх үүднээс Банк өөрийн бодлого, журамдаа олон төрлийн багцтай байх тодорхой удирдамжийг тусгасан байдаг. Зээлийн эрсдэлд тодорхойлогдсон төвлөрлийг хянаж удирдана. Монголбанк /Төв банк/ дараах стандарт хязгаарлалтуудыг тогтоож, биелүүлэхийг шаарддаг. Үүнд :

- (i) Нэг зээлдэгч болон түүний холбогдох этгээдэд олгох нийт зээлийн дүн болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн нийлбэр дүн банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтрэхгүй.
- (ii) Банк холбогдох этгээдэд олгосон зээлийн хэмжээ болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн дүн нь банкны есрийн хөрөнгийн 5 хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас тус тус хэтрэхгүй.

39.2 Зээлийн эрсдэл

Банкны харилцагч, үйлчлүүлэгч, зээлдэгч, зээлийн хүү, үндсэн төлбөрийг төлөх чадваргүй болох эсхүл төлөхийг хүсэхгүй байх, зээлийн гэрээний болон бусад санхүүгийн хэрэгслүүдтэй холбоотой үүргээ биелүүлэхгүй байх эрсдэлд Банк өртдөг.

Банкны Эрсдэлийн удирдлагын хороо ("ЭУХ") нь дахь Зээлийн удирдлагын газраар ("ЗУГ") дамжуулан Банкны зээлийн багцыг хэт төвлөрүүлэхгүй байхаар удирдан ажилдаг. ЗУГ нь банкны хүлээх зээлийн эрсдэлийн түвшинг нэг зээлдэгч болон нэг бүлэг зээлдэгч эсхүл нэг аж үйлдвэрийн салбарын хувьд хүлээн зөвшөөрч болох эрсдэлийн хэмжээнд хязгаар тавих замаар зохицуулдаг. Ийм эрсдэлүүдийг эргэж хянаж байдаг бөгөөд хязгаарыг жилд нэгээс доошгүй удаа дахин хянадаг. Нэг харилцагчид олгох зээлийн дээд хэмжээ болон зээлийн бүтээгдэхүүний багцын хязгаар зэргийг ТУЗ батлах ба ЭУХ-оос тодорхой хугацаа тутамд хяналт хийнэ.

Зээлийн төлбөрийг эргүүлэн төлөх чадвартай зээлдэгч болон зээлдэгчийн зээлжих чадвар болон зээлдэгч нь хүү болон капиталын эргэн төлөлтийн үүргээ биелүүлэх явдлыг шинжлэх байдлаар, мөн шаардлагатай бол дээр дурьдсан хязгааруудыг шинэчлэн өөрчлөх замаар зээлийн эрсдэлийг удирдана. Зээлийн эрсдэлийг барьцаа хөрөнгө, компанийн болон гуравдагч этгээдийн батлан даалтаар мөн бууруулж болно.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зээлтэй холбоотой болзошгүй үүргийн эрсдэл

Банк нь харилцагчийн өмнөөс төлбөр төлөх магадлал бүхий баталгаануудыг гаргах боломжийг бий болгодог. Ийм төлбөрийг аккредитивийн нөхцөлд тулгуурлан харилцагчдаас эргүүлэн татдаг. Эдгээр нь банкинд зээлтэй нэгэн адил эрсдэлийг учруулах ба түүнийг мөн зээлийн үйл ажиллагааны бодлого журмаар зохицуулдаг.

Эдгээр хэрэглүүрүүдийн үндсэн зорилго нь шаардлагатай үед харилцагчийн төлбөрийг хийхэд эх үүсвэр хангалттай байгаа эсэхийг баталгаажуулах явдал юм. Баталгаа ба харилцагч гуравдагч талын өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадахгүй болсон үед Банк харилцагчийн өмнөөс төлбөрийг хийнэ гэсэн буцаах боломжгүй баталгааг илэрхийлдэг нээлтэй аккредитив нь зээлтэй адил эрсдэлтэй байна.

Барьцаа хөрөнгө болон бусад зээлийн баталгаа, батлан даалтыг тооцохгүйгээр зээлд учирч болзошгүй эрсдэлийн дээд хэмжээг авч үзвэл:

Доорх хүснэгт нь тайлан тэнцлийн үзүүлэлт бүрийн хувьд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцыг харуулсан байна. Эрсдэлд өртөж болох нийт багцыг барьцаа хөрөнгөөр эрсдэлийг бууруулахаас өмнөх нийт дүнгээр илэрхийлсэн болно.

	Тодруулга	Нийт багцын хэмжээ 2013 мян.төг	Нийт багцын хэмжээ 2012 мян.төг
Бэлэн мөнгө ба богино хугацаат сан (касс дахь бэлэн мөнгийг оролцуулаагүй)	13	202,049,732	135,272,695
Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж	14	121,851,611	142,638,165
Урвуу репо хэлцэл	15	29,991,255	3,498,061
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	16	636,835	-
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – худалдах зорилгоор эзэмшиж буй	17	-	79,742
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	17	15,500,694	478,492
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт - дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	329,582,816	88,135,490
Харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгаа	18	1,048,010,209	639,847,418
Бусад хөрөнгө	19	821,338	1,151,661
Нийт		1,748,444,490	1,011,101,724
Болзошгүй өр төлбөр	36	29,463,898	27,246,356
Үүргүүд	36	33,229,645	10,406,163
Нийт		62,693,543	37,652,519
Зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт дүн		1,811,138,033	1,048,754,243

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)**

Бодит үнээр бүртгэгддэг санхүүгийн хэрэгслийн хувьд дээрх дүнгүүд нь өнөөгийн зээлийн эрсдэлийн өртөлтийг харуулсан ба энэ нь ирээдүйд үнэ цэнэ өөрчлөгдөхөөс шалтгаалж бий болж болох эрсдэлийн дээд хэмжээ биш юм.

Эрсдэлийн төвлөрөл (аж үйлдвэрийн салбараар)

Доорх хүснэгтэд Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг (Тодруулга 18) аж үйлдвэрийн салбар болоод эдийн засгийн зорилгоор нь ангилан, нийт дүнгээр (зээлийн барьцаа хөрөнгө эсвэл зээлийн чанарыг сайжруулах бусад зүйлүүдийн бодит үнийг авч үзэхээс өмнөх болон дараах дүнгээр) нь үзүүлэв.

	2013		2012	
	Нийт багцын хэмжээ		Нийт багцын хэмжээ	
	Дүн мян.төг	%	Дүн мян.төг	%
Худалдаа	239,755,254	22.88	138,609,000	21.66
Орон сууц	160,660,934	15.33	113,160,228	17.69
Таваарын үйлдвэрлэл	157,643,667	15.04	88,161,014	13.78
Үйлчилгээ	133,135,580	12.70	98,143,502	15.34
Хэрэглээний зээл	117,358,126	11.20	96,454,331	15.08
Барилга	74,682,028	7.13	36,426,741	5.69
Бусад	40,807,730	3.89	22,848,414	3.57
Хадгаламж барьцаалсан	40,745,118	3.89	21,337,690	3.33
Уул уурхай	31,725,348	3.03	9,338,915	1.46
Ажиллагсдын зээл	25,869,567	2.47	4,611,272	0.73
Хөдөө аж ахуй	24,276,869	2.32	10,284,865	1.61
Удирдах гол ажиллагсдын зээл	1,349,988	0.12	471,446	0.06
Нийт	1,048,010,209	100	639,847,418	100

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд

Шаардлагатай барьцаа хөрөнгийн дүн болон төрөл нь зээлдэгч болон харилцагчийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ ба олгох зээлийн төрлөөс хамаарна. Банк нь барьцаанд авах хөрөнгийн төрөл болон үнэ цэнийг тодорхойлохдоо Зээлийн удирдлагын хорооноос гаргасан зааварчилгааг дагаж мөрдөнө.

Барьцаанд авсан хөрөнгийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Жижиг бизнесийн, хэрэглээний, хөдөө аж ахуйн, жижиг дунд үйлдвэрлэлийн, ажиллагсдын зээлүүдийн хувьд бэлэн мөнгө, баталгаа, үнэт цаас, үл хөдлөх болон хөдлөх хөрөнгө, бараа материал гэх мэт;
- (ii) Орон сууц худалдан авах зээлийн хувьд орон сууц ба тээврийн хэрэгсэл;
- (iii) Бөөний зээлийн хувьд бэлэн мөнгө, хувьцаа, үл хөдлөх хөрөнгө;
- (iv) Хадгаламж барьцаалсан зээлүүдийн хувьд мөнгөн хадгаламж;

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)**

Банк нь барьцаа хөрөнгийг биетээр нь шалгаж үздэг ба тэдгээрийн зах зээлийн үнийг тогтмол хянаж байдаг. Шаардлагатай бол гэрээнд заасны дагуу нэмэлт барьцаа хөрөнгийг авдаг. Зээлийн алдагдлаар хаах сангийн хэмжээ зохистой байгаа эсэхийг шалгах үедээ барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнийг хянаж үздэг.

Санхүүгийн хөрөнгийн бүлэг нэг бүрийн чанар

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны чанарыг Банк дотооддоо хэрэглэдэг зээлийн үнэлгээний системийг ашиглан удирддаг.

Банкны зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний системийг дараах хүснэгтээр үзүүлэв:

<u>Зээлийн зэрэглэл</u>	<u>Тодорхойлолт</u>
A	Маш сайн
B	Сайн
C	Хангалттай
D	Хэвийн бус

Банк тус 4 зэрэглэлтэй эрсдэлийн үнэлгээг системийг нийт зээлийн багцыг эрсдэлийн шинж чанарын дагуу бүлэглэхийн тулд ашигладаг. Эрсдэлийн үнэлгээний системээр зээлийг зэрэглэхдээ параметрик байдлаар загварчилж байна. Энэ арга нь зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийг тодорхойлохдоо зээлийн эрсдэх магадлалыг тоогоор илэрхийлж гаргадаг. Тоон болон чанарын түүхэн өгөгдлүүд нь Банкны зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэст хэрэглэж буй төсөөллүүдийн үндэс суурь болж өгдөг. Эрсдэлийн зэрэглэлийн системийг тодорхой нэг зээлийн эрсдэлд байгуулах сангийн хэмжээг тооцоход ашиглана. Одоо хэрэглэж буй эрсдэлийн зэрэглэлийн систем нь дөрвөн зэрэглэлтэй.

Банк зээлийн багцдаа зохистой, байнгын эрсдэлийн зэрэглэл тогтоож байх бодлогыг баримтладаг. Энэ нь зарим төрлийн эрсдэлийг удирдах боломжийг олгохын зэрэгцээ, бүх зээлүүдийн эрсдэлийг нэг хэмжигдэхүүнээр илэрхийлэн харуулах боломжийг олгодог. Үнэлгээний систем нь харилцагчийн зээлийн эрсдэлд нөлөөлөх гол хүчин зүйлүүдийн статистик шинжилгээ болон зах зээлийн мэдээлэлд суурьлагдан хийгддэг. Эрсдэлийн зэрэглэл нь төрөл бүрийн зээлийн эрсдэлтэй уялдсан бөгөөд зээл эрсдэх тохиолдолд алдагдлыг бууруулах барьцаа хөрөнгө, эсхүл бусад төрлийн алдагдлыг бууруулах хэрэгслүүдийг тухайн зээл тус бүр ялгаатай байна гэсэн бодлогыг баримталдаг.

Банк нь хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй санхүүгийн хөрөнгө оруулалтад үнэлгээ тогтоодоггүй.

Доорх хүснэгтэд зээлийн чанарыг Банкны зээлийн дотоод үнэлгээний систем дээр үндэслэн зээлтэй холбоотой хөрөнгийг бүлэг тус бүрээр нь үзүүлэв. Үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй дүнгээр үзүүлэв.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Зээлийн багцын чанар, эрсдэлийн ангилалаар

2013 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар	Тодруулга	Хугацаа хэтрэлтгүй ба үнэ цэнийн бууралтгүй зээл					Хугацаа хэтэрсэн эсвэл дангаараа үнэ цэнийн бууралттай мян. төг	Нийт мян. төг
		Маш сайн мян. төг	Сайн мян. төг	Хангалттай мян. төг	Хэвийн бус мян. төг	Үнэлээгүй мян. төг		
Бэлэн мөнгө, богино хугацаат сангууд	13	238,614,870	-	-	-	-	-	238,614,870
Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж	14	35,697,104	1,754,191	-	84,400,316	-	-	121,851,611
Урвуу репо хэлцэл	15	29,991,255	-	-	-	-	-	29,991,255
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	16	636,835	-	-	-	-	-	636,835
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтууд								
- борлуулахад бэлэн	17	-	-	-	-	15,500,694	-	15,500,694
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	329,582,816	-	-	-	-	-	329,582,816
Зээл ба урьдчилгаа								
Жижиг, дунд бизнесийн зээл	18	107,827,265	105,308,640	289,050,367	20,715,050	525,026	23,682,527	547,108,875
Орон сууц худалдан авах зээл	18	51,720,506	19,216,992	102,324,465	6,689,342	260,792	931,771	181,143,868
Бичил бизнесийн зээл	18	15,724,929	6,403,293	126,253,493	2,462,821	-	1,608,011	152,452,547
Хэрэглээний зээл	18	20,815,519	35,245,535	41,994,269	2,302,918	-	1,675,412	102,033,653
Санхүүгийн түрээс	18	10,474,830	5,612,390	6,618,053	275,857	-	304,466	23,285,596
Бусад	18	40,793,156	19,464	1,057,944	22,096	-	93,010	41,985,670
		247,356,205	171,806,314	567,298,591	32,468,084	785,818	28,295,197	1,048,010,209
Бусад хөрөнгө	19	814,840	-	-	-	-	49,484	864,324
Нийт		882,693,925	173,560,505	567,298,591	116,868,400	16,286,512	28,344,681	1,785,052,614

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Зээлийн багцын чанар, эрсдэлийн ангилалаар (Үргэлжлэл)

	Тодруулга	Хугацаа хэтрэлтгүй ба үнэ цэнийн бууралтгүй зээл					Хугацаа хэтэрсэн эсвэл дангаараа үнэ цэнийн бууралттай	Нийт мян. төг
		Маш сайн мян. төг	Сайн мян. төг	Хангалттай мян. төг	Хэвийн бус мян. төг	Үнэлээгүй мян. төг		
2012 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар								
Бэлэн мөнгө, богино хугацаат сангууд	13	174,463,368	-	-	-	-	-	174,463,368
Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж	14	45,080,763	29,124,472	13,907,666	54,525,264	-	-	142,638,165
Урвуу репо хэлцэл	15	3,498,061	-	-	-	-	-	3,498,061
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтууд								
- худалдах зорилгоор эзэмшиж буй	17	79,742	-	-	-	-	-	79,742
- борлуулахад бэлэн	17	-	-	-	-	478,492	-	478,492
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	88,135,490	-	-	-	-	-	88,135,490
Зээл ба урьдчилгаа								
Жижиг, дунд бизнесийн зээл	18	76,936,402	43,294,553	151,505,839	7,619,840	717,744	16,506,373	296,580,751
Орон сууц худалдан авах зээл	18	12,496,715	41,133,256	56,010,690	1,888,724	707,186	923,658	113,160,229
Бичил бизнесийн зээл	18	8,885,917	13,476,710	77,704,221	746,542	-	920,178	101,733,568
Хэрэглээний зээл	18	29,175,000	24,654,967	24,370,238	1,983,170	-	913,896	81,097,271
Санхүүгийн түрээс	18	9,963,635	3,551,161	4,929,360	528,177	-	734,452	19,706,785
Бусад	18	26,504,713	148,998	728,025	21,704	-	165,374	27,568,814
		163,962,382	126,259,645	315,248,373	12,788,157	1,424,930	20,163,931	639,847,418
Бусад хөрөнгө	19	1,151,661	-	-	-	-	33,544	1,185,205
Нийт		476,371,467	155,384,117	329,156,039	67,313,421	1,903,422	20,197,475	1,050,325,941

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон хугацаа хэтэрсэн зээл болон урьдчилгаанд зөвхөн цөөн хэдэн хоногоор хугацаа хэтэрсэн зээлүүд орсон. Хугацаа хэтэрсэн зээлүүдийн насжилтын шинжилгээг дор үзүүлэв. Хугацаа хэтэрсэн зээлүүдийн дийлэнх нь үнэ цэнийн бууралтад ороогүй гэж авч үзсэн.

Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй санхүүгийн хөрөнгийн насжилтын шинжилгээ

	30 хоног хүртэл мян. төг	31-60 хоног мян. төг	61-90 хоног мян. төг	91-ээс дээш хоног мян. төг	Нийт мян. төг
2013.12.31-ний өдрөөр					
Зээл ба урьдчилгаа					
Жижиг, дунд бизнесийн зээл	1,795,138	2,670,233	973,836	1,152,543	6,591,750
Орон сууц худалдан авах зээл	311,179	17,449	8,709	594,434	931,771
Бичил бизнесийн зээл	495,747	161,871	185,594	764,799	1,608,011
Хэрэглээний зээл	320,764	404,213	106,893	843,542	1,675,412
Санхүүгийн түрээс	70,488	18,365	6,568	190,695	286,116
Бусад	5,672	40,263	4,768	42,307	93,010
	2,998,988	3,312,394	1,286,368	3,588,320	11,186,070

	30 хоног хүртэл мян. төг	31-60 хоног мян. төг	61-90 хоног мян. төг	91-ээс дээш хоног мян. төг	Нийт мян. төг
2012.12.31-ний өдрөөр					
Зээл ба урьдчилгаа					
Жижиг, дунд бизнесийн зээл	472,023	1,100,133	501,276	2,927,565	5,000,997
Орон сууц худалдан авах зээл	136,379	22,529	86,886	677,864	923,658
Бичил бизнесийн зээл	178,104	92,287	84,679	565,108	920,178
Хэрэглээний зээл	262,151	98,999	55,607	497,139	913,896
Санхүүгийн түрээс	116,974	163,701	6,385	401,368	688,428
Бусад	38,329	38,231	764	88,050	165,374
	1,203,960	1,515,880	735,597	5,157,094	8,612,531

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)**

Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй санхүүгийн хөрөнгийн насжилтын шинжилгээ (Үргэлжлэл)

Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй зээл, урьдчилгааны нийт дүнд Банк нь 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 21,552 сая төгрөг (2012 онд 19,258 сая төгрөг)-ийн үнэ бүхий барьцаа хөрөнгийг авсан байна. Харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгаанд байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 18-аас харна уу.

Нөхцөл өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгийн бүлэг тус бүрийн бүртгэлийн дүн

Нөхцөл өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг бүлэг тус бүрээр нь доорх хүснэгтэд үзүүлэв.

	2013	2012
	мян. төг	мян. төг
Зээл ба урьдчилгаа:		
Жижиг, дунд бизнесийн зээл	106,532	472,361
Орон сууц худалдан авах зээл	-	20,919
Бичил бизнесийн зээл	72,479	93,321
Хэрэглээний зээл	35,974	51,711
Санхүүгийн түрээс	-	734
Бусад	15,435	51,738
	230,420	690,784

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ

Зээлийн үндсэн ба хүүний графикт төлбөр 90-ээс дээш хоногоор хугацаа хэтэрсэн, зээлдэгчийн мөнгөн урсгалд мэдэгдэхүйц хүндрэл учирсан, зээлийн үнэлгээ буурсан, зээлийн гэрээний анхны нөхцөл зөрчигдсөн эсэх зэрэг асуудлуудыг зээлийн үнэ цэнийн бууралтын шинжилгээ хийх явцад авч үздэг. Банк нь үнэ цэнийн бууралтын шинжилгээг бүлгийн ба тусгайлсан үнэлгээ гэж ялган авч үздэг.

Тусгайлсан үнэлгээгээр үнэлсэн үнэ цэнийн бууралтын сан

Банк нь өндөр дүнтэй зээл, урьдчилгаанд нэг бүрчлэн зээлийн эрсдэлийн тохирох санг тооцдог. Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хэмжээг тодорхойлоход зээлдэгчийн бизнес төлөвлөгөөний тортвортой байдал, санхүүгийн хүндрэл тохиолдсон үед гүйцэтгэлээ сайжруулах чадвар, дампуурал тохиолдсон үед хүлээн авах төлбөр болон хүлээгдэж буй ногдол ашгийн төлбөр, санхүүгийн өөр бусад дэмжлэг авах боломжууд, барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын хугацаа зэргийг зайлшгүй авч үзлэг. Үнэ цэнийн бууралтаас үүсэх алдагдлын хэмжээг, гэнэтийн үйл явдлуудын улмаас илүү нухацтай авч үзэх шаардлагатай байгаагаас бусад тохиолдолд тайлант өдөр бүр үнэлж үзнэ.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Бүлгийн үнэлгээгээр үнэлсэн эрсдэлийн сан

Дангаараа чухал ач холбогдолгүй бүх зээл, урьдчилгаа ба дангаараа чухал ач холбогдолтой боловч тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ бууралтын бодит нотолгоо гарч ирээгүй зээл, урьдчилгаануудыг бүлэглэн, бүлэг тус бүр дээр хүлээж болзошгүй алдагдлыг тооцно. Удирдлагын зүгээс бүлгийн үнэлгээг улирал бүр бүлэг тус бүрт ялгаатай шинжилгээнд үндэслэн хийнэ.

Бүлгийн үнэлгээнд тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байхгүй боловч тэдгээрийг багтаасан багцын түвшинд оршин байх магадлалтай үнэ цэнийн бууралтыг тооцдог. Үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг бүлгийн алдагдлын түүхэн өгөгдөл, эдийн засгийн өнөөгийн байдал, алдагдал гарсан гэж таамаглаж буй үе болон уг алдагдлыг олж тогтоосон үе хоорондын ойролцоолсон хугацаа мөн үнэ цэнийн бууралттай гэж тогтоогдсоны дараа хүлээгдэж буй эргэн төлөгдөх эсвэл цуглуулан авах дүн зэрэг мэдээлэл дээр үндэслэн тогтоодог.

Бүлгийн үнэлгээ нь нэг жилийн давтамжтайгаар хийгдэх ба Банкны удирдлага энэхүү давтамжийг өөрчлөх эсэхийг шийднэ. Зээлийн удирдлагын газар зээлийн үнэ цэнэ бууралтын сан нь Банкны нийт бодлоготой нийцэж байгаа эсэхт хяналт тавьж байна.

39.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл

Санхүүгийн хэвийн болон тогтворгүй нөхцөл байдалд харилцагчийн өмнө хүлээсэн төлбөр тооцооны үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй байвал банк төлбөрийн чадварын эрсдэлд орно. Харилцагчдын гэнэтийн их хэмжээний бэлэн мөнгөний татан авалтын үед бэлэн байх ёстой эх үүсвэрийн доод хэмжээг Банк тогтоож өгдөг. Зээлээр авсан болон өөрийн эх үүсвэрийн зохистой харьцааг барьж байх бодлогыг Банк явуулдаг. Үүнээс гадна Банк нь нийт харилцагчдын хадгаламжийн 12%-тай (2012: 12%) тэнцэх бэлэн мөнгийг Монголбанкинд заавал байршуулж байх ёстой.

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

Доорх хүснэгтэд 2013 оны болон 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн өр төлбөрийн дуусгавар хугацааг тэдгээрийн аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүрэг дээр үндэслэн харууллаа. Урьдчилан мэдэгдсэний үндсэн дээр төлөгдөх ёстой өр төлбөрийн хувьд уг мэдэгдэл тэр даруй ирсэн гэж тооцов. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдөл дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөр	Хугацаагүй мян.төг	3 сараас доош мян.төг	3-6 сар мян.төг	6 сараас 1 жил мян.төг	1-5 жил мян.төг	5-аас дээш жил мян.төг	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаа- гүй нийт дүн мян.төг
2013 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр							
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	42,591,420	11,529,916	71,689,665	5,634,272	16,170,895	-	147,616,168
Репо хэлцэл	163,376,128	-	-	-	-	-	163,376,128
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	281,748,808	81,126,184	91,892,028	76,880,988	73,311,241	134,039,344	738,998,593
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	507,866	46,626	72,312	-	-	-	626,804
Зээлээр авсан эх үүсвэр	7,702,394	91,029,693	98,155,226	152,556,959	340,307,803	39,198,750	728,950,825
Хоёрдогч өглөг	390,745	781,489	1,172,234	2,344,467	57,548,551	16,755,173	78,992,659
Бусад өр төлбөр	2,477,788	96,999	1,570	6,885,078	336,802	3,209,809	13,008,046
Нийт	498,795,149	184,610,907	262,983,035	244,301,764	487,675,292	193,203,076	1,871,569,223

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөр	Хугацаагүй мян.төг	3 сараас доош мян.төг	3-6 сар мян.төг	6 сараас 1 жил мян.төг	1-5 жил мян.төг	5-аас дээш жил мян.төг	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаа- гүй нийт дүн мян.төг
2012 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр							
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	9,989,343	5,970,739	1,283,608	22,062,352	24,639,686	-	63,945,728
Репо хэлцэл	63,910,306	-	-	-	-	-	63,910,306
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	231,950,920	60,558,488	75,804,520	63,414,429	62,417,098	128,742,818	622,888,273
Зээлээр авсан эх үүсвэр	10,754,898	7,933,192	26,411,842	42,170,125	191,002,680	41,307,594	319,580,331
Хоёрдогч өглөг	-	-	-	-	47,277,400	22,220,029	69,497,429
Бусад өр төлбөр	2,194,046	714,817	-	1,729,676	2,694,153	-	7,332,692
Нийт	318,799,513	75,177,236	103,499,970	129,376,582	328,031,017	192,270,441	1,147,154,759

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (Үргэлжлэл)

	Хугацаагүй мян.төг	3 сараас доош мян.төг	3-6 сар мян.төг	6 сараас 1жил мян.төг	1-5 жил мян.төг	5-аас дээш жил мян.төг	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаа- гүй нийт дүн мян.төг
2013 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр							
Болзошгүй өр төлбөр (Тодруулга 36)	2,286,623	10,807,157	3,831,072	11,211,766	1,327,280	-	29,463,898
Үүргүүд (Тодруулга 36)	224,422	1,235,885	5,161,011	1,566,399	25,041,928	-	33,229,645
Нийт	2,511,045	12,043,042	8,992,083	12,778,165	26,369,208	-	62,693,543
2012 оны 12-р сарын 31							
Болзошгүй өр төлбөр (Тодруулга 36)	4,957,134	7,179,978	5,474,970	7,003,774	2,630,500	-	27,246,356
Үүргүүд (Тодруулга 36)	1,312,308	1,903,354	2,170,337	1,380,227	3,569,937	70,000	10,406,163
Нийт	6,269,442	9,083,332	7,645,307	8,384,001	6,200,437	70,000	37,652,519

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**39.4 Зах зээлийн эрсдэл**

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь хүүний түвшин, гадаад валютын ханш гэх мэт зах зээлийн хувьсагчуудын өөрчлөлтийн улмаас санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнэ эсвэл ирээдүйн мөнгөн урсгал хэлбэлзэх эрсдэлийг хэлнэ. Банк нь эрсдлийн энэ элементийг VaR болон мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг. Гадаад валютын төвлөрлийг эс тооцвол Банкинд ноцтой, зах зээлийн эрсдэлийн төвлөрөл байхгүй байна.

Хүүний түвшний эрсдэл

Тодорхой хугацааны заагуудад хүүний түвшинг тохируулж өгч байх шаардлагатай позицууд хоорондоо таарамжгүй болох үед хүүний эрсдэл бий болдог. Банкны зээлийн болон санхүүжилтийн, хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанууд нь хүүний эрсдэлийг бий болгодог. Хүүний хувь хэмжээний өөрчлөлт нь Банкны хүүний цэвэр орлогод тэр даруй нөлөөлдөг бол урт хугацаанд Банкны өөрийн хөрөнгөд нөлөөлдөг (Банкны хөрөнгө, өр төлбөр, тэнцлийн гадуурх зүйлсийн эдийн засгийн үнэ цэнэд нөлөөлөх учраас). Тодорхой хугацаанд байж болох хүүний хувь хэмжээний өөрчлөлтийн хязгаарыг Банкны удирдлага тогтоож өгдөг. Позицуудыг өдөр бүр хянаж байдаг ба хеджинг стратеги хэрэгжүүлэх замаар позицийг хязгаарын хүрээнд удирдаж ажилладаг.

Дараах хүснэгтэд Банкны орлогын тайлангийн зүйлүүдийн, бусад бүх хувьсагчууд тогтмол байх үед хүүний хувь хэмжээний зохистой, боломжит өөрчлөлтүүдэд үзүүлэх мэдрэмжийг харуулав. Орлогын тайлангийн мэдрэмж гэж нэг жилийн хүүний цэвэр орлогод хүүний өөрчлөлт (2013 оны 12 дугаар сарын 31 ба 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хөвөгч хүүний өөрчлөлт)-ийн үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ.

Валют	Өсөлт/ (Бууралт)	Цэвэр хүүний орлогын мэдрэмж мян.төг
2013 оны 12-р сарын 31- ний өдрөөр		
Америк доллар	+120	(1,050,786)
Төгрөг	+120	(260,176)
Америк доллар	-120	1,050,786
Төгрөг	-120	260,176
2012 оны 12-р сарын 31- ний өдрөөр		
Америк доллар	+120	546,489
Төгрөг	+120	247,230
Америк доллар	-120	(546,489)
Төгрөг	-120	(247,230)

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**39.4 Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)****Гадаад валютын эрсдэл**

Гадаад валютын эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнэ гадаад валютын ханшийн сөрөг өөрчлөлтийн улмаас хэлбэлзэх эрсдэл юм. Банкны удирдлага гадаад валютын позицууд дээр хязгаар тогтоож өгдөг ба тэдгээрийг тогтмол хянадаг. Үүнээс гадна Банк нь гадаад валютын эрсдэлийг удирдах, хэмжих үйл ажиллагаандаа VaR загварыг 2007 оны 3 дугаар сараас хэрэглэж эхэлсэн. VaR нь тодорхой хугацаанд ба өгөгдсөн итгэлцлийн түвшинд багцын зах зээлийн үнэд гарч болох өөрчлөлтийг ойролцоолон тооцоолох замаар санхүүгийн эрсдэлийг хэмжихэд ашиглагддаг арга юм.

'VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөл, хязгаарлалтууд

VaR загвар нь зах зээлийн хэвийн орчинд зах зээлийн эрсдэлийг хэмжихэд ашигладаг. Эдгээр загварууд нь зах зээлийн хэвийн орчинд нөлөө үзүүлж буй эрсдэлийн хүчин зүйлүүд дээр гарч буй аливаа өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж авч үздэг. Банк нь өнгөрсөн нэг өдрийн түүхэн өгөгдөлд суурилан валютын багцад гарч болох өөрчлөлтүүдийг тооцоолохдоо вариаци/ковариацийн загварыг ашигладаг. Банкны хэрэглэж буй VaR аргачлал нь 99 хувийн итгэлцлийн түвшин ба хэрэв одоогийн зах зээлийн эрсдэлийн хэмжээ нэг өдөр өөрчлөгдөхгүй хэвээр байхад болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь хэтэрч илүү гарахгүй байх 1 өдрийн хугацааг ашигладаг ба эдгээр хувьсагчуудыг зах зээлийн өгөгдлийн 250 өдрийн хөдөлгөөнийг ажигласны үндсэн дээр тодорхойлдог. 99%-ийн итгэлцлийн түвшинг ашиглана гэдэг нь VaR-ын дүнгээс илүү гарсан алдагдалтай өдөр 100 өдөр тутамд нэгээс илүү тохиолдохгүй гэсэн үг.

VaR нь зах зээлийн үнэ ба үнийн ирээдүйн хөдөлгөөн нь статистик тархалттай байна гэж үздэг, мөн зах зээлийн үнийн түүхэн корреляц ба огцом өөрчлөлтүүд дээр суурилдаг учраас энэ аргыг хэрэглэхэд зарим нэг хязгаарлалтууд байдаг. VaR арга нь мэдээллийг гаргахдаа түүхэн өгөгдлүүд дээр их тулгуурладаг, эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн ирээдүйн өөрчлөлт ба хөдөлгөөнийг тодорхой харуулж чаддаггүй зэргийн улмаас хэрэв эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн өөрчлөлт нь хэвийн тархалттай байна гэсэн төсөөллөөс зөрвөл, зах зээлийн том хөдөлгөөний магадлалыг дутуу үнэлж болно. Эрсдэлийн хүчин зүйлүүд ба тодорхой нэг хэрэглүүрүүдийн хувьд тэдгээр хүчин зүйлүүдийн хоорондын хамаарлын талаар хийсэн төсөөллүүдийн улмаас VaR нь дутуу эсвэл илүү тооцоолж болно. Позицууд нь өдрийн туршид өөрчлөгдөөгүй байсан ч VaR нь зөвхөн ажлын өдөр дуусах үеийн байдлаарх багцын эрсдэлийг илэрхийлдэг ба 99 хувийн итгэлцлийн түвшнээс давсан аливаа нэг алдагдлыг тооцож үздэггүй.

VaR нь 2007 оны 3 дугаар сараас Банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын салшгүй нэг хэсэг болсон. VaR-ын хязгаар ба алдагдлын хэмжээ нь удирдлагаас тогтоож өгсөн хязгаарт байгаа эсэхийг тогтмол шалгаж үздэг. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүр дээр нэг өдрийн хугацаанд гарч болох алдагдлын хэмжээг VaR аргаар тооцоолж гаргасныг дор үзүүлэв. Үүнд:

	Вариаци/ Ковариаци		Вариаци/ Ковариаци
	мян.төг		мян.төг
2013.12.31-ний өдөр	182,098	2012.12.31-ний өдөр	35,340
2013 оны өдрийн дундаж	163,584	2012 оны өдрийн дундаж	75,450
2013 оны дээд хэмжээ	736,814	2012 оны дээд хэмжээ	187,865
2013 оны доод хэмжээ	13,728	2012 оны доод хэмжээ	15,517

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.4 Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Гадаад валютын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2013.12.31 ба 2012.12.31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв.

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн төвлөрөл	Төгрөг мян.төг	Ам.доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2013 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө, богино хугацаат сан	205,488,160	27,629,100	1,678,407	3,819,203	238,614,870
Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж	35,346	119,217,395	787,942	1,810,928	121,851,611
Урвуу репо хэлцэл	29,991,255	-	-	-	29,991,255
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	636,835	-	-	-	636,835
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт					
- худалдах зорилгоор эзэмшиж буй	-	-	-	-	-
- борлуулахад бэлэн	15,169,874	330,820	-	-	15,500,694
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	329,582,816	-	-	-	329,582,816
Зээл ба урьдчилгаа	644,842,284	382,214,988	2,483,473	549	1,029,541,294
Бусад хөрөнгө	381,266	433,575	-	-	814,841
	1,226,127,836	529,825,878	4,949,822	5,630,680	1,766,534,216
Өр төлбөр					
Банкуудын харилцах, хадгаламж	122,041,803	19,665,175	-	-	141,706,978
Репо хэлцэл	162,428,300	-	-	-	162,428,300
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	555,345,295	80,043,835	3,731,877	5,362,176	644,483,183
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	626,804	-	-	-	626,804
Зээлээр авсан эх үүсвэр	286,527,991	376,668,159	1,172,054	-	664,368,204
Хоёрдогч өглөг	-	58,637,886	-	-	58,637,886
Бусад өр төлбөр	10,841,503	484,124	48,771	1,633,648	13,008,046
	1,137,811,696	535,499,179	4,952,702	6,995,824	1,685,259,401
Цэвэр позиц	88,316,140	(5,673,301)	(2,880)	(1,365,144)	81,274,815

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.4 Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Гадаад валютын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2013.12.31 ба 2012.12.31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв. (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн төвлөрөл	Төгрөг мян.төг	Ам.доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2012 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө, богино хугацаат сан	102,011,575	60,701,951	1,305,736	10,444,106	174,463,368
Бусад банкин дахь харилцах, хадгаламж	11,052,028	121,715,487	1,178,337	8,692,313	142,638,165
Урвуу репо хэлцэл	3,498,061	-	-	-	3,498,061
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт					
- худалдах зорилгоор эзэмшиж буй	79,742	-	-	-	79,742
- борлуулахад бэлэн	478,492	-	-	-	478,492
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	88,135,490	-	-	-	88,135,490
Зээл ба урьдчилгаа	447,706,479	183,177,695	27,537	7,466	630,919,177
Бусад хөрөнгө	512,586	630,988	-	8,087	1,151,661
	<u>653,474,453</u>	<u>366,226,121</u>	<u>2,511,610</u>	<u>19,151,972</u>	<u>1,041,364,156</u>
Өр төлбөр					
Банкуудын харилцах, хадгаламж	35,359,342	20,572,382	-	-	55,931,724
Репо хэлцэл	63,004,615	-	-	-	63,004,615
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	420,279,537	88,164,646	1,695,598	5,883,466	516,023,247
Зээлээр авсан эх үүсвэр	83,189,931	202,863,068	-	-	286,052,999
Хоёрдогч өглөг	-	48,864,226	-	-	48,864,226
Бусад өр төлбөр	5,724,671	930,780	16,012	661,229	7,332,692
	<u>607,558,096</u>	<u>361,395,102</u>	<u>1,711,610</u>	<u>6,544,695</u>	<u>977,209,503</u>
Цэвэр позиц	<u>45,916,357</u>	<u>4,831,019</u>	<u>800,000</u>	<u>12,607,277</u>	<u>64,154,653</u>

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.4 Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Урьдчилан төлөлтийн эрсдэл

Урьдчилан төлөлтийн эрсдэл гэдэг нь Банкны үйлчлүүлэгч ба харилцагч нь хүлээж байснаас өмнө эсвэл хойно төлбөрөө хийх эсвэл төлбөр хийхийг хүссэний улмаас Банк санхүүгийн алдагдалд орох эрсдэл юм.

Банк нь төрөл бүрийн түвшний урьдчилан төлөлтүүдийн хүүний цэвэр орлогод үзүүлэх нөлөөллийг урьдчилан тооцоолохдоо хялбаршуулсан аргыг авч хэрэглэдэг.

Хэрэв бусад бүх хувьсагчдыг тогтмол гэж үзэн эргэн төлөгдөх санхүүгийн хэрэгслийн 20% нь жилийн эхэнд урьдчилан төлөгдсөн бол жилийн эцсийн татварын өмнөх ашиг 31,469 сая төгрөгөөр буурахаар байсан байна. (2012: 22,754 сая төгрөг).

Үйл ажиллагааны эрсдэл

Үйл ажиллагааны эрсдэл гэдэг нь системийн доголдол, хувь хүний санамсаргүй болон санаатай үйлдэл болон бусад гадаад хүчин зүйлүүдийн улмаас Банк алдагдалд орж болох эрсдэл юм. Хяналт ажиллахгүй байх үед үйл ажиллагааны эрсдэл нь нэр хүнд унах, хуулийн болон зохицуулалтын асуудалд орох, улмаар санхүүгийн алдагдалд ороход ч хүргэж болно. Банк хэдийгээр үйл ажиллагааны эрсдэлийг бүрэн арилгах бололцоогүй ч хяналт, мониторинг сайжруулах замаар энэ төрлийн эрсдэлийг удирдаж болно. Хяналтад ажил үүргийн хуваарь, хяналттай системд нэвтрэх, батлах, тулган баталгаажуулах журмууд, боловсон хүчний боловсрол, үнэлгээний үйл явцууд багтана. Мөн дотоод аудиторын ажлыг ашиглах явдал орно.

40. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА

Банк бизнесийн салшгүй эрсдэлийг өөрийн хөрөнгөдөө тулгуурлан үр ашигтай удирддаг. Бусад арга хэмжээнүүдээс гадна Монголбанкнаас тогтоосон дүрэм, харьцаануудыг ашиглах замаар банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хянадаг.

Өнгөрсөн жилийн турш Банк нь өөрийн хөрөнгөд хөндлөнгөөс тавьдаг бүх шалгууруудыг бүрэн хангаж ажилласан.

Капиталын удирдлага

Банкны капиталын удирлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шалгууруудыг биелүүлэх ба бизнесээ дэмжиж хувь нийлүүлэгчдийн үнэлэмжийг ихэсгэхийн тулд зээлийн эрсдэлийн түвшин болон өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааных нь эрсдэлийн шинж чанарт орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ залруулга хийдэг байна. Банк капиталынхаа бүтцээ хадгалах эсвэл тохируулахын тулд хувь нийлүүлэгчдэд төлөх ногдол ашгийн хэмжээг тохируулах, хувь нийлүүлэгчид хөрөнгийг нь эргүүлэн төлөх, шинээр өөрийн хөрөнгийн хэрэгсэл гаргах, эсвэл өөрийн хөрөнгөтэй холбоотойнэт цаас гаргах зэрэг арга замуудыг ашигладаг байна.

Зохицуулалттай капитал

Монголбанкнаас арилжааны банкуудын өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2012 онд 8%), өөрийн хөрөнгө эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцааг 14% (2012 онд 13%)-иас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн уг шинж чанараар нь тохируулсан хөрөнгө болон нийт капиталыг авч тооцоологдсон байдаг. Банкны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг дараах хуудсанд үзүүлэв.

	2013	2012
Өөрийн хөрөнгийн харьцаа	11.18%	13.24%
Эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцаа	16.54%	19.86%
	2013	2012
	мян.төг	мян.төг
<u>I зэрэглэлийн хөрөнгө</u>		
Энгийн хувьцаа	20,353,656	20,353,656
Хувьцааны урамшуулал	34,989,097	34,989,097
Бусад сан	10,531,368	10,531,368
Хуримтлагдсан ашиг	56,330,923	31,958,614
Нийт I зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	<u>122,205,044</u>	<u>97,832,735</u>
<u>II зэрэглэлийн хөрөнгө</u>		
Хоёрдогч өглөг	58,637,886	48,864,226
Нийт капитал/капиталын суурь	<u>180,842,930</u>	<u>146,696,961</u>

40. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Зохицуулалттай капитал (Үргэлжлэл)**

12-р сарын 31-ний байдлаар эрсдэлээр нь жигнэсэн хөрөнгийг эрсдэлийн ангилал тус бүрээр үзүүлбэл:

%	2013		2012	
	Хөрөнгө мян.төг	Эрсдэлээр жигнэсэн мян.төг	Хөрөнгө мян.төг	Эрсдэлээр жигнэсэн мян.төг
0	600,068,943	-	262,598,859	-
20	41,085,010	8,217,002	96,008,284	19,201,657
50	168,975,171	84,487,585	118,517,091	59,258,545
70	270,835,197	189,584,638	-	-
100	781,893,170	781,893,170	633,143,655	633,143,655
150	2,549,261	3,823,891	4,671,014	7,006,522
<i>Тохируулга:</i>				
Үйл ажиллагааны эрсдэлийн харьцаа		15,946,833		10,568,127
Гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа		9,251,000		9,639,762
Нийт	<u>1,865,406,752</u>	<u>1,093,204,119</u>	<u>1,114,938,903</u>	<u>738,818,268</u>

41. МОНГОЛ ХЭЛ ДЭЭРХ ОРЧУУЛГА

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Англи хэл дээр мөн бэлтгэсэн болно. Монгол, Англи хувиудын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарах тохиолдолд Англи хувийг дагана.